

T A R T A L O M

<i>Dr. Joó István:</i> <i>Szent István törvényei</i> <i>(az Admonti kódex felhasználásával)</i>	3
<i>Simon Sándor:</i> Az NKP felgyorsítása	17
<i>Ripka János:</i> Birtokszerkezet, Nemzeti Birtokrendezési Stratégia és a földügyi szakigazgatás	23
<i>Dr. Kurucz Mihály:</i> A magyar nyilvántartási jog és annak reformja a jogvédelmi, különösen a bizalomvédelmi hatások tükrében II. rész	31
<i>Gregorics Zsuzsa–Ládai András– Paizs Zoltán:</i> Beszélgetés dr. Vincze Vilmossal	36
SZEMLE	41
HÍREK	47

MAGYAR FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI ÉS TÁVÉRZÉKELÉSI TÁRSASÁG

A FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI MINISZTERIUM FÖLDÜGYI ÉS TÉRINFORMATIKAI FŐOSZTÁLY
ÉS A MAGYAR FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI ÉS TÁVÉRZÉKELÉSI TÁRSASÁG LAPJA

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: APAGYI GÉZA (SZERKESZTŐ), DR. ÁDÁM JÓZSEF, BARTOS FERENC, BIRÓ GYULA,
DR. BIRÓ PÉTER, DR. CSEPREGI SZABOLCS, DR. DETREKŐI ÁKOS, HIDVÉGINÉ DR. ERDÉLYI ERIKA, DR. JOÓ ISTVÁN,
DR. KARSAY FERENC, KASSAI FERENC, DR. KLINGHAMMER ISTVÁN, DR. MÁRKUS BÉLA, DR. MIHÁLY SZABOLCS,
DR. PAPP-VÁRY ÁRPÁD, DR. RIEGLER PÉTER, SZABÓ GYULA, DR. VARGA JÓZSEF

TÉMAFELELŐSÖK: *Bartos Ferenc* – sokszorosítás és nyomdai kapcsolat; *Biró Gyula* – alkalmazott geodézia
és a földmérési és térképészeti vállalkozások; *Csepregi Szabolcs* – kiegyenlítő számítások, részletes felmérések;
Hidvéginé dr. Erdélyi Erika és *Riegler Péter* – földhivatalok és földügyi kérdések; *Karsay Ferenc* – mérnökgeodézia,
térképészet, szakmatörténet; *Kassai Ferenc* – Mérnöki Kamara; *Mihály Szabolcs* – információs technológia, DAT;
Varga József – vetületek, transzformálások

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, XIV. BOSNYÁK TÉR 5. LEVELEZÉSI CÍM: 1373 BUDAPEST, POSTAFIÓK 546.
TELEFON: 222-5117; TEL/FAX: 460-41-63; E-MAIL: gk.szerk@fomigate.fomi.hu;
http: //www.fomi.hu/honlap/magyar/szaklap/geodkart.htm

A SZERKESZTŐSÉG MUNKATÁRSA: SZROGH GABRIELLA

KIADJA: A MAGYAR FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI ÉS TÁVÉRZÉKELÉSI TÁRSASÁG
HU ISSN 0016-7118 ENG. SZÁMA: B/SZI/280/1/1995. **SOKSZOROSÍTTA:** HM TÉRKÉPÉSZETI KHT.
Megjelenik: 1300 példányban

FŐSZERKESZTŐ: DR. HC. DR. JOÓ ISTVÁN
FELELŐS KIADÓ: APAGYI GÉZA ELNÖK

CONTENTS

Joó, I.:

Simon, S.:

Ripka, J.: Structure of Properties, National Land Consolidation Strategy
and the Institutional System of Land Management

Kurucz, M.:

REVIEW
NEWS—MISCELLANEOUS

INHALT

Joó, I.:

Simon, S.:

Ripka, J.:

Kurucz, M.:

UMSCHAU
NACHRICHTEN – AUS ALLER WELT

Címlap:

Coverphoto:

Adresse postale: Geodézia és Kartográfia Szerkesztősége: H-1373 Budapest Pf. 546 Hongrie, Tél./Fax: : (36-1) 222-5117

Address: Geodézia és Kartográfia Szerkesztősége: H-1373 Budapest Pf. 546 Hungary, Phone/Fax: (36-1) 222-5117

Postanschrift: Geodézia és Kartográfia Szerkesztősége: H-1373 Budapest Pf. 546 Ungarn, Tel./Fax: (36-1) 222-5117

E-mail: gk.szerk@fomigate.fomi.hu

Szent István törvényei

(az Admonti kódex felhasználásával)

Prof. em. dr. Joó István

Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Főiskolai Kara

Lapunk, a Geodézia és Kartográfia elsősorban a földügy sajátos területeinek szakmai-tudományos kérdéseit tárgyalja; beleértve szakterületünk új eszközeinek és eljárásainak bemutatását, az egyes állami programok végrehajtásának eredményeit (és gondjait). Ugyanakkor nem feledkezünk meg szűkebb szakterületünk múltbéli eseményeiről, eredményeiről sem.

A múlt, a magyar történelem bennünket is érintő kérdéseit tárgyalta már *Noéh Ferenc* lapunk 2004/6. számában. Ebben a szerző a középkori Magyarország birtokviszonyaival foglalkozott [5], és bemutatta *Anonymus* Gesta Hungarorum című kódexének részletét is. Ezt a tanulmányt valószínűleg sokan elolvasták. Így, annak ismeretében jobban megértettük a földtulajdon, a földhasználat sajátos szerepét és ebből eredően a mai ingatlan-nyilvántartás (és az annak alapját képező földmérés – térképezés) századokkal előbbi gyökereit.

A mostani összeállítás ennél is messzebb visz bennünket, hiszen a téma „Szent István törvényei”, amelyek a magyar történelem kritikus időszakában (X. század vége–XI. század eleje) születtek. Így arra számítunk, hogy annak szövege ugyancsak érdeklődésre tart számot. Ugyanakkor gondban is vagyunk, hiszen a földügyi szakigazgatás (földmérés – térképészet, ingatlan-nyilvántartás, földhasználat) területén tevékenykedő kollégákat elsősorban a földtulajdonnal és használattal kapcsolatos fejezetek érdekelnék. Ugyanakkor a törvény ennél szélesebb horizontú előírásokat tartalmaz. Így a szűkebb szakmai

érdeklődés határozott figyelembevétele az eredeti anyag csonkítását jelentené. Más szemszögből megközelítve a kérdést, feltételezzük, hogy olvasóinkat nem csupán a szűkebb szakmai vonatkozások érdeklik, hanem annak egyéb passzusai is. Ezt a problémát a magunk részéről úgy kívánjuk feloldani (mérsékelni), hogy ebből az alkalomból csupán egy áttekintő képet adunk a X–XI. századi társadalmi viszonyokról, és – ennek megfelelően – bemutatjuk a törvény teljes anyagát (magyar nyelvű átírás). Aztán a későbbiekben sor kerülhet a szakterületünket közelebről érintő cikkelyek értelmezésére is.

István király korában a törvénykezés jelentősen különbözött a maitól. Akkor nem törvények (jogszabályok) voltak használatban, hanem a több nemzedék élete során kialakult *szokásjog*. A honfoglaló magyarok pedig nem csupán fizikai értelemben költöztek a Kárpát-medencébe, de magukkal hozták korábbi életformájukat, szokásaikat és ezek társadalmi szabályait is.

A magyar államalapítás folyamatának kiemelkedően fontos része volt *István* király uralkodásának időszaka. Ekkor ment végbe nem csupán a kereszténység felvétele, hanem a társadalmi és gazdasági élet szabályozása és annak írásos rögzítése is (törvények). A *Szent István* által bevezetett törvények írott anyagai (kódexek) sok hányattatáson mentek keresztül. Sok elkallódott, megsemmisült, a megmaradtak pedig más országba kerültek.

Szent István a kereszténység felvételével, továbbá a magyaroknak az európai kultúrközösség-

be való bekapcsolásával alapvetően új helyzetet teremtett. Ennek tartós fenntartásához azonban új intézményekre és új törvényekre is szükség volt. Így született meg *István* király két törvénykönyve.

1932-ben sikerült megszerezni egyrészt a XV. századi Thuróczy-kódexet, és a XVI. századi Ilosvay-kódexet, majd két évvel rá lehetett megvásárolni *István* király törvényeit tartalmazó legrégebb írásos anyagot, a XII. századból való Admonti kódex-t. A fenti nemzeti kincsek ma az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában találhatóak. (Admont felsőausztriai település. Itt a Bencés kolostor gazdag könyvtárában *Wilhelm Wattenbach* tekintélyes német történettudós talált rá 1846-ban a pergamen lapokra.)

Ezt az anyagot adta ki 1988-ban a Helikon Kiadó [1]. De a kiadvány nem csupán a kódex eredeti lapjait tartalmazza (hasonmás kiadás), hanem a szöveg latin betűs átíratát és annak magyar nyelvű fordítását is.

A magunk részéről az [1–3] források felhasználásával szeretnénk bemutatni *István* király törvényeit

A Helikon Kiadó [1] kiadványa mellett *Györfy György* „*István* király” c. összeállításában [2] jól tömörített áttekintést ad az *István* király kori európai és magyarországi viszonyokról. (A továbbiakban becsatoljuk *Györfy Gy.* tanulmányának első öt és fél oldalát. A tanulmány hátralévő mintegy 14 oldaláról pedig erős tömörítéssel magunk adunk tájékoztatást.)

Visszatérve a mostani összeállítás tulajdonképpeni témájához; *István* király törvénykönyvei keletkezésének idejével kapcsolatban az a valószínű, hogy az első könyv *István* uralkodása elején készült, a második könyv pedig a Vazul-féle összeesküvés után (1031/32). (A történelemből tudjuk, hogy a magyar királyság ellen fordult még *Koppány*, *Gyula* és *Ajtony*.)

Az első könyv egy előszóval kezdődik, majd 35 (XXXV) cikkelyben írja le a legfontosabbakat.

A második könyv már kiegészítő jellegű, illetőleg pontosításokat közöl. Itt az 1. cikkely a templomépítéssel foglalkozik és az ehhez tartozó kötelezettségekkel; a 2. cikkely pedig a tulajdonlással és örökléssel. A további cikkelyek a tulajdonjog megsértéssel, az erőszakos cselekményekkel, a törvény előtti renddel stb. foglalkoznak, és szankciókat írnak elő.

A törvények előkészítését természetesen nem maga a király végezte, hanem tanácsosai bevonásával és a királyi szenátus véleményét is

meghallgatva. De szerepe volt ezekben a „közös gyűlésnek” (commune concilium). Ez utóbbiakra meghatározott alkalmakkor került sor (például „fehérvári törvénynapok” augusztus 15-én).

A törvények írásba foglalása tisztségét az esztergomi érsek látta el (*Asztrik Anasztáz*). Ugyanakkor a második könyvet már más személy fogalmazta.

Sajátos dolog, hogy *Szt. István* törvénykönyvei nem terjedtek ki minden bűnre. Ezen esetekben az egyházi bíróság volt illetékes.

A bírói hatáskör tekintetében két elv érvényesült:

– a függőség szerinti (a király vagy a királyi udvarbíró ítélkezett a jobbagyurak, a nemzet és az egyház birtokvitáiban); a főméltóságok pedig a szolgálonépek felett;

– az ispán és megyei bírák pedig a saját népeik felett.

István országában a fekete magyarok (székelyek), a szlovének és a kisebb közösségek (bőszörmények, dunai bolgárok, fehér horvátok) saját szokásjoguk szerint élhettek.

Megállapítható, hogy *István* király törvényeinek legnagyobb jelentősége abban állt, hogy lehetővé tették a fejlettebb jogrend befogadását, megtartását; azaz az új viszonyok közötti társadalmi konszolidáció létrejöttét.

A IX–X. századi magyar társadalom állandó értékmérője a „tinó” (szarvasmarha) és a bizánci aranypénz volt.

István király törvényei szigorúak voltak („szemet szemért, fogat fogért” elv), de ennek ellenére ezek humanusabbak voltak az akkori európai törvényeknél! Emellett a jogbiztonság magasabb szintű volt, mint másutt. Mindez ösztönözte a bevándorlást (lásd hospesek). A király törekedett a jó szomszédsági viszony kialakítására és megtartására is (lásd királyi házasságkötéseket).

Ennek a politikának eredményeként rendeződött Magyarország kapcsolata Bizánccal is. Így következhetett be a Jeruzsálembé vezető régi szárazföldi zarándokút megnyitása, amely egyúttal sikeres gazdasági intézkedés is volt! Hiszen a legrövidebb út az egykori Pannónián keresztül vezetett (vám, kereskedelem, kapcsolat a keleti kultúrával).

Megjegyezzük, hogy a magyarok már a türkkazár birodalommal való kapcsolatuk során megismerték a keleti kultúrát; eltanulták például a rovásírást (lásd: székely rovásírást)! A zarándokút megnyitása egyúttal megnövelte a mai Székesfehérvár szerepét (mivel Esztergom ettől

távol esett), így Fehérvár királyi székhely lett, és bazilika, királyi kápolna stb. épült.

*István*t a törvények megalkotásánál elsősorban a vallás parancsa, az egyházi törvények betartása vezérelte és az, amit az akkori magyar társadalom jogosnak ítélt.

Természetesen a királyi tanácsban jelentős befolyása volt a tanácsadóknak; az egyház ügyeit illetően pedig a papság vezetőinek. Ez utóbbiból eredően az első törvénykönyv elején az egyes cikkelyek szinte közvetlenül utasítást adtak magának a királynak is!

Szent István törvényeiben jelentős külföldi (különösen német) hatás érvényesült. Megjegyezzük, hogy ugyanakkor érvényesült a **magyar szokásjog** is. Például a „**vérdíjrendszer**” és az „**ősi birtokjog**” egyes elemei. (Ilyenek a szomszédos népeknél ismeretlenek voltak.) Figyelemre méltó sajátosság az is, hogy *István* király törvényei nem fedték le a jogélet egészét. Például nem „kodifikálta” a régi szokásjogot, és különösen nem törekedett a pogány szokásjog helyett a nyugati törvények bevezetésére.

István törvényei nagyjából egyházi intézkedések voltak, továbbá karitatív törekvések. Ugyanakkor – a belső béke biztosítása céljából – ezek kiterjedtek a király személyére, vagyonára, a társadalmi rétegek jogviszonyaira.

A leírtak alapján *István* király törvényeinek összessége a királyi Magyarország törvénykönyvének nevezhető. Emellett azoknak egyes cikkelyei a királlyal közvetlen kapcsolatban nem lévő magyarokra is kiterjedtek; például a XXII. cikkely (személyes szabadságjog), továbbá a VI. cikkely (a birtokkal való szabad rendelkezés joga).

Figyelmet érdemel a törvények második könyve, amely minden magyarra vonatkozik. *István* törvényei kiterjedtek a szabad magyarok népeire és szolgáira (rabszolgáira) is!

A továbbiakban közreadjuk *Győrffy György* tanulmányának első részét, majd bemutatjuk *István* király törvényei első könyvének bevezetőjét (latinul és magyarul), majd pedig a törvények teljes szövegének magyar nyelvű fordítását, *Bartóniek Emma* fordításában [3]).

ISTVÁN KIRÁLY (*Győrffy György*)

Ezer évvel ezelőtt a két császárság határain kívül maradt kelet- és észak-európai népek életében sorsdöntő változás következett be. Azok a népek, amelyeknek vezetői erős katonai kísérettel rendelkeztek: dánok, norvégok, svédek, oroszok, csehek, lengyelek és magyarok, közel egy időben államot szerveztek és felvették a kereszténységet. Ez az Európa arculatát megváltoztató fordulat belső fejlődés és külső hatások eredménye volt. Csak olyan nép tudott tartós államot létrehozni, amely a gazdasági és társadalmi fejlődés bizonyos fokát elérte, és uralkodó rétege belső erőforrásokból tudta stabilizálni uralmát. Az uralom stabilizálására azonban a gazdasági előfeltételek nem voltak elegendők; az uralmat ideológiailag is stabilizálni kellett, s erre a középkori Európában a Volgáig a kereszténység, azon túl az iszlám mutatkozott a legalkalmasabbnak.

Közép-Kelet-Európában I és III. *Ottó* megújított német–római birodalmának volt katalizátor szerepe e folyamatban. A birodalom terjeszkedésével szemben a határán lakó pogány népeknek egyetlen lehetőségük maradt a védekezésre: maguk is felvették a kereszténységet, és megkíséreltek egy olyanféle állami berendezkedést létrehozni, amilyen a frank birodalomban és utódállamaiban megvalósult.

Kiváltképpen egyezett három szomszédos nép történelmi útja. A csehek, lengyelek és magyarok nem csupán egy időben, hanem egészen hasonló módon léptek az államalapítás és egyházszervezés útjára: Csehországban a Pøemylidák, Lengyelországban a Piasztok, Magyarországon pedig az Árpád-utódai leverték a centralizálásnak ellenálló törzsfőket és nemzetségfőket, és elkobzott váraik felhasználásával egységes várszervezetet építettek ki. A fejedelmek szétszórt udvarházaik körül földműves és iparos szolgálonépek szervezetét építették ki. Róma támogatásával térítő püspökök jelentek meg, s az uralkodók többé-kevésbé önálló államszervezetet vívtak ki.

Amint Cseh- és Lengyelországban, Magyarországon sem egyetlen történelmi személyiség nevéhez fűződik az új rend bevezetése. Magyarországon a X. század közepétől mutatkoznak olyan jelek, amelyek arra vallanak, hogy az uralkodó maga és kísérete fenntartására nem volt a zsákmányoló hadjáratokra és az így kikényszerített adókra utalva. *Fajs*z idejében épült ki a szolgálonépek szervezete, és jött görög püspök

Magyarországra; e kezdeményt 955-ben a Lech-mezei csatavesztés elmosta, viszont a nyugati kalandozások, abbahagyása siettetta a belső fejlődést. Az új fejedelem, *Taksony*, a környező szláv országok távolsági kereskedelmébe bekapcsolódva vámokkal, valamint ezüst- és lóexporttal pótolta az elmaradt külföldi adót. A Bizánc elleni kalandozások 970-ben történt abbahagyásával pedig *Géza* fejedelem a katonai kíséretet szolgagazdaságokra telepítette. Miután követeket küldött *I. (Nagy) Ottó* császárhoz, nyugati püspököt kapott, és elindította a térítést Magyarországon. Hogy szabad kezet nyerjen uralma belső megszilárdításához, békét tartott a szomszédos fejedelmekkel, és azt a kor szokása szerint házasságokkal pecsételte meg. (Ez így nagyon leegyszerűsítő kijelentés, inkább törlését javaslom) *Géza fejedelem* központosító törekvései teremtették meg *István* király államszervező munkájának előfeltételeit.. (Ez is törölhető, szerintem)

István király születése időpontjáról biztos adat nem maradt; a különféle krónikák a 967., a 969. és a 975. évet jelölik meg; biztosan csak annyit mondhatunk, hogy a 970-es években született.

Amint elérte a tizenöt éves kort, apja utódjává jelölte, majd 996-ban feleségül kérte számára *II. (Civakodó) bajor Henrik* herceg leányát, a buzgón vallásos *Gizellát*, aki utóbb, több mint négy évtizeden át állt férje oldalán.

Midőn *István* elfoglalta apja fejedelmi székét (997), először egyeduralmát kellett biztosítani, és apja véres centralizáló küzdelmeit kellett folytatnia. *Pogány* nagybátyja, *Koppány* a szeniorátusi trónöröklés jogán a trónt és a levirátus jogszokása szerint *Géza* fejedelem özvegyét *Sarolt*-ot feleségül követte magának, és haddal támadt az özvegy fejedelemasszony várára, *Veszprémre*. Az ifjú fejedelem német lovagokkal erősített serege leverte *Koppányt*. A megölt lázadó testét felnégyelték, és négy vár kapujára tűzték ki. *Koppány* büntetése a pogányság és kereszténység választóján levő magyarság jogszokásainak felelt meg. A Biblia a levirátust parázناسágnak tekintette (3 Móz. 20, 21), a magyarokkal rokon volgai bolgárok X. századi jogszokása szerint pedig a paráznázkodók büntetése felnégyelés és a felnégyelt részek kifüggesztése volt.

Midőn az 1000. évben a *II. Szilveszter* római pápától koronát kapott, és elkötelezte magát a latin egyházszervezet berendezésére, *István* két magyar törzsfővel találta magát szemközt, akik a bizánci görög egyházhoz csatlakoztak. Először anyai nagybátyja, az erdélyi *Gyula* ellen küldött sereget, s bár legyőzte, megbocsátott neki. Ezt követően az *Al-Dunánál* lakó másik törzsfő, *Ajtony* ellen fordult. A király vezérei *Ajtony* „fekete magyarokból” álló seregét megfutamtították; a törzsfő menekülés közben lelte halálát.

Ezek a harcok teremtették meg az előfeltételét az egységes állami és egyházszervezet kialakításának.

Ami az államot illeti, korábban azt hitték, hogy ez az építmény minden előzmény nélküli szervezőmunka eredménye: azaz a frank minták magyarországi alkalmazása. A magyar nyelvnek az állami étellel kapcsolatos szláv jövevényszavai és a magyarországi szláv helynevek láttán terjedt el az a másik nézet, hogy a magyar állam szláv előzményekre vezethető vissza. A sok évszázadra terjedő magyar–szláv érintkezés megtermékenyítő hatása művelődési tekintetben nem vonható kétségbe, de a magyar állam szláv szervezeti előzménye már csak azért sem tehető fel, mert a magyar honfoglalás (895–900) előtt a *Kárpát-medence* területén három szomszédos ország osztozott: a Dunától nyugatra a nyugati frank birodalom szlovén hűbéresei, észak-nyugaton a morvák, az *Alföldön* és *Erdélyben* pedig a bolgárok. A magyar nyelv szláv jövevényszavai pedig különböző szláv nyelvjárásokból, különböző időben kerültek a magyar nyelvbe. Nem szabad megfélemlkezni arról sem, hogy a nagy távolságokat rövid idő alatt megtevő lovas népek – ugyanúgy, mint a tengereket és folyókat hajóval bejáró normannok – mindig is könnyebben tudtak különféle törzsek felett egységes szervezetet létrehozni, mint a nemzetségi széttagoltságban élő, földműves, állattenyésztő szlávok. Ami a cseh, lengyel és magyar intézményekben való egyezést illeti, ezek a X. század második felében párhuzamos fejlődés révén, egymást elősegítve jöttek létre.

Egyetemes társadalomfejlődési példák nyomán arra az eredményre jutottunk, hogy a magyar államszervezet közvetlen előzményei magában a magyar társadalomban lelhetők fel, és az államszervezéshez az alapot belső fejlődés teremtette meg. *Szent István* műve e téren lényegében a nemzetségi szervezetnek területi szervezetté, a nemzetségek uralmi területének vármegyévé való átállítása volt. A forrásokból igazolható, hogy *István* király a törzsfőktől elkobzott földvárakba ültette első ispánjait, és többnyire ezekről nevezték el a várakat és megyéjüket, pl. *Hont*, *Csanád*, *Szolnok*. A nemzetség területének átlag kétharmad részét a király birtokba vette; egyharmadot a vár comes-e alá rendelt, és ide telepítette a vár őrizetére rendelt katonák falvait; a második harmadát a rajta élő szolgáló népekkel a királyi udvarházak szolgálatára rendelte, és csak egyharmadot hagyott meg magánbirtokban.

István király műve az volt, hogy az elődei által megkezdett félbarbár belső rendezést magasabb szinten fejezte be, és az egész országra kiterjedően egységes szervezettel látta el.

Ő építette ki az állam ideológiai támaszát, az egyházat is. Miután *III. Ottó* császár támogatásával koronát kapott *II. Szilveszter* pápától, és 1001. január 1-jén királlyá koronáztatta magát, székhelyén, Esztergomban érsekséget létesített, és megkezdte tíz püspökség szervezését. Püspöki székhelyet ott állított fel, ahol a királyi család valamelyik tagja szálláshelyét tartotta, és vitézei biztonságot nyújtottak az egyházfőknek is. A térítés és a templomépítés a várispánok oltalma alatt indult el; elrendelte, hogy minden tíz falu építsen magának templomot.

A pogány magyarok csak nehezen, zúgolódva hajlottak az új hitre, amely még termékük tizedét is megkövetelte. *Szent István* a templomba járást azzal segítette elő, hogy vasárnapra tette a vásárokat (a vasárnap eredetileg vásár-napot jelentett), és helyét a templom melletti téren jelölte ki. A harang kondultával a térről beteretltek a népet az ige hallgatására. A rendszeres vasárnapi vásározás megkönnyítette a vásárvám szedését is, ami a király kincstárát gyarapította. A vásárokon hozták forgalomba az új ezüst dénárokat, amelyek verését regensburgi minta nyomán *István* király rendelte el.

Az új rendet két törvénykönyv szentesítette, amelyek a XII. századi Admonti, a XV. századi Thuróczy-, valamint a XVI. századi Ilosvay- és Kollár-kódexben maradt ránk. Ezekben intézkedett *István* király az egyház működésének biztosításáról, a királyi és magántulajdon védelméről; elsősorban az új rend alapjait jelentő földbirtok és a rajta élő népek tulajdonáról volt szó. Emellett intézkedett törvényeiben a leggyakrabban előforduló bűncselekmények és vétek büntetéséről is, így a vérontás és házra törés különféle fajtáiról, a cselszövésekről és hamis vádaskodásról, végül a nők jogi helyzetét érintő cselekményekről, mint pl. a leányrablásról és a feleség elhagyásáról, de foglalkozott két ízben az özvegyek és árvák védelmével is.

A két törvénykönyv eredetiségéhez kétség nem fér, bár látva a kódexek közötti kisebb eltéréseket és az I. törvénykönyvnek az idegen mintát követő kezdő részét (az 1–5. cikkelybe foglalt egyházvédelmi törvényeket), felmerült az utólagos betoldás gondolata is. Minthogy az I. törvénykönyv ténylegesen a „Királyi hatalmunknál fogva elrendeljük...” szavakkal induló 6. cikkellyel kezdődik, mely az egyéni birtoklás elvét mondja ki, hasonlóan a II. törvénykönyv 2. cikkelyéhez, ezzel a lehetőséggel is számolni kell, bár valószínűbb, hogy az egyház védelmét biztosító fejezeteket a törvények meghozása után, a papság kérésére, még *István* király hozzájárulásával helyezték el a törvénykönyv élén. Az ugyanis, hogy az egyházszervező és erősen vallásos beállítottságú király az egyház és a papok védelméről ne ejtett volna szót a törvénykönyvben, nem látszik valószínűnek, s a II. törvénykönyv, valamint az Intelmek is egyházi rendelkezéssel indulnak.

A másik vitatott kérdés, amely a törvényekkel kapcsolatban felmerül, hogy mennyiben önállóak *István* király törvényei.

A jogtörténeti kutatás megállapította, hogy az I. törvénykönyv említett 1–5. cikkelyétől eltekintve, mely szó szerinti átvétel a 847-i mainzi zsinat határozataiból és a IX. században hamisított Pseudo-Izidor-i Törvénygyűjteményből, *Szent István* két törvénykönyve legnagyobb részben önálló törvényalkotás. A magyar törvényhozó ugyan szem előtt tartotta egy ismeretlen kódex alapján a nyugati törvényeket és zsinati határozatokat, amelyekkel rokon gondolatok több törvénycikkben merülnek fel, s kivált a bajor népjogot (*Lex Baiuvariorumot*), amelyből a bevezetésen kívül több cikkelyt át is vett. Mindamellett a törvények a magyar társadalom XI. század eleji aktuális, megoldandó problémáival foglalkoznak, a hazai gazdasági és társadalmi viszonyokra lettek szabva, sőt az intézkedések mögött nemegyszer visszacseng a régi szokásjog, akár átvétel, akár tagadás formájában.

A bevezetésből és 35 cikkéből álló I. törvénykönyv tárgya e szerint a következőképpen oszlik meg:

1–5. § Az egyház és a papság helyzetére vonatkozó általános rendelkezések.

6–7. § Az új birtokrend biztosítása.

8–13., 19. § A keresztény vallásgyakorlás biztosítása.

14–16., 32., 35. § Erőszakos cselekmények megakadályozása.

17. § Esküszegés büntetése.

18., 20–25. § A földesúr jogának biztosítása népei felett.

26–31. § Özvegyek és árvák jogainak védelme, nők jogviszonyai.

33–34. § Boszorkányok és varázslók büntetése.

A TÖRVÉNYEK LATIN SZÖVEGE*

PREFATIO REGALIS DECRETI.¹

Regnate divina clementia opus regalis dignitatis armonia² catholice fidei effectum amplius ac³ solidius⁴ alterius dignitatis operibus solet⁵ esse. Et quoniam unaqueque gens propriis utitur⁶ legibus, idcirco nos quoque dei nutu nostram gubernantes monarchiam, antiquos ac modernos imitantes augustos, decretali, meditatione nostre⁷ statuimus genti,⁸ quemadmodum honestam et inoffensam ducerent vitam, ut sicut divinis legibus sunt ditati, similiter⁹ etiam secularibus¹⁰ addicti, ut quantum boni in his¹¹ divinis ampliuntur, tantum rei¹² in istis multentur. Que autem decrevimus, in sequentibus subnotavimus lineis.¹³

Capitula huius libri.¹⁴

I. De statu rerum¹⁵ ecclesiasticarum.¹⁶

II. De potestate episcoporum super¹⁷ res ecclesiasticas¹⁸ eorumque¹⁹ conventicia cum laicis.²⁰

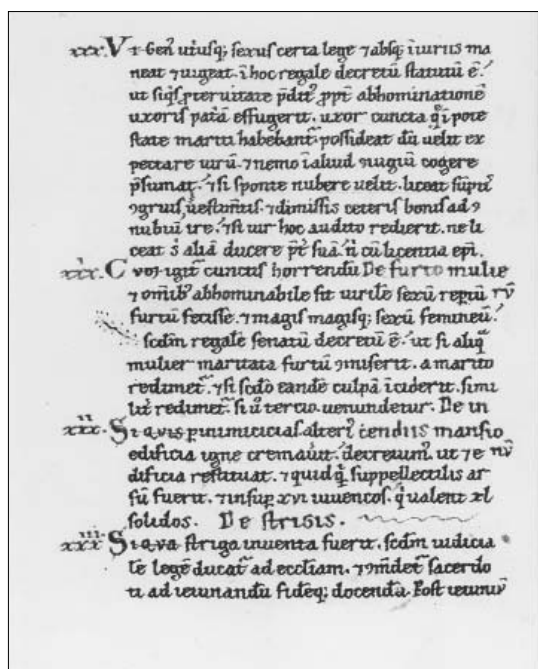
III. Quales debeant esse accusatores et testes clericorum.²¹

III. Item de eodem.²²

* A lábjegyzetekben megtalálhatók a Thuróczy-, Illosvay-kódexekben lévő változatok.

¹ Prefatio-Decreti *om. I. T. Capitulum primum. De statu ecclesiastico et veneratione domus dei add. I. De statu ecclesiastico Capitulum. add. T. /² *recte*: armonia I. T. / ³ *et* I. / ⁴ *solidius* T. / ⁵ *solet* operibus I. T. / ⁶ *regitur* I. T. / ⁷ *nostra* I. / ⁸ *gente* I. / ⁹ *similiter* I. / ¹⁰ *secularibus* T. / ¹¹ *in* I. / ¹² *rei* I. / ¹³ *lineis* subnotavimus I. litteris subnotavimus T. / ¹⁴ *Capitula - libri om. I. T. Libri secundi Recapitulationes. add. I. Incipiunt capitula add. T. Az előzőt megváltoztatták a fájtyektől: I. T. / ¹⁵ *rerum om. I. T. / ¹⁶ *ecclesiastico I. T. et veneratione domus dei add. I. / ¹⁷ *laicis* (I) add. T. / ¹⁸ *de* add. T. / ¹⁹ *eorundem T. / ²⁰ *eorumque - laicis om. I. / ²¹ *De accusatoribus et testibus clericorum quales sint. add. I. Quales - clericorum om. I. / ²² *Item - eodem om. I. T.********

1. ábra. Az Admonti kódex első oldalának latin szövege

2. ábra. A törvény XXX. cikkelyt is tartalmazó eredeti oldala

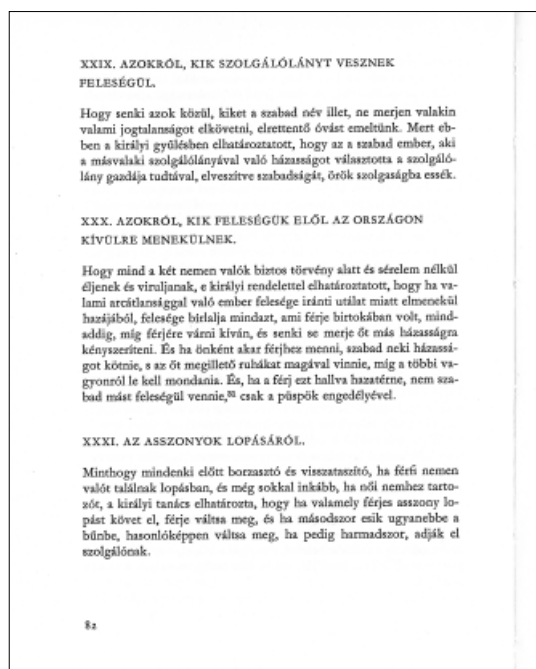
Az eddigiek után bemutatjuk a *Szent István* törvényei első könyvének legelső lapját, amely a címlapon látható. Ez tartalmazza az előszót és a még ugyanezen az oldalon látható „tartalom-fel-sorolás” egy részét. (Mindez az eredeti Admonti kódex nyelvének és írásmódjának megfelelően.)

Bemutatjuk továbbá a kódex első oldalának könnyebben olvasható latin szövegét; az ide vonatkozó latin nyelvű lábjegyzetekkel együtt (*1. ábra*).

Ugyancsak bemutatjuk a törvények második könyvének azt a lapját (lásd a *borító 3. oldalát*), amely annak első két cikkelyét tartalmazza (de a lap felső részén még az első könyv 35. cikkelyének befejező sorai láthatók.)

Végül, (az olvasók hangulatának javítása és „intelmek” céljából is) a szöveges részek között (már fekete-fehérben) bemutatjuk a törvények első könyve azon oldalát, amely a 30. cikkelyt is tartalmazza eredetiben (*2. ábra*), és annak magyar nyelvű fordítását (*3. ábra*) is; annak érdekében, hogy a XXI. század „férj-társadalma” olvashasson belőle!

Végül közre adjuk a törvények teljes magyar nyelvű fordítását (de a lábjegyzetek stb. elhagyásával).

3. ábra. A törvény XXX. cikkelyt is tartalmazó magyar nyelvű szövege

A TÖRVÉNYEK MAGYAR SZÖVEGE ELŐSZAVA A KIRÁLYI TÖRVÉNYEKNEK (Bartoniék Emma fordítása)

Isten kegyelme uralkodván felettünk, a királyi méltóság munkálkodása nemesebb és szilárdabb szokott lenni más méltóságénál, ha erejét a katolikus hitből nyeri. És mert minden egyes nép saját törvényeivel él, ezért mi is, kik birodalmunkat Isten akaratából kormányozzuk, régi és új uralkodókat utánozva, a törvényen elmélkedve megszabtuk népünknek, hogy mi módon élhet tisztességes és háborítatlan életet, hogy, miként gazdagabbá lőn az isteni törvényekkel, hasonlóképpen világi törvényeknek is alá legyen vetve, s hogy amennyire gyarapodtak a jók azon isteni törvényekkel, úgyannyira bűnhődjenek a bűnösök, emezek által.

Amiket pedig határoztunk, a következő sorokba jegyeztük le.

I. AZ EGYHÁZI JAVAK ÁLLAPOTÁRÓL

Aki gögös büszkeségében elbizakodva azt hiszi, hogy megvetheti Isten házáat és tiszteletlenül bánik az Istennek szentelt birtokkal, melyek Isten tiszteletére a király külön védelme alatt állanak, vagy azokat megsérteni merészkedik, azt mint Isten házának támadóját és megsértőjét átkozzák ki. Illik ugyanis, hogy érezze is haragját magának a király úrnak, akinek jóakarátát megvetette és rendelkezését áthágta.

Mégis mindamellet parancsolja meg a király, hogy adományait mindenki, aki az ő hatalma alatt él, sértetlenül és épségben megőrizze. Azokra pedig ne hallgasson, kik meggondolatlanul azt erősítgetik, hogy nincs szükség az Úrnak szentelt jószágra, vagyis olyanra, mely az urak Urának adatott. Úgy állanak (ezek) a király védelme alatt, mint a saját öröklött birtoka, sőt védelmezze azokat még jobban, mert amennyivel magasabban áll az ember fölött Isten, annyival előbbre való Isten dolga az emberek birtokánál. (Azért megcsalatozik mindenki, aki többet kérkedik a maga dolgaival, mint az Istenével.) Ez isteni javak védelmezője és az Istenség által kirendelt őre nemcsak megőrizni köteles azokat serény gondossággal, hanem megsokszorozni is, és inkább illik azokat megvédelmeznie és gyarapítania, melyeket előbbre valóknak mondottunk, mint a sajátját. Ha tehát valami esztelen ember az ő gonoszságában botorul megkísérelné a királyt eltéríteni helyes szándékától, s úgy látszanék, hogy az ilyen semmiféle módon lecsendesíteni nem lehet, még ha valamely földi szolgálathoz szükség is lenne rá, a király vágja el magától és vesse ki, amaz evangéliumi mondás szerint: Ha lábad, kezed vagy szemed megbotránkoztat téged, vágd el, vagy vágd ki azt és vedd el magadtól.

II. A PÜSPÖKÖK HATALMÁRÓL EGYHÁZI ÜGYEKBEN S A VILÁGI AKKAL VALÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSÜKRŐL

Akarjuk, hogy a püspököknek meglegyen a hatalmuk az egyházi ügyekről gondoskodni, azokat igazgatni és kormányozni és ellátni a kánonok rendelkezése szerint.

Akarjuk, hogy a világiak is, kik az ő szolgálatukban állanak, engedelmeskedjenek a püspököknek az egyházak igazgatásában, az özvegyek és árvák megvédelmezésében, s hogy legyenek irántuk engedelmesek kereszténységük megtartásában. az ispánok és bírák értsenek egyet főpapjaikkal az igazságszolgáltatásban, az isteni törvény parancsa szerint. És az igaz törvény semmiben meg ne rontassék valakinek hazugsága vagy hamis tanúsága, sem pedig hamis eskü vagy jutalom által.

III. MILYENEKNEK KELL LENNIÜNK AZ EGYHÁZIAK TANÚINAK ÉS VÁDLÓINAK.

A papok tanúi és vádlói pedig legyenek minden gáncs nélküli emberek, kiknek feleségük és gyermekeik vannak, és kik teljességgel Krisztust vallják.

IV. SZINTÜGY UGYANARRÓL.

Világi ember tanúságát egyházi ellen senki se fogadja el. Ugyanis senki se merjen valamely egyházi férfit nyilvánosan vallatni, hanem csak a templomban.

V. A PAPOK MUNKÁJÁRÓL

Tudjátok meg testvéreim mindnyájan, hogy mindannyiatok felett munkálkodik a pap. Mert ki-ki közületek viseli a maga terhét, ő pedig a magáét és az egyes embereket. És ezért, miként ő értetek mindannyiatokért, akként ti is mindannyian őerte teljes erővel munkálkodni tartoztok, úgyannyira, hogy ha a szükség megkívánná, a lelketeket is feltegyétek értük.

VI. A KIRÁLYI ENGEDÉLYRŐL, HOGY TULJADONÁT MINDENKI BÍRHASSA

Elhatároztuk királyi hatalmunkkal, hogy minden embernek hatalma legyen sajátját szétosztani, ráhagyni feleségére, fiaira, lányaira és rokonaira, vagy az egyházra, s az ő halála után ezt senki megdönteni ne merészelje.

VII. A KIRÁLYI JAVAK MEGTARTÁSÁRÓL

Azt is akarjuk, hogy miként másoknak hatalmat adtunk arra, hogy saját javaikat birtokolhassák, akként a mi királyi méltóságunkhoz tartozó javak, katonák, szolgák és mi más egyéb változatlanul nálunk maradjanak. És senki abból semmit el ne raboljon vagy sikkasszon, sem pedig valaki magának az előbb mondottakból kedvezményt szerezni ne merjen.

VIII. A VASÁRNAP MEGTARTÁSÁRÓL.

Ha tehát valamely pap vagy ispán, vagy más hű ember vasárnap valakit munkában talál, ha ökrökkel dolgozót, vegyék el ettől az ökröt és adják a vár népeinek, hogy azok megegyék. Ha pedig lovakkal, vegyék el tőle a lovat, melyet, ha akarja, ökörrrel megválthat, és az ökröt egyék meg, mint mondtuk, ha valaki más szerszámokkal dolgozót, vegyék el tőle szerszámait és ruháit, melyeket, ha úgy akarja, bőrén megválthat.

IX. ÚGYSZINTÉN MÁS INTÉZKEDÉS.

A papok és ispánok pedig hagyják meg minden falusi bírának, hogy parancsukra vasárnaponként minden ember jöjjön össze a templomban, nagyok és kicsinyek, férfiak és nők, kivéve, akik a tüzet őrzik. Ha pedig valaki nem véve ezt figyelembe, elmarad azok hanyagságából, verjék meg azokat és hajukat nyírják le.

X. A KÁNTORBÖJT MEGTARTÁSÁRÓL.

Ha valaki a kántorböjtöt, melyről mindenkinek tudomása van, húsevással megszegi, egy álló hétig elzárva böjtöljön.

XI. A PÉNTEK MEGTARTÁSÁRÓL.

Ha valaki pénteken, melyet az egész kereszténység megtart, húst eszik, egy hétig nappal bezárva böjtöljön.

XII. AZOKRÓL, KIK GYÓNÁS NÉLKÜL HALNAK MEG.

Ha valaki oly megkeményedett szívű, ami távol legyen minden kereszténytől, hogy a pap tanácsára nem akarja meggyónni bűneit, az minden istentisztelet és alamizsna nélkül feküdjék sírjában, mint a hitetlen. Ha pedig rokonsága és környezete mulasztaná el, hogy papot hívjon, s így hal meg gyónás nélkül, gazdagítsák imákkal s vigasztalják alamizsnákkal; de rokonai váltsák meg hanyagságukat böjttel, a papok ítélete szerint. Akik pedig hirtelen halál veszedelmébe esnek, temettessenek el teljes egyházi tiszteletadással, mert Isten ítéletei titkosak, s előttünk ismeretlenek.

XIII. A KERESZTÉNYSÉG MEGTARTÁSÁRÓL

Ha valaki nem törődve a kereszténység megtartásával, hanyagságában és ostobaságában elbizakodva ellene vét, azt a sértés mivolta szerint ítélje el a püspök a kánonok szabályai szerint. Ha pedig lázadástól késztetve megtagadja türelmesen viselni azt, amit ráróttak, újból ugyanazon büntetéssel sújtsák, és még hét esetben. Végre, ha már teljességgel engedetlennek és ellenkezőnek találják, adják át a király, vagyis a kereszténység védője bíróságának

XIV. A GYILKOSOKRÓL

Ha valaki haragra gyulladva vagy gőgjében felfuvalkodva szántszándékos gyilkosságot követ el, tudja meg, hogy tanácsunk határozata értelmében 110 arany penzát fog fizetni, melyből 50-et vigyennek a király kincstárába, másik 50-et a rokonoknak adjanak, 10-et pedig a bírának és közbenjáróknak adományozzanak. Maga a gyilkos pedig börtölnön a kánonok intézkedése szerint.

Szintúgy más rendelkezés.

Ha pedig valaki véletlenül öl meg valakit, 12 arany penzát fizessen és börtölnön, ahogy azt a kánonok rendelik.

Szintúgy a szolgák gyilkosságairól.

Ha valaki szolgálja megöli másvalakinek a szolgáját, adjanak szolgát a szolga helyett, vagy váltsák meg, s (a gyilkos) vezekeljen, mint már mondtuk.

Szintúgy más intézkedés.

Ha pedig szabad ember öli meg valakinek a szolgáját, adjon helyette más szolgát, vagy adja meg az árát, és a kánonok szerint börtölnön.

XV. AZOKRÓL, KIK FELESÉGÜKET ÖLIK MEG.

Ha valaki az ispánok közül megkeményedve szívében, s nem törődve lelke üdvösségével – ami távol legyen a hit követőinek szívéből –, felesége meggyilkolásával szennyezne be lelkét, a királyi tanács határozata szerint 50 tinóval engesztelje ki az asszony rokonságát és börtölnön a kánonok rendelkezése szerint. Ha pedig vitéz vagy jómódú ember esik ugyanebbe a bűnbe, ugyancsak a tanács szerint fizessen a rokonságnak 10 tinót, és börtölnön, mint mondtuk. Ha pedig közrendű ember találta meg ugyanabban a bűnben, 5 tinóval engesztelje ki a rokonokat és vesse magát alá a mondott börtölnésnek.

XVI. A KARDRÁNTÁSÁRÓL.

Hogy a béke szilárd és teljességgel zavartalan legyen, mind a nagyobbak, mind a kisebbek között, bármily rendűek legyenek is, teljességgel megtiltjuk, hogy bárki is kardot rántsön avégre, hogy valakit megsebesítsen. Amit, ha valaki ezután, vakmerősége ösztökéitől sarkallva megkísérel, ugyanazon karddal végeztessék ki.

XVII. AZ ESKÜSZEGŐKRŐL

Ha a tehetősek között találkozik hitében megromlott, tisztátalan szívű, esküjét megtörő, szószegésre vetemedett ember, keze elvesztésével lakoljon esküszegéséért, vagy 50 tinóval váltsa meg kezét. Ha pedig közrendű ember lesz esküszegővé, keze levágásával bűnhődjék, vagy 12 tinóval váltsák meg és börtölnön, ahogyan a kánonok rendelik.

XVIII. A SZABADON BOCSÁTOTTAKRÓL.

Elrendeltük, hogy ha valaki könyörületből saját szolgálait és szolgálóit tanúk előtt felszabadítja, senki se merje azokat halála után irigységből visszasüllyeszteni a szolgaságba. Ha pedig a felszabadítást megígérte és a halál megakadályozta abban, hogy tanúbizonyságot szerezzen erről, özvegyének és

fiainak legyen hatalma ezt a felszabadítást bizonyítani és (a feleségnek) szeretet-lakomát rendezni (a szegényeknek) férje lelke üdvéért, ahogyan akarja.

XIX. A TEMPLOMI GYÜLEKEZETRŐL ÉS AZOKRÓL, KIK SUTTOGNAK VAGY BESZÉLGETNEK A MISE IDEJÉN.

Ha azok, akik a templomba jönnek az istentisztelet meghallgatására, és ott a szent mise ideje alatt egymás közt suttognak, és a többieket zavarják, haszontalan mendemondákat mesélve, és nem hallgatnak az isteni leckékre és az egyház tanítására, ha nagyobbak, szidják meg őket és szégyenszemre üzzék ki a templomból, ha pedig kisebbek és közrendű emberek, akkor a templom udvarán mindenki szeme láttára, megkötözve, korbácsolják meg őket és hajukat nyírják le ezért a nagy merészségért.

XX. SZOLGÁKAT ÉS SZOLGÁLÓLÁNYOKAT NEM SZABAD VÁDLÓK- ÉS TANÚKKÉNT ELFOGADNI URUK VAGY ÚRNŐJÜK ELLEN.

Hogy e birodalom népe a szolgák és szolgálólányok minden vádaskodásától menten és békében maradhasson, a királyi tanács határozata értelmében teljességgel megtiltottuk, hogy bármiféle vétek okáért valamilyen szolgarendű személy vádját vagy tanúságát ura vagy úrnője ellen elfogadják.

XXI. AZOKRÓL, KIK MÁSOK SZOLGÁINAK SZABADSÁGOT KERESNEK.

Ha valaki meggondolatlanul másnak a szolgáját ura tudta nélkül a király vagy a származásra és méltóságra nagyobbak elé vezet, hogy feloldva őt a szolgaság igája alól, neki a szabadság könnyebbségét megszerezze, tudja meg, hogy ha gazdag, 50 tinót kell adnia, melyből 40 a királynak jár, 10 pedig a szolga urának, ha pedig szegény és alacsonyrendű, 12 tinót, melyből 10 a királyé, 2 a szolga uráé.

XXII. AZOKRÓL, KIK SZABADOKAT SZOLGASÁGRA TASZÍTANAK.

Mínt hogy pedig Istenhez méltó, s az embereknek igen jó, ha minden egyes ember szabadságban éli le életét, királyi rendelettel végzésbe ment, hogy az ispánok vagy vitézek közül ezentúl senki se merészeljen szabad embert szolgaságra vetni. Amit, ha gőgös vakmerőségtől ösztökélve merészelne, tudja meg, hogy ugyanannyit kell majd megváltania a sajátjából, ezt a váltságot pedig felosztják a király és az ispánok között, mint a többi.

Szintűgy ugyanarról.

Hanem, ha valaki, kit eddig tartottak szolgaságban, szabadsága védelmére törvényes ítéletet kérve, biztosítja azt, élvezze csupán szabadságát, s az, ki szolgaságban tartotta, ne fizessen semmit.

XXIII. AZOKRÓL, KIK MÁSOK VITÉZEIT ELSZERZIK

Azt akarjuk, hogy minden egyes birtokos úrnak meglegyen a maga vitéze, s ezt senki se biztassa arra, hogy régi urát elhagyva, őhozzá szegődjék, mert ez a vizsály kezdete.

XXIV. AZOKRÓL, KIK MÁSOK VENDÉGEIT SZERZIK EL.

Ha valaki jóakarattal vendéget fogad fel, és neki tisztességes ellátást nyújt, (a vendég) ne hagyja el mindaddig kenyéradóját, s ne álljon be más valakihez vendégül, míg az a megállapodás szerint ellátja.

XXV. AZOKRÓL, KIKET MEGVERNEK, MIKOR A MAGUKÉT KERESIK.

Ha valakinek vitéze vagy szolgálja máshoz menekül, s az, kinek vitéze vagy szolgálja megszökött, követet küld, hogy azokat visszavezesse és azt a követet ott valaki megüti és megostorozza, elhatároztuk főembereink gyűlésén, hogy a bántalmazó fizessen 10 tinót.

XXVI. AZ ÖZVEGYEKRŐL ÉS ÁRVÁKRÓL.

Azt akarjuk, hogy az özvegyek és árvák is részesüljenek a mi törvényeinkből, oly értelemben, hogy ha valamely özvegy asszony fiaival és lányaival marad hátra, s megígéri, hogy ellátja ezeket és velük marad élte fogytáig, annak legyen a mi engedelmisségünkkel hatalma arra, hogy ezt tehesse, és azt senki se kényszerítse újabb házasságra. Ha pedig megmásítva ígéretét, ismét férjhez akar menni és árváit elhagyni, az árvák vagyonából egyáltalán semmit se követeljen magának, hanem csakis az őt megillető ruhákat.

Szintúgy az özvegyekről.

Ha pedig egy özvegyasszony gyermektelenül marad, és ígéri, hogy nem megy férjhez, hanem özvegyességben marad, azt akarjuk, hogy hatalma legyen minden java felett, s tehesse azokkal azt, amit akar. Halála után pedig szálljanak vissza javai férje rokonságára, ha vannak rokonok, ha pedig nincsenek, a király legyen az örökös.

XXVII. A LEÁNYRABLÁSRÓL.

Ha valaki a vitézek közül, szemérmertlenséggel szennyezett, feleségül elrabol magának valamely lányt a rokonság engedélye nélkül, elhatároztuk, hogy a lányt vissza kell adnia a rokonságnak, még ha erőszakot tett is volna rajta. És az elrabló fizessen 10 tinót a rablásért, még ha később a lány rokonságával megbékélt volna is. Ha pedig valami szegény köznépi ember indul el ilyen cselekedetre, tegye jóvá a rablást 5 tinóval.

XXVIII. AZOKRÓL, AKIK MÁSOK SZOLGÁLÓIVAL PARÁZNÁLKODNAK.

Hogy a szabadok folt nélkül őrizzék meg szabadságukat, óvatosságra intjük őket. Aki áthágva azt, másnak szolgálólányával paráználkodik, tudja meg, hogy bűnbe esett, és ezért a bűnért először megkorbácsolják. Ha pedig másodsor paráználkodik ugyanavval, ismét megkorbácsolják meg és nyírják le a haját, ha pedig harmadszor, legyen szolgává a szolgálólánnyal együtt, vagy váltsa meg magát. Ha pedig a szolgálólány teherbe esik, és nem tud szülni, hanem belehal a szülésbe, adjon érte kárpótlásul más szolgát.

A szolgák paráználkodásáról.

Valakinek szolgáját, ha más valakinek szolgálólányával paráználkodik, megkorbácsolják meg és nyírják le a haját. És ha a szolgálólány teherbe esik, és a szülésbe belehal, a szolgát adják el, s árának fele legyen a szolgálólány gazdájáé, másik fele pedig maradjon a szolga gazdájáé.

XXIX. AZOKRÓL, KIK SZOLGÁLÓLÁNYT VESZNEK FELESÉGÜL.

Hogy senki azok közül, kiket a szabad név illet, ne merjen valakin valami jogtalanságot elkövetni, elrettentő óvást emeltünk. Mert ebben a királyi gyűlésben elhatározott, hogy az a szabad ember, aki a másvalaki szolgálólányával való házasságot választotta a szolgálólány gazdája tudtával, elveszítve szabadságát, örök szolgaságba essék.

XXX. AZOKRÓL, KIK FELESÉGÜK ELŐL AZ ORSZÁGON KÍVÜLRE MENEKÜLNEK.

Hogy mind a két nemen valók biztos törvény alatt és sérelem nélkül éljenek és viruljanak, e királyi rendelettel elhatározott, hogy ha valami arcátlansággal való ember felesége iránti utálat miatt elmenekül hazájából, felesége bírálja mindazt, ami férje birtokában volt, mindaddig, míg férjére várni kíván, és senki se merje őt más házasságra kényszeríteni. És ha önként akar férjhez menni, szabad neki házasságot kötnie, s az őt megillető ruhákat magával vinnie, míg a többi vagyonról le kell mondania. És, ha a férj ezt hallva hazatérne, nem szabad mást feleségül vennie, csak a püspök engedélyével.

XXXI. AZ ASSZONYOK LOPÁSÁRÓL.

Mínhogy mindenki előtt borzasztó és visszataszító, ha férfi nemen valót találnak lopásban, és még sokkal inkább, ha női nemhez tartozót, a királyi tanács elhatározta, hogy ha valamely férjes asszony lopást követ el, férje váltsa meg, és ha másodszor esik ugyanebbe a bűnbe, hasonlóképpen váltsa meg, ha pedig harmadszor, adják el szolgálónak.

XXXII. A GYÚJTOGATÁSOKRÓL.

Ha valaki ellenségeskedésből másnak épületeit tűzzel felégeti, elhatároztuk, hogy mind az épületeket, mind pedig az elégett berendezést állítsa helyre, és azonkívül 16 tinót adjon, melyek 40 solidust érnek.

XXXIII. A BOSZORKÁNYOKRÓL

Ha valami boszorkány találkozik, vezessék azt a bíróság törvénye szerint a templomba, és adják át a papnak, hogy böjtöltesse és a hitre oktassa, a böjtölés után pedig haza mehet. Ha másodszor találják ugyanebben a bűnben, rójanak rá hasonló böjtöt, a böjtölés után pedig bélyegezzék meg mellén, homlokán és lapockái között kereszt alakjában a templom kulcsával. Azután hazamehet. Ha pedig harmadízben, adják át a bírónak.

XXXIV. A MEGRONTÓKRÓL.

Hogy Isten teremtménye a gonosztevők minden bántalmától ment maradjon és senkitől kárt ne szenvedjen, csupán Istentől, kitől való gyarapodása is, a királyi tanács határozata értelmében igen féltelmes óvást tettünk a méregkeverők és megrontók ellen, hogy semmiféle személy varázslással vagy méregkeveréssel egyetlen embert se merjen eszéből kiforgatni vagy megölni. De ha valaki, férfi vagy asszony ezután ezt merészelné, adassék a megrontással sújtott kezére vagy annak rokonságáéra, hogy azok tetszésük szerint ítélkezzenek felette. Ha pedig jóvendómondással foglalkozókat találnak, amint azt hamuból és más hasonlókból cselekszik, a püspökök korbáccsal javítsák meg őket.

XXXV. A HÁZAK MEGROHANÁSÁRÓL.

Akarjuk, hogy szilárd béke és egyetértés legyen nagyok és kicsinyek között az apostol szerint: Mindnyájan egyet értekek legyetek stb. Ne is merészelden senki a másakra támadni, mert ha valaki az ispánok közül e közös gyűlés határozata után annyira nyakas lenne, hogy másvalakit otthonában keres halálra, és hogy javait elpusztítsa, ha az úr otthon van és azzal megví vagy azt megöli, bűnhődjék a kardrántásról hozott törvény szerint. Ha pedig az ispán ott elesik, kárpótlás nélkül feküdjék. Ha pedig nem maga támad, hanem vitézeit küldi, 100 tinót adjon kárpótlásul a támadásért. Ha pedig valamely vitéz támadja meg más vitéz udvarát vagy házát, 10 tinót adjon kárpótlásul a támadásért. Ha köznépi ember támadja meg más, hozzá hasonló sorúnak házacskáit, 5 tinót fizet a támadásért.

Vége az első kötetnek.

I. AZ EGYHÁZNAK TETT KIRÁLYI ADOMÁNYRÓL.

Tíz falu építsen templomot, melyet adományozzon meg két házzal és ugyanannyi szolgálóval, lóval és kancával, hat ökörrel és két tehénnel, 30 aprómarhával. Ruhákról pedig és terítőkről a király gondoskodjék, papról és könyvekről a püspökök.

II. A KIRÁLYI ADOMÁNYOK ÖRÖKÖSEIRŐL.

Beleegyeztünk tehát az egész tanács kérésére, hogy minden egyes ember egyformán bírja sajátját és a király adományait, míg él, kivéve azt, ami a püspökséghez vagy az ispánsághoz tartozik, és halála

után fiai hasonló birtokjoggal örököljenek. És senki se szenvedjen kárt birtokaiban, semminő vétek miatt, kivéve, ha a király élete ellen vagy országárulásra szőtt összeesküvést, vagy pedig idegen országba szökött. Akkor pedig birtokai a király hatalmába jussanak. De ha valaki a király halálára vagy országárulásra szőtt tanácskozás miatt törvényesen elmarasztaltatik, ömaga főbenjáró ítélet alá essék, javai pedig maradjanak meg ártatlan fiainak, s ezeknek ne essék bántódása.

III. A SZOLGÁKRÓL ÉS SZOLGÁK GYILKOSAIRÓL.

Ha valakinek szolgája megöli valakinek a szolgáját, a gyilkos ura a szolga árának felét térítse meg a megölt urának, ha teheti, ha pedig nem teheti, akkor 40 nap elteltével adják el a szolgát és árán osztozzanak.

IV. ANNAK FELSZABADÍTÁSÁRÓL.

Azt a szolgát, ki magyar embert ölt meg, ura vagy váltsa meg 110 tinón, vagy adja át (a meggyilkolt családjának).

V. A SZOLGÁK SZABADSÁGÁRÓL.

Ha valaki mások szolgáinak igyekszik szabadságot szerezni, ahány szolgáról van szó, ugyanannyi szolga árát fizesse meg, amiből két rész a királyé, a harmadik a szolgák uráé. A király pedig az ő részéből egyharmadot adjon az ispánnak.

VI. A SZOLGÁK LOPÁSÁRÓL.

Ha valaki a szolgák közül egyszer követett el lopást, adja vissza, amit lopott és váltsa meg orrát öt tinón, ha teheti, ha nem, vágják le azt. Ha levágott orral ismét lopást követ el, váltsa meg fülét öt tinóval, ha teheti, ha pedig nem, vágják le. Ha ugyanez harmadszor követ el lopást, veszítse el életét.

VII. A SZABADOK LOPÁSÁRÓL.

Elhatároztuk, hogy ha valaki a szabadok közül követ el lopást, ezzel a törvénnyel tegye jóvá. Ha egyszer, váltsa meg magát, ha teheti, ha pedig nem, adják el szolgának. Ha pedig ugyanez szolgaságban követ el lopást, a szolgák törvénye alá essék.

Szintűgy ugyanarról.

Ha másodszor (lop szolgaságban), hasonló törvény alá essék, ha pedig harmadszor, élete elvesztésére ítéltessék.

VIII. A KIRÁLY KIELÉGÍTÉSÉRŐL.

Ha valaki az ispánok közül a király részét elsikkasztja, adja vissza, amit sikkasztott, és kétannyival tegye jóvá.

IX. AZ IGAZSÁGTALAN FELLEBBEZÉSÉRŐL.

Ha valaki a vitézek közül megvetve ispánja igazságos ítéletét, a királyhoz fellebbez, hogy ispánját igazságtalannak tüntesse fel, legyen adósa ispánjának tíz arany penzával.

X. AZ ISPÁN ERŐSZAKOSKODÁSÁRÓL.

Ha valaki az ispánok közül valami ürüggyel igazságtalannul elvesz valamit vitézeitől, adja vissza és azonfelül a magáéból ugyanannyit.

XI. A HAZUGSÁG MEGVÁLTÁSÁRÓL.

Ha valaki a vitézek közül az ő önkéntes ajándékaról azt mondja, hogy erőszakkal vették el tőle, s így hazugságba esik, veszítse el azt is, és azonfelül fizessen ugyanannyit.

XII. A KARDRÓL VALÓ ÍTÉLET.

Ha valaki karddal ember öl, ugyanazon kard által vesszen el.

XIII. A TEST TAGJAINAK MEGSÉRTÉSÉRŐL.

Ha valaki kardot rántva bárki mást megsért, akár szemén, akár lábán, akár kezén, hasonló sebet szenvedjen saját testén.

XIV. A FONDORLATOKRÓL.

Ha valaki hamis tanúságot, vagy fondorkodó beszédet hánytorgat fel valakik ellen, s kéri őket, hogy arról hallgassanak, hogy ily módon ördögi ravaszsággal meghasonlást idézzon elő közöttük, fizesse meg kétszer hamis nyelve váltságát a hazugság bűnéért. Ha csak egynél fondorkodott, veszítse el nyelvét.

XV. A TOLVAJOK TANÚSÁGÁT NE FOGADJÁK EL.

Ha valaki azok közül, kiket közönségesen udvarnoknak hívnak, lopást követ el, ítéljék el a törvény szerint, amazoknak tanúbizonyosságát pedig ne fogadják el a szabadok között.

Befejezésül felhívjuk a figyelmet *István* király törvényei értelmezésének (és értékelésének) buktatóira is.

A XI. század elején született törvények az akkori társadalmi és politikai, gazdasági viszonyok közepette születtek és éppen a nagy „átalakítás” időszakában; a társadalmi béke megőrzése/biztosítása végett és a magyarság (Európában való) fennmaradása érdekében.

IRODALOM

1. Szent István törvényeinek XII. századi kézírata az Admonti kódexben; Hasonmás kiadás (Helikon Kiadó, 1988)
2. *Győrffy György*: István király (Szent István törvényei, Helikon Kiadó, 1988; 25–45. oldal)
3. *Bartoniék Emma*: „Eligazító” a törvények latin és magyar szövege, továbbá „Jegyzetek” (Szent István törvényei, Helikon Kiadó 1988; 46–93. oldal)
4. Magyar Nagylexikon; akadémiai kiadó (Magyar Nagylexikon Kiadó, 1993–2003)

5. *Noéh Ferenc*: Birtokok és birtokosok (Geod. és Kart. 2004/6, 21–27. oldal)

6. *Szvák Gyula*: Magyar Századok; Magyarország uralkodói (Pannonica Kiadó, 2003)

Laws of King Steven (Steven the First/the first King of Hungary)

*I. Joó
Summary*

Using the oldest codex of Hungarian laws (codex Admont from the XII. century) there is a review of the laws of the King Steven (the first King of Hungary).

The first Hungarian laws have spring-up among very critical social and political situations (early X. century) when the adoption of Christianity and reshaping of the whole Hungarian social system happened.

The article makes know some pages of the original codex and of the Latin text moreover the translation from Latin into Hungarian of the whole laws.

A Nemzeti Kataszteri Program felgyorsítása

Simon Sándor ügyvezető igazgató
Nemzeti Kataszteri Program Kht.

Majdnem pontosan két évvel ezelőtt, az akkor Debrecenben rendezett Vándorgyűlésen is adtam tájékoztatást a Nemzeti Kataszteri Program adigi előrehaladásáról és a program folytatásának a lehetőségéről. Szeretnék ebből visszaidézni néhány fő gondolatot.

A program kezdeti szakaszához felvett 6,6 Mrd Ft hitelösszeg felhasználása kimerülöbben volt, 2003. év végéig nyújtott fedezetet a munkavégzéshez. Ennek az összegnek a felhasználásával készült el mintegy 80 település (ebben fővárosi kerületek is értendőek) DAT Szabvány, ill. Szabályzat szerinti földmérési alaptérképe, ebből történt a földhivatalok fogadókészségének a támogatása, oktatások és a külterületi vektoros digitális térkép átalakítások technológiájának kidolgozását biztosító kísérleti jellegű mintaprojektek végrehajtása.

Egyre erőteljesebben merült fel az igény az alaptérképi állományok digitális, számítógépen kezelhető állományának mielőbbi meglétére, egyrészt a hazai felhasználók, másrészt az EU csatlakozás vonatkozásában. Ebből fakadóan változott a Nemzeti Kataszteri Program alapkonceptiója, azaz a digitális vektoros alaptérképek előállítására kapott prioritást, amely a továbbiakban – a szükséges kiegészítő mérések és helyszíni adatgyűjtések után – alapul szolgálhat a DAT Szabvány és Szabályzat szerinti alaptérképi adatbázisok előállításához.

Ennek szükségességét felismerve, magas szintű szakmai és tudományos támogatottságot élvezve készült el a kormány-előterjesztés 2003 márciusában, a Nemzeti Kataszteri Program felgyorsításának I. ütemére, 2004–2007 közötti időszakra. A Kormány a 2122/2003. (VI. 6.) számú határozatával döntött a Nemzeti Kataszteri Program megvalósításáról, végrehajtásának felgyorsításáról, mely kimondja, hogy „A Nemzeti Kataszteri Program gyorsítása I. ütemének 2004–2007 közötti végrehajtásához – amely az ország egész területére az

állami alaptérképek vektoros digitális változatának elkészítését eredményezi – szükséges 9,8 Mrd Ft forrást hitelből kell biztosítani.” – állami kezességvállalással.

Ez volt a helyzetkép a 2003. évi debreceni Vándorgyűlés időpontjában.

Előkészületek az NKP felgyorsítására

A Nemzeti Kataszteri Program Kht. a hitelnyújtásra vonatkozóan pályázatot írt ki a hazai pénzintézetek számára, melyre öt érvényes pályázat érkezett. Az értékelés alapján az NKP Kht. a legkedvezőbb ajánlatot adó, Kereskedelmi és Hitelbank Rt.-t hirdette ki győztesnek. A hitelszerződést az NKP Kht. és a K&H bank Rt. 2003. december 17-én kötötte meg. A hitelösszeg 9,8 Mrd Ft, futamidő 15 év, öt év moratóriumi időszakokkal.

Természetesen folytak a szakmai előkészületek is. Ennek alapja a megfelelő ütemterv elkészítése volt, amelynek bizonyos feltételeket ki kellett elégíteni. Elsősorban azt, hogy az ország külterületének vektoros digitális alaptérképei a 2005. év végéig el kell, hogy készüljenek. Másodsorban azt, hogy a belterületek és különleges külterületek (zártkertek) feldolgozása lehetőleg ott és akkor induljon, ahol a külterületek elkészültek, de a munkát az ország teljes területére 2007. év végéig be kell fejezni.

A végrehajtáshoz a feldolgozási egység egy-egy teljes megye területében lett meghatározva.

További tervezési szempontként kellett figyelembe venni, hogy a hitelkeret felhasználása évenként közelítőleg azonos nagyságrendű legyen. Ugyanakkor készülöbben volt az új Közbeszerzési Törvény, és ennek esetleges kihatásait is figyelemmel kellett kísérni.

A felgyorsítás végrehajtásának indítása

A felgyorsítás I. ütemének keretében – a folyamatban lévő munkákon felül – tíz megye teljes területére kellett elindítani a külterületek (KÜ-

* Az MFTTT által 2005. 06. 30. és 07. 02. között Győrben megrendezett Vándorgyűlésen elhangzott előadás szerkesztett változata.

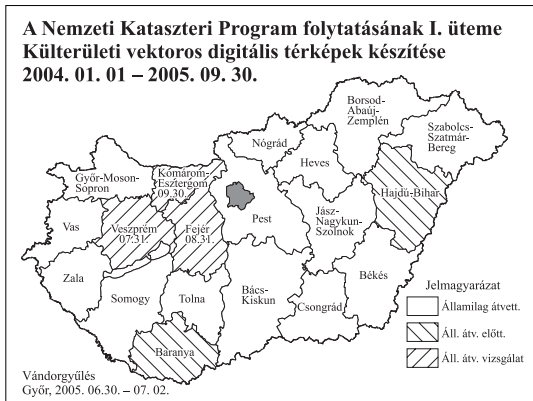
VET), az ország minden megyéjére vonatkozóan a belterületek és zártkertek (BEVET) vektoros digitális térképkészítési munkáit. A főváros vonatkozásában pedig négy kerület DAT Szabvány, ill. Szabályzat szerinti elkészítése és hat kerület DAT átalakítása képezte a feladatot.

Külterületek {KÜVET}

2004. január 1. és április 30. között mind a tíz megyére vonatkozóan az NKP Kht. lefolytatta a közbeszerzési eljárásokat, és megtörténtek a szerződéskötések. Az értéknövelt adatszolgáltatás a földhivatalok feladatát képezte, az ún. fehér foltok digitalizálását a vállalkozók végezték. A megkötött szerződések összértéke 761 millió forint.

Az ország teljes területére vonatkozóan a jelenlegi készütség: 14 megye államilag átvéve, 2 megye állami átvétel alatt, 3 megye állami átvételi vizsgálat alatt van, ezek

A fentiek alapján látható, hogy az ország teljes külterületének (8,5 millió hektár) vektoros digitális földmérési alaptérképei a kívánt határidőre elkészülnek.

1. ábra. Magyarország KÜVET

Belterületek és különleges külterületek (zártkertek) {BEVET}

Ennél a munkafeladatnál a földhivatalok feladata az ingatlan-nyilvántartási térképek szkennelése és a transzformálás, valamint a vállalkozók részére történő adatszolgáltatás. Az adatszolgáltatást követően a vektoros digitális alaptérkép elkészítése a vállalkozók feladata.

A közbeszerzési eljárásokat megelőzően, minden megyére vonatkozóan szakértői véleményt készített az NKP Kht. A szakértők felmérték az

aktuális térképi állapotokat, és javaslatot tesznek az alkalmazandó technológiákra. A szakértői véleményt egy szakmai Szakértői Bizottság vizsgálja felül, és ennek alapján kerül meghatározásra a végleges feladatkielölés, ez képezi a közbeszerzési ajánlati felhívás szakmai alapját.

Az első közbeszerzési eljárások 2004 II. negyedévében indultak. Az indulás három megyei feladatkielöléstől eltérő volt, amit különböző szakmai okok indokoltak. Egyik ilyen Szentlőrinc és 11 település újfelmérése, a másik kettő pedig két megyeszékhely, Miskolc és Szolnok városok belterületi vektoros térképeinek előállítás volt. Ugyancsak ebben a negyedévben indult meg a közbeszerzési eljárás Bács-Kiskun, Nógrád, Somogy és Zala megyék teljes területére. A nyertes ajánlattevőkkel június–július hónapban kötött szerződést az NKP Kht.

2004. III. negyedévben egy közbeszerzési eljárás volt, tárgya Balatonalmádi DAT Szabvány, ill. Szabályzat szerinti térképkészítés; a szerződéskötésre augusztusban került sor.

2004 IV. negyedévében négy megye, Békés, Hajdú-Bihar, Győr-Moson-Sopron és Tolna megyék, valamint sürgősségi igény miatt Kaposvár különleges külterület DAT Szabvány, ill. Szabályzat szerinti térképkészítés közbeszerzési eljárása került lefolytatásra; a szerződések megkötése 2005 januárjában történt.

2005 II. negyedévében három megye, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok és Pest megyék közbeszerzési eljárása történt meg; a szerződések megkötése május hónapban volt.

Jelenleg három megye, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Vas megyék közbeszerzési eljárása van folyamatban; a szerződések megkötése szeptember hónapban lesz.

2. ábra. Magyarország BEVET

A továbbiakban tervezetten, 2005 IV. negyedévében Baranya és Veszprém megyék, 2006 I. negyedévében Csongrád, Fejér és Komárom-Esztergom megyék kerülnek indításra, és ezzel minden megye feldolgozás alatt lesz.

Az eddig szerződéssel leköttött megyék elkészítésének a véghatáridejét a 2. ábra mutatja.

A belterületek és különleges külterületek digitális átalakítása keretében – a rendelkezésre álló forrás nyújtotta lehetőségén belül – újfelméréssel történő digitális térképkészítés is megvalósul. Ezek kijelölése azon települések közül történik, ahol a jelenlegi térképállomány megbízhatósága és műszaki színvonala ezt okvetlen indokolja.

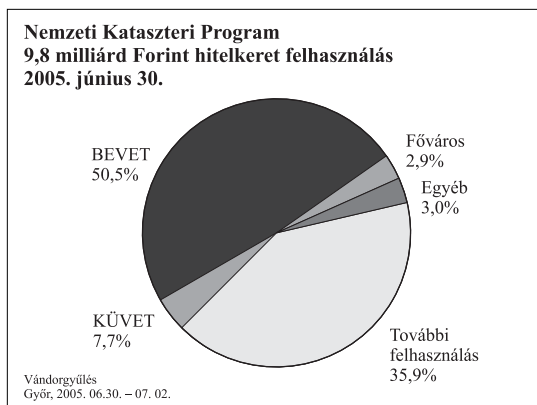
A megyénkénti BEVET térképkészítés végrehajtása során a részteljesítéseket – lehetőség szerint – úgy határoztuk meg, hogy egy adott részteljesítés egy teljes földhivatali körzetet területét fedje le. Amikor egy körzet elkészült, ennek az állami átvétele azonnal megtörténik, ennek alapján a forgalomba helyezés és az adatértékesítés rögtön megindulhat.

Fővárosi kerületek

2004. II. negyedévben a XI., XV. és XXII. kerületek DAT Szabvány és Szabályzat szerinti térképkészítésre vonatkozó közbeszerzési eljárásait folytattuk le. A szerződéseket június hónapban megkötöttük a nyertes vállalkozókkal.

A XI. és XV. kerületeknek az állami átvétele 2005. augusztusban lesz, a XXII. kerületé decemberben. A XII. kerületre vonatkozó közbeszerzési eljárást 2005 III. negyedévében indítjuk.

A 9,8 milliárd forint hitelkeret eddigi felhasználása

3. ábra. Kördiagram

A 2004. január 1-jétől megkötött szerződések figyelembevételével a térképkészítési ráfordítások az alábbiak szerint alakultak:

Külterületekre: 757 millió forint

Belterületekre és különleges külterületekre: 4,946 millió forint

Fővárosi kerületekre: 280 millió forint

Egyéb kapcsolódó költségek: 296 millió forint

Az NKP végrehajtásában résztvevő földhivatalok és vállalkozások

Ahogy az előzőekben már említettem, a KÜVET-nél az értéknövelt adatszolgáltatást, a BEVET-nél a szkennelést és transzformálást a földhivatalok végezték.

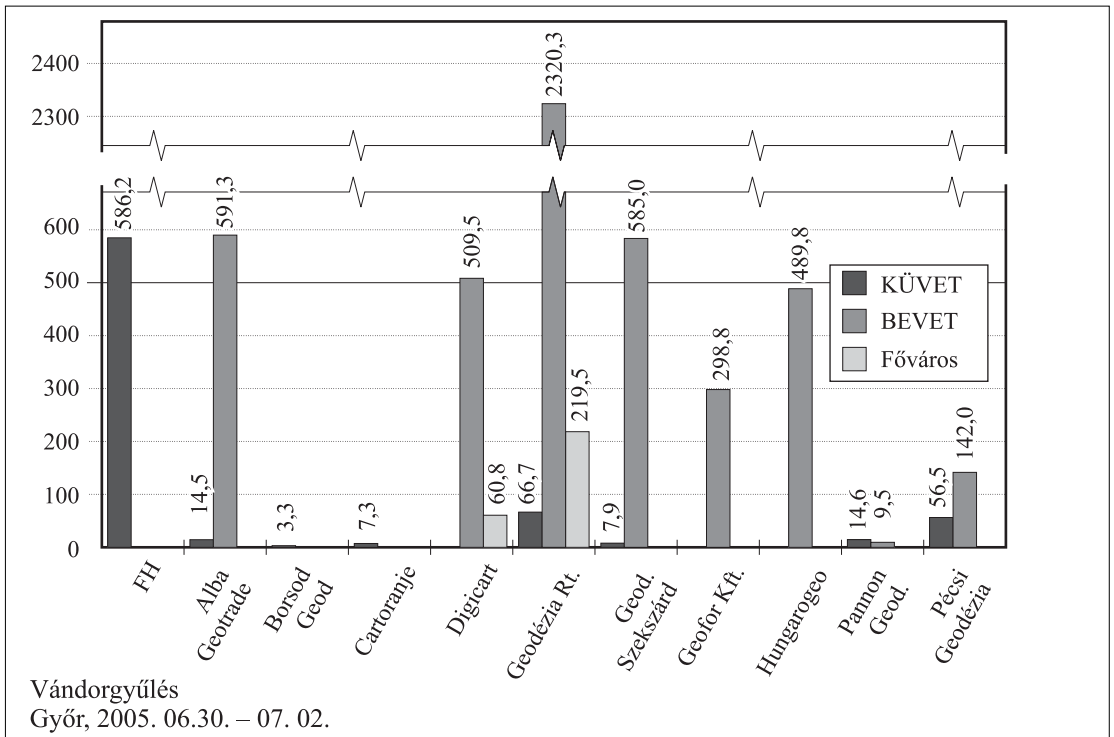
A BEVET munkák indítása már az új közbeszerzési törvény hatálya alá tartozott, ami a mi tevékenységünkre vonatkozóan az EU csatlakozásunkkal azonos időponttal lépett hatályba. Ennek alapján az ajánlati felhívást meg kellett jelentetnünk az EU hivatalos értesítőjében is. Külföldi érdeklődés volt, de az ajánlati felhívás dokumentációját egyetlen érdeklődő sem vásárolta meg.

A közbeszerzési eljárások lefolytatásának eredményeképp, az eddigiek során tíz hazai nyertes vállalkozással kötöttünk vállalkozási szerződést. A nyertes vállalkozások természetesen bevonhatnak – és be is vontak – alkalmas alvállalkozókat részfeladatokra úgy, hogy az alvállalkozók tevékenységére vonatkozóan is teljes felelősséggel tartoznak. A vállalkozások tevékenységének a volumene a KÜVET-nél 171 millió forint, a BEVET-nél 4,946 millió forint, a fővárosi kerületeknél 280 millió forint.

A részvételi arányokat a 4. ábrán láthatjuk (20. oldal).

Földhivatali fogadókészség és forgalomba adás elősegítése

A Nemzeti Kataszteri Program Kht. jelentős erőfeszítéseket tett és tesz ezen a téren. Ahhoz, hogy az eddig DAT Szabvány és Szabályzat szerint elkészült alaptérképek változásvezetése, nagy tömegű adatbetöltése és a forgalomba adása megtörténhessen, az NKP Kht. közbeszerzési eljárás lefolytatásával szerződést kötött a Geonet 2000 Kft.-vel a DATView szoftver továbbfejlesztésére (3.0. verzió). A szoftverfejlesztés elkészült, és a TAKAROS rendszer melletti üzemeltetésének FÖMI által végzett tesztelése 2004. 12. 21-én befejeződött. A tesztelés végeredménye: az integrált rendszer hibamentesen működik.

4. ábra. Fővállalkozói részarány

A Földügyi és Térinformatikai Főosztály állásfoglalása alapján, a DAT állománnyal rendelkező földhivataloknál (31 földhivatal) telepíthető a DATView rendszer. A telepítések megkezdődtek, ill. folyamatban vannak, ezzel a rendszerrel elsőként Eger város betöltése és forgalomba adása valósult meg.

A szoftver elkészültét követően az NKP Kht. oktatást szervezett a Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Főiskolai Kara általi megvalósítással, a Geonet 2000 Kft. bevonásával. Az oktatás Székesfehérváron két lépcsőben történt. Első lépcsőben a megyei földhivatalok rendszergazdái és a FÖMI delegált szakemberei részére, második lépcsőben pedig a DAT állományokkal rendelkező körzeti földhivatalok delegált szakemberei részére. A körzeti földhivataloktól 72 fő oktatása történt meg, 12 fős csoportokban, egy-egy hét időtartamban. Az oktatás részletes anyagát minden résztvevő megkapta.

Az oktatás végén anonim kérdőíves felmérés volt, a résztvevők az elégedettség tekintetében „jó”=40%, „kiváló”=49%, a fontosság tekintetében „fontos”=42%, „nagyon fontos”=40% értékelést adtak.

A hitelek visszafizetési fedezetének alakulása

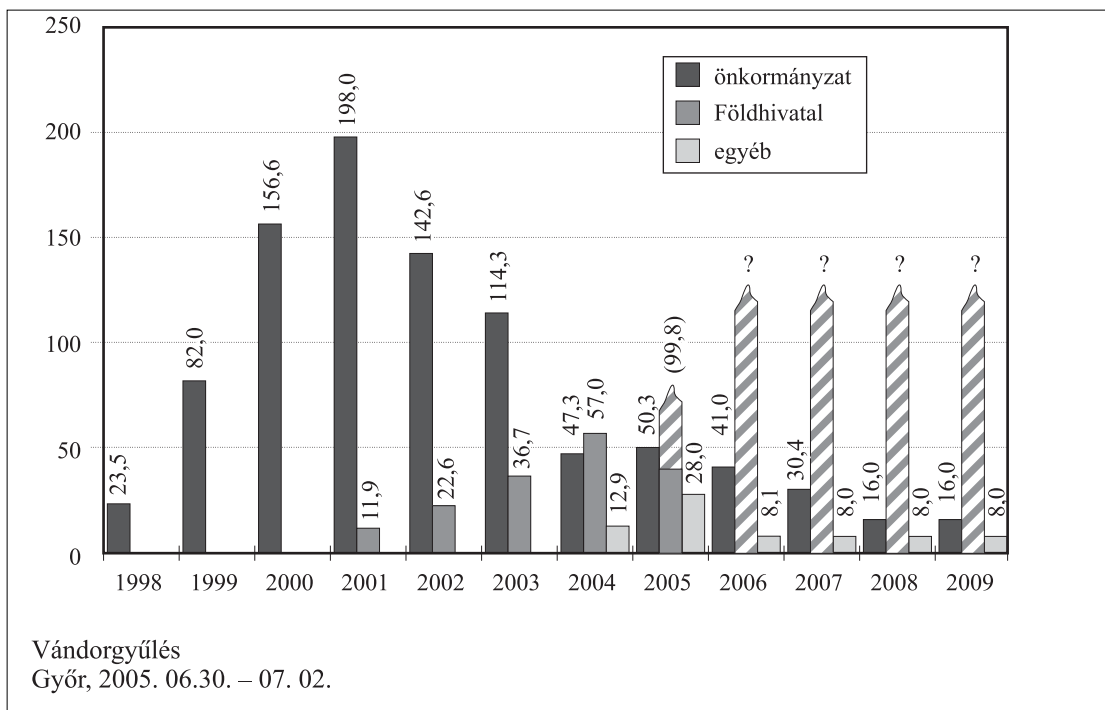
A visszafizetés fedezetét a Nemzeti Kataszteri Program keretében előállított digitális térképművek értékesítési bevételeiből kell biztosítani.

A visszafizetés fedezetéhez tartoznak azok az önkormányzatok általi társfinanszírozási összegek is, amelyek döntően az NKP kezdeti időszakában kötött szerződések alapján voltak realizálhatók. Ahogy az önkormányzatok anyagi forrásai jelentősen szűkültek, úgy ezek a források elapadtak.

Az első hitel (6,6 Mrd Ft) moratóriumi időszaka lejárt, a tőke törlesztése 2005. január 1-jétől indulóan aktuális, negyedévenkénti visszafizetési ütemezéssel, a második hitel (9,8 Mrd Ft) moratóriumi időszaka a 2008. év végével jár le, és ettől kezdve esedékes a tőketörlesztés.

A visszafizetési fedezetet biztosító térképművek értékesítése elmarad az eredetileg tervezettől, az eddigi trend nem tűnik megnyugtatónak. Ennek alapvető oka, hogy az elkészült DAT Szabvány és Szabályzat szerinti állományok földhivatali forgalomba adásának az eredetileg tervezett feltételei nem valósultak meg.

A bevételek alakulását szemléletesen mutatja a 5. ábra.

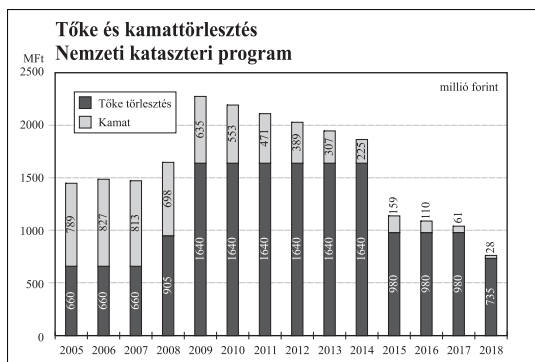
5. ábra. Bevételek alakulása

A térképkészítések további megfelelő ütemterv szerinti végrehajtása mellett, most kiemelt figyelmet kell fordítani a bevételek kívánt szintű és ütemű biztosítására. Ehhez jelenleg már minden műszaki és technikai feltétel adott. Fel kell gyorsítani a forgalomba adásokat, a külterületi, belterületi és zártkerti vektoros digitális térképek forgalomba helyezését az állami átvételt követően mielőbb meg kell tenni.

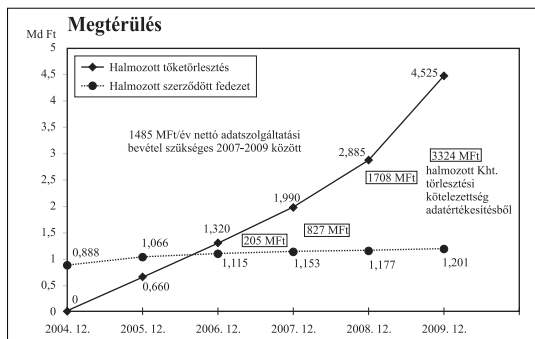
A törlesztés évenként esedékes összegeit a 6. ábra szemlélteti.

Jelen pillanatban fedezet tőketörlesztésre a 2006. év közepéig áll rendelkezésre, a továbbiakhoz szükséges forrás biztosítása már most azonnali, a szakág részére kiemelt fontosságú feladat.

A 7. ábra szemléletes módon mutatja az előzőekben vázolt helyzetet, a 2009. évvel záródó intervallumban. Azért 2009-ig, mert ebben az évben kezdődik a két hitel együttes tőketörlesztése teljes évre vonatkozóan, ami jelentős nagyságrendű növekedés az előző évekhez viszonyítva. Erre célszerű úgy felkészülni, hogy az értékesítésből adódó források már az előző években tartalékok képezzenek a 2009. évre, mert a szükséges összeget csupán egy évi adat-

6. ábra. Tőke és kamattörlesztés

7. ábra. Megtérülés

értékesítésből nagy valószínűséggel nem lehet biztosítani.

Nyilvánvaló, hogy a folyamatban lévő belterületi és különleges külterületi térképek elkészülte és azok értékesítése jelentős lesz a fedezeti forrás növekedésének tekintetében. Erre való tekintettel a megyékre vonatkozó szerződéseket úgy kötöttük (mint ahogy ezt az előzőekben említettem), hogy az értékesítés egy körzet elkészültével azonnal megindulhasson.

Mindezek alapján (az ÁFA kérdéskört is figyelembe véve) számítottuk és tüntettük fel a kívánt, ill. a szükséges értékesítési összeget. Természetesen a 2010–2014 közötti időszak is „csúsidőszak” a tőketörlesztés szempontjából, kezelését majd a megelőző évi adatok birtokában lehet tervezni.

Összegzés

Szakágunk jelenlegi legnagyobb projektének a helyzetét az előzőekben áttekintve elmondható, hogy a végrehajtás a kívánt és vállalt ütem szerint folyik az érintett szereplők – FVM FTF, NKP Kht., földhivatalok, FÖMI, vállalkozások, szakértők – szoros együttműködésével. A továbbiakban is meg kell valósítani az ütemterv szerinti végrehajtást. Rendkívül fontos feladat az elkészült digitális alap-térképek forgalomba adása/helyezése, az értékesítés volumenének, azaz a bevételeknek a növelése.

Ezen a fórumon is szeretném megragadni az alkalmat arra, hogy köszönetet mondjak az említett szereplők mindazon munkatársainak, akik bármilyen szinten résztvevői a megvalósításnak, és munkájukkal hozzájárultak ahhoz, hogy az eddig elért jelentős eredményekről tájékoztathattam a jelenlévőket.

TÉRINFORMATIKAI VILÁGNAP 2005

Az amerikai ESRI kezdeményezésére minden évben olyan rendezvényeket szerveznek, amelynek célja a térinformatika és a térképészet megismertetése a fiatalabb generációkkal. Ebben az évben e rendezvényeket november 16-án tartják meg világszerte.

Az ELTE Informatikai Kara és a Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék szeretettel meghívja az általános iskolai felső tagozatos és a gimnáziumi tanulókat, illetve tanáraikat a lágymányosi egyetemvárosban tartandó

„TÉRINFORMATIKAI VILÁGNAP 2005”

rendezvényre. A részletes program a weben a Térképtudományi Tanszék honlapján (<http://lazarus.elte.hu/hun/dolgozo/jesus/vilagnap/2005vnap.htm>) olvasható.

A rendezvény helyszíne: Déli Tömb, Aula (Pázmány Péter sétány 1/C.)

Időpont: 2005. november 16. (szerda) délelőtt 10:00 óra

A rendezvény előzetes programjában szerepel több multimédiás bemutatóval tarkított rövid előadás. Ezen előadásokat a tanszék oktatói és az erre az alkalomra meghívott vendégek tartják. Minden előadás 15 percig tart, és - többek között - a következő témákat nagyon egyszerű és dinamikus módon bemutatják:

- Érdekességek a térképek történetéből
- Multimédiás térképészeti bemutatók
- Mi a térinformatika?
- Alkalmazzuk a térinformatikát a gyakorlatban!

A teremben kiállítás lesz az ICA (Nemzetközi Térképészeti Társulás) 2005. évi térkép-rajz-verseny győztes munkáiból, illetve a tanszéki hallgatók által készített térképekből.

A rendezvény jobb megszervezése érdekében kérjük a tanárokat, hogy november 8-ig értesítsék a szervezőket a lehetséges résztvevők számáról. Ezt az információt a 372-2975-ös vagy a 209-0555/6721-es telefonszámon, illetve a jesus@ludens.elte.hu e-mail címen lehet megadni.

Birtokszerkezet, Nemzeti Birtokrendezési Stratégia és a földügyi szakigazgatás*

Ripka János vezető főtanácsos,
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
Földügyi és Térinformatikai Főosztály

Bevezetés

Az agrárgazdaság az élelmiszer-előállítási, foglalkoztatási és tájfenntartó szerepén keresztül a gazdasági paraméterek alapján kimutatott jelentőségénél jóval nagyobb hatással bír a hazai tájak, helyi gazdaságok, társadalmak életére. Az OECD besorolása szerint a 120 fő/km² alatti népsűrűségű települések számítanak vidékinek, és akkor beszélhetünk *vidéki térségről*, ha a *vidéki településeken* élők aránya meghaladja az 50%-ot. Magyarország településeinek döntő többsége eszerint vidéki jellegű, így az ország területéből európai összehasonlításban kimagasló aránnyal részesedik a *vidéki térség*: 61,5% (az EU átlag: 47%), ahol a népesség 30%-a él. A hazai vidékfejlesztési gyakorlat a vidéki térségeket településszinten határozza meg. Mivel a vidékiséget Magyarországon is jól jellemzi a 120 fő/km²-es népsűrűség, ezt a kategóriát használja a 2007-ig tartó tervezési időszakra szóló Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program is. E kategória szerint az ország területének 87%-a *vidéki település*, és a népesség 47%-a *vidéki településeken* él.

Legfontosabb nemzeti kincsünk a termőföld. Adottságainak legmegfelelőbb hasznosítása és sokoldalú funkcióképességének fenntartása a földtulajdonos, a földhasználó és az állam elsőrendű közös feladata. Megkövetelik ezt – gazdasági érdekeink megléte – a természet- és agrárkörnyezet-védelem elvárásai és az a felelősség is, melyet a következő generációkkal szemben viselünk. A fenntartható fejlődést biztosító többfunkciós gazdálkodás alapjainak megteremtése a cél, amely – az egyes térségek eltérő adottságai következtében – különböző típusú táj- és földhasználattal érhető el. Kétségtelen tény, hogy a természeti és táji erőforrások megítélésének jelentős átalakulása figyelhető meg. Felértéke-

lődtek a tájak nem-materiális erőforrásai, mint a természeti, esztétikai értékek, amelyek főképp turisztikai, rekreációs és ökológiai szempontból kapnak mind nagyobb jelentőséget. A földművelés azonban várhatóan a jövőben is a vidéki települések lakóinak egyik fő foglalkoztatási módja és megélhetési forrása marad. Mivel a mezőgazdasági tevékenységek közvetve vagy közvetlenül a termőföldhöz kapcsolódnak, a birtokszerkezet az agrártermelés sikerességének egyik fontos tényezője. A gazdálkodás eredményességét ugyanis a birtokok nagysága/tagoltsága is jelentősen befolyásolja.

A hazai agrárium számos feszítő gondja közül a kedvezőtlenül elaprózódott birtokszerkezet javítására, korszerűsítésére tett legújabb lépésekről szeretnék tájékoztatást adni.

1. Magyar–holland birtokrendezési együttműködés: a TALC projekt

A problémakör megoldása céljából a magyar Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium és a holland kormány miniszteri szinten kezdeményezett együttműködést a holland szervezeti rendszer tapasztalatainak és bevált gyakorlatának hasznosítására a magyarországi birtokrendezésben. Az előcsatlakozási program keretében megvalósult birtokrendezési projektet a TALC rövidítés jelöli, amely mozaikszó az angol kifejezések kezdőbetűit tartalmazza: Technical Assistance to Land Consolidation. Magyar fordítása: „Műszaki segítségnyújtás a birtokrendezésben.”

A projekt általános célkitűzései:

- a Magyar Birtokrendezési Stratégia építőköveinek felállítása;
- az intézményi szerkezet átvizsgálása, a bevont intézmények megerősítése, valamint tréningek előkészítése;
- kommunikációs terv készítése az intézmények közötti koordináció és kommunikáció érdekében.

A projekt nyitóműhelyét 2003 januárjában tartották az FVM-ben a holland kormány által kijelölt

* Az MFTTT által 2005. 06. 30. és 07. 02. között Győrben megrendezett Vándorgyűlésen elhangzott előadás szerkesztett változata.

szervezetek [Dienst Landelijk Gebied (DLG) = Holland Földalap Szervezet és a Kataszteri Szolgálat] képviselői, valamint az FVM Földügyi és Térinformatikai Főosztály (a továbbiakban: Főosztály) és a megyei földhivatalok munkatársai részvételével.

A projekt keretében magas szintű munkaértekezletek és szakértői szintű tréningek szolgálták a kitűzött célok elérését. Itt kell megemlítenem, hogy a releváns intézményekből számos szakember vett részt a hollandiai tanulmányúton és a TALC hazai tréningjein (Budapest, Mátészalka), nem csupán az FVM illetékes főosztályairól, hanem a kijelölt megyei és körzeti földhivatalok, valamint a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA) területi irodái részéről is. Ezen túl a tréningeken résztvevő szakértők három kísérleti projektet (Mátészalka kistérség, Vásárosnamény kistérség: Tiszaszalka–Kisvarsány, Makó kistérség) is kidolgoztak a képzés szempontrendszerének és a helyi igényeknek megfelelően. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei mintaterületek birtokrendezési projektterveit a körzeti földhivatali kollégák, a makói tervet az NFA munkatársai készítették.

Szükségesnek tartom megemlíteni az „Európai uniós kihívások a magyar vidékfejlesztésben” címmel 2005. március 4-én a Parlament felsőházi termében megrendezett nemzetközi konferenciát. A konferencia szekcióülésén több előadó számolt be a hazai birtokviszonyokról, a TALC projekt eredményeiről és a Nemzeti Birtokrendezési Stratégiáról.

2. A Nemzeti Birtokrendezési Stratégia megszületése

Atárca vezetésével 2004-ben úgy döntött, hogy a TALC program keretében, szakértők bevonásával kidolgozza a Nemzeti Birtokrendezési Stratégiát (a továbbiakban: Stratégia). A minisztérium a NFA-val közösen a projekt munkatervének megfelelő ajánlatokat kért a Stratégia elkészítésére. A Főosztály részéről a bírálóbizottság tagjaként közreműködtem a felkért pályázók ajánlatainak értékelésében.

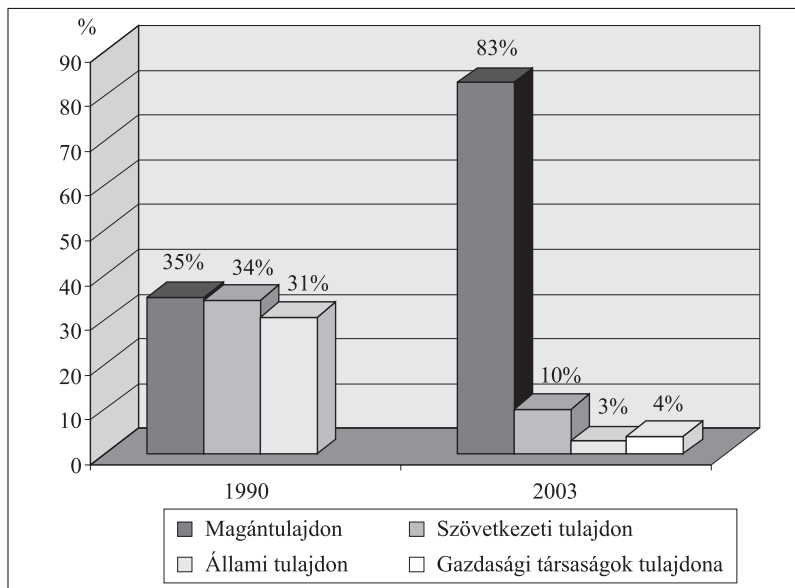
A Stratégia szakmai megalapozását szolgáló tanulmányt a pályázat nyertese,

az Agrárgazdasági Kutató Intézet Vidékfejlesztési Igazgatósága a Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Főiskolai Kara (Székesfehérvár) közreműködésével készítette.

Terjedelmi korlátok miatt csak a Stratégia vázlatos ismertetésére vállalkozhatok. A tanulmányt helyzetelemzés nyitja, amelynek végén összegzi a problémákat, megfogalmazza a főkövetkeztetést és a célkitűzéseket, valamint az ezek eléréséhez szükséges intézkedéseket. A második rész a jövőképből kiindulva a lehetséges birtokrendezési eljárásokat, a lehetséges „forgatókönyveket” ismerteti, és azokat az alkalmazhatóság szempontjából minősíti. A harmadik rész a szakértők által megvalósíthatónak ítélt, javasolt birtokrendezést mutatja be, részletezve a gyakorlati megvalósítás tennivalóit, a konkrét intézkedéseket.

2. 1. Helyzetértékelés

Az agrárstruktúrában az elmúlt másfél évtized alatt bekövetkezett változások és azok összefüggései tükrében érthetjük meg a kétoldalú együttműködés időszerűségét és jelentőségét. Legutóbb a rendszerváltó kilencvenes években változott meg gyökeresen a földhasználati és tulajdonosi struktúra. A kárpótlás és a részarány-földkiadás a termőterület közel háromnegyedét érintette: mintegy 5,6 millió hektár termőterület került

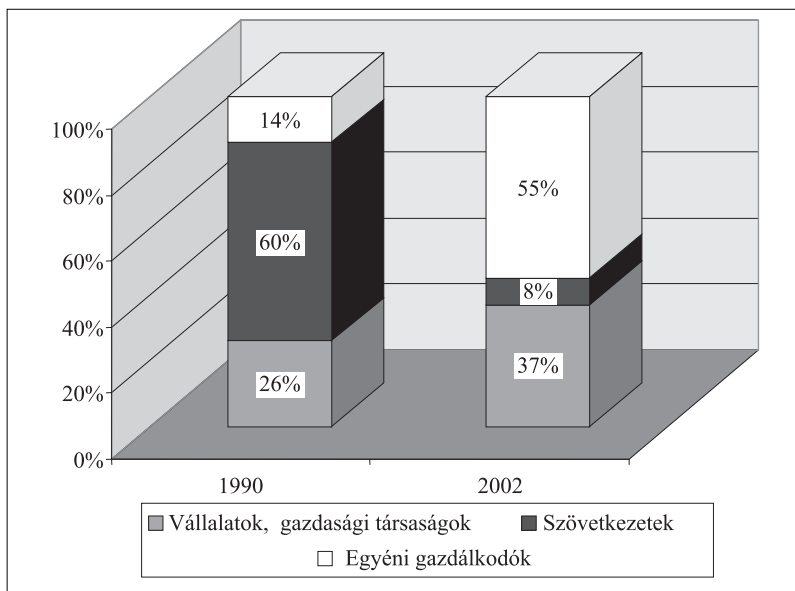

1. ábra A földtulajdon szerkezetének változása

Megjegyzés: mezőgazdasági területre vonatkozik

Forrás: Nemzeti Birtokrendezési Stratégia, AKI 2004

2. ábra A különböző méretű gazdaságok számának és területének megoszlása az EU tagországokban (2000)

Forrás: Nemzeti Birtokrendezési Stratégia, AKI 2004

2,6 millió magánszemély tulajdonába. A tulajdonosok a megszerzett földterületet jellemzően nem egy ingatlanban kapták meg, hanem sok esetben szétszórtan, több földrészletben. A földprivatizációs folyamatok a birtokok tagoltságát is alapvetően módosították. A földmagánosítás sajátos következménye az osztatlan közös tulajdon létrejötte is, mintegy 1,5 millió hektár területtel. Ugyanakkor megnőtt azoknak a földtulajdonosoknak a száma, akik a mezőgazdasághoz lazán, vagy egyáltalán nem kötődnek, nem gazdálkodnak. A gazdálkodók (egyéni gazdaságok és társas vállalkozások) jelentős részben az ő föld-

1. táblázat A földhasználati nyilvántartás fontosabb adatai (2003)

Megnevezés	Természetes személyek	Jogi személyek
	által használt termőföld esetében	
Termőterület összesen, ha	2 819 351	3 273 885
Termőterület aránya, %	46	54
Bejelentett földhasználó (fő, db)	484239	18274
Bejelentett földrészlet (db)	265535	559078
Átlagos birtokméret (ha)	6	179
Egy földhasználóra jutó földrészlet	2,6*	30,6

Forrás: FVM, Földügyi és Térinformatikai Főosztály adatai

*becsült adat.

jeiket használják, bérlet formájában. A tulajdoni és a használati viszonyokban bekövetkezett változásokat mutatják az 1. és a 2. ábra grafikonjai.

A jelenlegi földhasználat az erőteljes tagoltság mellett és a gazdaságok méret szerinti csoportosulása szerint kétpólusúnak tekinthető. Az egyéni gazdálkodás hazai üzemsztruktúráját nagyszámú és elaprózott gazdaságok uralkodják, amely tény rámutat arra is, hogy a gazdaságok e csoportjai tekinthetők a birtokrendezés „alanyainak”. A másik pólus egyetlen adatát emelem ki: hazánkban a Gazdaság-szerkezeti Összeírás szerint (GSZÖ 2003) a gaz-

daságok (egyéni és társas együtt) 1,6%-a (közel 12500 gazdaság) műveli a termőterület 75%-át! Az 1. táblázat a földhasználati nyilvántartás adatait tartalmazza, míg a 2. táblázat európai uniós összehasonlításra nyújt lehetőséget a gazdaságok méretkategóriák szerinti megoszlása és az átlagos üzemméretek tekintetében.

2. 2. Mi a birtokrendezés?

A birtokrendezés olyan helyileg (a földtulajdonosok és földhasználók részéről) támogatott, jogilag szabályozott, összetett tevékenység, amelynek során vidéki térségekben újrendezik a földtulajdon és a földhasználat szerkezetét. A birtokrendezés során a földtulajdonosok és földhasználók szétszórtan elhelyezkedő földrészeit egyesítik azzal a céllal, hogy a mezőgazdasági termelés hatékonyságát és a vidék fenntartható fejlődését elősegítsék. A birtokrendezés olyan koncentrált erőfeszítés, amelynek célja az elaprózott birtoktagok

2. táblázat A különböző méretű gazdaságok számának és területének megoszlása az EU tagországokban (2000)

Ország	A gazdaságok méret-kategóriák szerinti								Átlagos üzem- méret, ha
	5 ha alatt	5–50 ha	50–100 ha	100 ha felett	5 ha alatt	5–50 ha	50–100 ha	100 ha felett	
	számaránya, %				területi aránya, %				
Ausztria	36,4	59,1	3,0	1,5	5,2	32,5	11,6	25,1	17,0
Belgium	30,8	57,1	10,0	2,1	2,7	17,6	30,1	13,5	22,6
Dánia	3,5	66,1	19,9	10,7	0,2	9,1	30,6	39,0	45,8
Egyesült Királyság	23,1	44,5	15,7	16,7	0,6	4,5	16,5	68,9	67,7
Finnország	10,5	76,0	11,5	2,1	1,1	18,3	27,8	10,5	27,3
Franciaország	29,1	40,6	18,4	11,9	1,3	6,6	31,1	45,6	42,0
Görögország	76,7	22,8	0,4	0,1	29,2	70,0	6,0	4,6	4,4
Hollandia	31,2	60,5	7,1	1,2	3,3	21,4	23,0	11,2	20,0
Írország	8,3	74,7	13,8	3,3	0,8	14,9	29,4	16,0	31,4
Luxemburg	21,4	35,7	32,1	10,7	0,9	4,9	50,8	29,6	45,5
Németország	24,9	58,4	11,5	5,2	1,7	12,3	21,8	44,3	36,3
Olaszország	78,3	20,0	1,1	0,6	18,8	44,1	12,5	24,2	6,1
Portugália	78,8	18,8	1,0	1,4	13,8	29,6	7,4	52,7	9,3
Spanyolország	57,5	34,7	4,0	3,8	5,5	18,2	13,7	54,5	20,3
Svédország	12,0	64,7	15,4	7,9	0,8	12,0	28,5	36,7	37,8
EU-15 (2000)	57,6	33,5	5,5	3,5	5,2	31,0	20,3	43,5	18,7
EU-12 (1990)	58,2	31,2	4,0	2,3	6,3	25,0	20,0	40,0	15,0
Magyarország (2000)	89,9	9,3	0,8		22,5	46,7	30,8		6,9

Forrás: Agricultural Statistical Yearbook, EUROSTAT, ÁMÖ – Területi adatok, KSH 2000

összevonása, amely ezáltal a helyi szintű vidékfejlesztésre irányul.

2.3. Történeti előzmények

Az első hasznosítható tapasztalatokkal szolgáló hazai birtokrendezés az úgynevezett polgári tagosítás volt (1908. évi XXXIX. törvény, illetve a végrehajtást szabályozó 1935. évi IM rendelet). A jogszabályok részletesen meghatározták az elindítandó birtokrendezés végrehajtásának jogi, szervezeti, pénzügyi rendszerét. A polgári tagosítás során 1943-ig összesen 268 településen történt meg a község külterületének racionális átalakítása, sok tekintetben még ma is figyelemre méltó szervezési gyakorlattal.

A rendszerváltást követően – külföldi (német) példák nyomán és segítséggel – több birtokrendezési kísérleti program indult (TAMA projek-

tek). Az agrártámogatási rendszer is támogatja a birtokösszevonás-célú földvásárlást és földcserét. Az önkéntes földcsere lehetőségé szintén fennáll. Tényként állapítható meg, hogy az önkéntes földcserek és a birtokösszevonás-célú földvásárlás és földcsere támogatása gyakorlatilag nem hoztak érzékelhető eredményt. A kísérleti programok viszont igazolták, hogy a birtokrendezés kivitelezhető, az a vidékfejlesztéssel hazánkban is összekapcsolható. A megvalósult birtokrendezés eredményei ennek ellenére szerények, részben a pénzügyi források, részben a tömegesebb igény kielégítéséhez nem elégséges technikai, szervezési feltételek, de mindennek előtt a birtokrendezési törvény hiánya miatt. A legnagyobb gondot mégis az jelenti, hogy a birtokrendezés a mai napig nem vált az agrárpolitika szerves részévé. A földhasználók ez irányú igényét sem sikerült felkelteni, nem tapasztalták meg az előnyeiket.

2.4. Célrendszer (prioritások)

A Stratégia a birtokrendezést egységes rendszerbe foglalt, egymást kiegészítő, összehangolt intézkedések sorozataként határozza meg.

Fő cél: a versenyképes mezőgazdasági termelést és racionális tájhasználatot elősegítő földhasználati- és birtokstruktúra.

Általános (átfogó) célok:

- a birtokszerkezet elaprózottságának csökkentése,
- a földhasználat és földtulajdon elkülönülésének mérséklése,
- a birtokok tagoltságának megszüntetése,
- a mezőgazdasági termelés jövedelmezőségének növelése,
- integrált vidékfejlesztés – a vidéki népesség életfeltételeinek javítása

Operatív (specifikus) célok:

- a birtokrendezés elősegítése jogi eszközökkel (jogszabályokkal),
- hatékony, az igényekhez igazodó intézményrendszer működtetése,
- a birtokrendezésben érdekeltek felkészítése a birokrendezésre,
- figyelemkeltés a birtokrendezés iránt, elfogadtatása a társadalommal.

Prioritások:

- a birtokrendezés elvi és jogi megalapozása,
- a koordináló intézmény kialakítása, a kapcsolódó intézményrendszer modernizálása,
- pénzügyi és egyéb feltételek megteremtése,
- társadalmi elfogadtatás és felkészítés, a tudatosság erősítése.

2.5. A birtokrendezés intézményrendszere

A holland projektvezetés által meghatározott általános célkitűzések, valamint a cselekvési terv alkotó elemei elsősorban az intézményi szerkezet megerősítését szolgálták, annak érdekében, hogy a birtokrendezést sikeresen lehessen alkalmazni Magyarországon. A birtokrendezés szervezése bonyolult, összetett folyamat, amely magában foglalja: az országos szintű koordinációt, a helyi koordinációt (ahol a birtokrendezés megvalósul), a végrehajtást (a „kivitelezést”) és a jogorvoslati lehetőségeit.

A Stratégia a jelenlegi intézményrendszeren belül javasolja kialakítani a birtokrendezés szervezeti egységeit. A birtokrendezés lebonyolításának szervezeti rendszere sokrétű kapcsolatot mutat, melynek egyik végpontján a központi

koordináló szervezet, a másik végpontján a Helyi Birtokrendezési Bizottság áll. Az országos szintű koordinációt tárcaszintű (FVM) irányító szervezethez telepíti. A koordinációt több tárca képviselőiből álló Tárcaközi Bizottság segítheti. A koordinációban közreműködnek: az illetékes FVM főosztályok, a NFA és a megyei/fővárosi földhivatalok. A végrehajtás legfontosabb szereplői a Helyi Birtokrendezési Bizottságok, ezek munkáját szolgáltatásokat nyújtó közreműködők (szakértők, információs szolgáltatók) és szakhatóságok segítik. A birtokrendezéssel kapcsolatos ismeretanyag egy helyen való gyűjtése (tudásközpont) a képzést szolgálja, a koordinációt és a végrehajtást egyaránt segíti.

Szervezeti oldalról a földhivatali szerepvállalás és a földhivatalok bevonása a birtokrendezés végrehajtásába több szempontból is nélkülözhetetlen. A földügyi igazgatás helyzetét elemző SWOT analízis megállapításai szerint a szervezett országos lefedettségű, jól szervezett, irányítható és felkészült szakemberállománnyal rendelkezik. A szervezeti, technikai feltételek és a kapacitások, valamint a térinformatikai háttér bővítésével alkalmassá tehető a birtokrendezési feladatok ellátására. A földhivatali hálózat kiemelkedő erőssége a rendelkezésükre álló adatállományok mennyisége és minősége. Az előzőekben is kiemelttem, hogy a földhivatalok már jelenleg is rendelkeznek birtokrendezési tapasztalatokkal. A kísérleti birtokrendezési projektek (TAMA) végrehajtásából származó földhivatali ismeretek már jó alapot biztosítottak a Stratégia feladatainak megfogalmazásában, a megvalósításhoz szükséges intézkedések kialakításában is. A földügyi szakigazgatás alapvető intézményei, amelyekre a birtokrendezés épülhet [a Főosztály, a Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI) és a földhivatali hálózat] léteznek, és már a kísérleti programokban is eredményesen vettek részt. A FÖMI olyan információkkal, térinformatikai rendszerekkel [légi- és űrfelvételek, a TAKAROS ingatlan-nyilvántartási rendszer, a TAKARNET adatátviteli hálózat, a Földhasználati Nyilvántartási Rendszer (FÖNYIR), a MePAR parcella azonosító rendszer, a META megyei TAKAROS] rendelkezik, amelyek felhasználása a birtokrendezésben nélkülözhetetlen. Az intézményrendszer a földrendezéssel kapcsolatos kísérleti munkákban eredményesen vett részt, a földhivatalok a helyi kezdeményezésű, viszonylag kisszámú, törvényben szabályozott önkéntes földcseréket napjainkban is megfelelően intézik.

Véleményem szerint a földprivatizációs folyamatok során szerzett tapasztalat és szakértelem a birtokrendezés végrehajtása során mindenképpen jól kamatoztatható képességek.

Természetesen szükséges lesz az intézményrendszer modernizálása. Így a műszaki-technikai, informatikai és munkahelyi feltételek javítása a földhivataloknál. A földhivatalok a mai feladataik ellátására jórészt alkalmasak, a jelentősen megnövekvő igények kielégítésére azonban nem képesek. Az elvégzendő konkrét felmérések alapján tervezhető meg, hogy melyik hivatalnál, milyen mértékű és jellegű (informatikai fejlesztés, a munkavégzési feltételek javítása, létszám) bővítés szükséges. A végrehajtás résztvevőinek előzetes felkészítése, képzése/továbbképzése és a szükséges képzési anyag összeállítása szintén nélkülözhetetlen előfeltétel. A képzés/továbbképzés elsődlegesen a földhivatali hálózat vonatkozó területein dolgozó szakemberekre irányul, de kiterjed az NFA megyei területi irodák, a megyei földművelésügyi hivatalok, a települési önkormányzatok érintett munkatársaira és az adott településeken felállítandó birtokrendezési bizottságok tagjaira is, célirányosan összeállított tananyaggal, tanfolyami rendszerű képzés keretében.

A körültekintő vizsgálatok után a földhivatali hálózat – a szükséges bővítéssel – lehet alkalmas a területi koordináción túl az operatív feladatok jó részének végrehajtására is.

A területi (megyei) koordinációba bevonhatók, illetve más irányú feladataik miatt inkább együttműködő partnernek tekinthetők a NFA megyei területi irodái, a megyei földművelésügyi hivatalok (falugazdászok) és a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal kirendeltségei.

2.6. A birtokrendezés lehetséges módszerei

A Stratégia a jelenlegi viszonyokból, a birtokkoncentráció terén szerzett tapasztalatokból, a finanszírozás lehetőségeiből és a nemzetközi gyakorlat nálunk is hasznosítható, átvehető elemeiből kiindulva három módszert elemzett.

2.6.1. Spontán birtokrendezés (nem intézményesített, helyi kezdeményezésű, „nullához közeli” megoldás)

Tulajdonképpen megfelel a ma is működő, az önkéntes földcserén alapuló megoldásnak, a meglévő jogszabályi háttérrel. A módszer egy-

egy táblára kiterjedő, csak néhány tulajdonost érintő, a tulajdonosok (esetleg használók) kezdeményezésére indított, az illetékes földhivatal által végrehajtott birtokösszevonás, ami a község birtokszerkezetét, infrastruktúráját (úthálózat, vízrendezés) és ökológiai értékeit nem befolyásolja, a település arculatát nem változtatja. Eseti megoldásnak tekinthető. Mivel külön intézményi háttérrel, jogszabály-módosítást nem igényel, és pénzügyi háttere is rendelkezésre áll, így a meglévő adottságokkal folytatható. Mint az elnevezés is jelzi, ez a változat a végeredményét tekintve igen szerény, alig kimutatható hatású, a mezőgazdaság versenyképességében nem eredményez érdemi javulást. Az állam az érdekeltek kezdeményezéseit nem gátolja, sőt, szerény eszközökkel támogatja, de igazán nem preferálja a birtokrendezést, mint az agrártermelés hatékonyságát javító eszközt.

2.6.2. Intézményesített birtokrendezés (mérsékelt ütemű, de „látható” eredményt hozó megoldás)

Ez a változat a spontán birtokrendezésnél érzékelhetően gyorsabb ütemű, földrajzilag nagyobb területi kiterjedésű, az érintettek szélesebb körét fogja át, és finanszírozása három forrásból (nemzeti, EU és magánérő) merít.

A forgatókönyv fontosabb jellemzője, hogy szervezése, irányítása, ösztönzése a szükséges források állami szintű koordinálásával – az érintett tárcák és decentralizált szervezeteik bevonásával – történik. Támogatja a helyileg jelentkező önkéntes birtokrendezési igényeket, jól megfogalmazott szabályok mentén és jelentősebb támogatásokkal is ösztönzi a nagyobb, összefüggő területekre irányuló komplex birtokrendezést.

A forgatókönyv három „komponens”-t tartalmaz.

- Felvállalja az előző változat (helyi kezdeményezésű, nem intézményesített) célkitűzéseit és megvalósítását.
- Átfogó birtokrendezésre irányul, de nem terjed ki területfejlesztésre, kistérségi programokra, illetve vidékfejlesztésre.
- Komplex birtokrendezést céloz meg olyan térségekben (területi egységekben), ahol programszintű területrendezés, infrastruktúra-fejlesztés (vonalas infrastruktúrák), országos hatású logisztikai központok, hullámtéri és árvízi műszaki beavatkozások, jelentősebb környezetvédelmi fejlesztések, illetve ezekhez hasonló beavatkozások történnek. Komplexi-

tása révén lehetővé teszi az egyes fejlesztési programok, illetve beavatkozások összehangolását, élő kapcsolatot teremt a mezőgazdaság, a vidékfejlesztés, a területfejlesztés és a regionális politika között az érintett térségben. Természeténél fogva ugyan költséges megoldás, de épp komplexitása révén kedvezőek a fajlagos költségek.

2.6.3. Erőteljes ütemű birtokrendezés („teljes körű” megoldás)

Olyan komplex birtokrendezés, amely országos hatókörű vidékfejlesztési tervekkel, programokkal, az országos területfejlesztési koncepcióval, az országos területrendezési tervvel összhangban, a települések teljes területére (szomszédos településekkel vagy kistérségekkel összehangoltan) kiterjed. Bár az önkéntesség elvét elfogadja, de olyan jogszabály-módosításokat is feltételez, amelyek együttműködésre, bekapcsolódásra kényszerítik az érintett földtulajdonosokat és földhasználókat. A „kényszer” következményeként az állam felvállalja a lebonyolítás feltételeinek megteremtését és költségeinek zömét, létrehozza, illetve megfelelő szintre fejleszti az intézményrendszert is. A teljes körű, erőteljes ütemű birtokrendezés társadalmi elfogadtatására belátható időn belül (2013-ig) azonban nincs reális esély. Annak sincs realitása, hogy az egyébként nehezen megbecsülhető, de biztosan igen jelentős költségeit az állami költségvetés vállalni tudja.

2.7. Jogi környezet

A birtokrendezés alapfeltétele a jogszabályi háttér megteremtése, amely nem csupán a birtokrendezésről szóló törvény megalkotását, a végrehajtást szabályozó rendelet kidolgozását jelenti, hanem számos kapcsolódó jogszabály módosítását és a birtokrendezést lebonyolító szervezetekkel és személyekkel szemben támasztott követelmények megfogalmazását is igényli.

2.8. Pénzügyi forrásigény és fedezete

A birtokrendezés költségei több szempont szerint is feloszthatók:

- egyszeri költségek (az intézményhálózat kialakítása, bővítése),
- folyó évi kiadások (az intézményrendszer fenntartásának évi költségei, tájékoztató anyagok, kiadványok, tanfolyamok),

- az eljárással kapcsolatos külön költségek (a helyi birtokrendezési bizottságok működtetése, adategyeztetés, szakértők alkalmazása, tervezési díjak, kivitelezés költségei).

Az intézkedések érintik többek között a jogalkotást, a földügyi igazgatás megerősítését, az érdekeltek felvilágosítását. A folyamat teljes költségét nehéz pontosan megbecsülni, mai árakon elérheti akár a 120–150 milliárd forintot. A költségek nagyobb hányadát ugyan vállalhatja az állam – esetleg EU társfinanszírozással – de nem kerülhető el, hogy abból a földhasználók és földtulajdonosok is részt vállaljanak. A kapcsolódó intézkedések szerteágazók, és az is látszik, hogy hosszan tartó és jelentős költséggel járó folyamatról van szó. A birtokrendezés feladatai sokrétűek: a „levezenylést” biztosító birtokpolitikai szervezeti egységek megerősítése mellett ki kell alakítani a megfelelő jogszabályi háttérrel és az egységes birtokrendezési módszertant a végrehajtás biztosítására, amely a pénzügyi háttér megerősítése mellett biztosíthatja a birtokrendezés hosszú távú feltételrendszerét.

Végezetül megemlítem, hogy holland partnereink számára nehezen volt érthető a bizonytalanságunk és a késedelmünk a birtokrendezés elindításában. A történelmünkben keresendő okokon (államosítások) túl a másik hátráltató tényező a széleskörű társadalmi konszenzus hiánya. Nem hallgatható el, hogy a 2004. évi Nemzeti Agrár- és Vidékfejlesztési Kerekasztal-tárgyalások e területen nem vezettek eredményre. A politika nagyfokú óvatossággal közelíti a birtokrendezéshez, mint érzékeny területhez. Ugyanakkor mind több hazai szakember ismeri fel a birtokrendezés szükségességét. A kellő körültekintés indokolt, azonban a Stratégia társadalmi vitája a konszenzus mielőbbi megteremtése érdekében mind sürgetőbb.

2.9. Összefoglalás

A TALC projekt jelentős eredménye a birtokrendezési stratégia elkészítésének kezdeményezése és a specifikáció kimunkálása. Immár rendelkezésre áll egy a magas szintű döntéshez nélkülözhetetlen tanulmány. A három kidolgozott kísérleti projekt (Mátészalka kistérség, Vásárosnamény kistérség: Tiszaszalka–Kisvársány, Makó kistérség) megvalósítása időszerű és fontos volna, mivel tapasztalatszerző gyakorlati próbára biztosítana lehetőséget. Kijelenthető, hogy a TALC projekt teljesítette a munkatervben kitű-

zött célokat. A programnak köszönhetően szoros együttműködés alakult ki a két ország illetékes minisztériumai között. Meggyőződésem, hogy a kétoldalú együttműködés tapasztalatai hozzájárulnak a magyarországi birtokrendezés előtt álló akadályok sikeres leküzdéséhez.

Vizsgálva azon lehetőségeket, hogy milyen szerepet vállalhatnak az agrár-szakigazgatás intézményei a birtokrendezésben, a következőket láthatjuk: a termőföld-privatizáció (kárpótlás, földalapképzés, földárverés, részarány-földkiadás) kampányfeladatainak végrehajtása során megegyező földügyi szakigazgatás az egyedüli szervezet, amely alkalmas lehet arra, hogy sikeresen megfeleljen a birtokrendezéssel szemben támasztott követelményeknek, és a feladatot eredményesen teljesítse.

Structure of Properties, National Land Consolidation Strategy and the Institutional System of Land Management

*J. Ripka
Summary*

The privatisation of agricultural lands in Hungary has practically been completed by now, resulting in a heavily fragmented property structure, in which the land properties are scattered in space. Initiated by the Hungarian Ministry of Agriculture and Rural Development and the Dutch Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality, an inter-ministerial bilateral project was launched under the name TALC (Technical Assistance to Land Consolidation).

The general aims of the project comprised the review of the Hungarian institutional system of land management and the elaboration of a land consolidation strategy for Hungary. After a tendering procedure, the Hungarian Research Institute for Agricultural Economics and the West Hungarian University were selected to formulate the national strategy.

The Land Consolidation Strategy, based on the analysis of the current situation and historical background, defines the objectives, the priorities, the tools and the actions.

The main aim is to form such a structure of properties and of land use, which supports both the competitive agricultural production and the reasonable, sustainable use of landscape.

Having performed a SWOT analysis of the current institutional system it can be stated that the land management sector is the most suitable institutional system for directing and implementing the land consolidation procedure in Hungary. Experts not only from the corresponding departments of the Ministry, but also those of the selected county- and district-level land offices, and the territorial offices of the National Land Fund countrywide have been participating in study tours and trainings organised within the TALC Project. Those participants have also elaborated three pilot projects for Szabolcs-Szatmár-Bereg county: small regions Mátészalka and Vásárosnamény, also for settlements Tiszaszalka–Kisvarsány, and Makó small region in Csongrád county in line with the viewpoints given in the training and also having in mind the local expectations. The experience gained through this bilateral co-operation will support the Hungarian experts in implementing a successful land consolidation procedure.

FORRÁSOK

[1] *Dr. Dorgai László–Bíró Szabolcs et al:* Nemzeti Birtokrendezési Stratégia (háttéranyag) Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest, 2004

[2] *Dr. Dorgai László–Bíró Szabolcs et al:* Nemzeti Birtokrendezési Stratégia (vezetői összefoglaló) Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest, 2004

[3] Új Országos Területfejlesztési Koncepció (munkaverzió), Magyar Terület- és Regionális Fejlesztési Hivatal, VÁTI Kht. Stratégiai Tervezési Igazgatóság, Budapest 2005

Tájékoztatjuk kedves olvasóinkat, hogy a Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság programjairól, híreiről rendszeresen tájékozódhatnak honlapunkon is.

Címünk:

www.mfttt.hu

MFTTT vezetőség

A magyar nyilvankönyvi jog és annak reformja a jogvédelmi, különösen a bizalomvédelmi hatások tükrében II. rész

PhD értekezés tézisei

Dr. Kurucz Mihály egyetemi adjunktus,
ELTE ÁJK Agrárjogi Tanszék

IV. A nyilvankönyvi egység és a joghatások

1. Az egységes nyilvántartáshoz fűződő joghatások nem egységesek, a jogok és tények bejegyzése tekintetében célját tekintve jogvédelmi és jogot elismerő eljárás marad, míg az adatok vonatkozásában inkább igazoló hatású.

2. A jogvédelmi hatások közül az igazoló hatás, a bizonyító erő látszólag egységessé válik, ezzel együtt azonban a joghatály nélküli bejegyzések növekvő száma miatt némileg még csökken is az egységes nyilvántartás igazoló hatása.

3. A közhitelesség fogalma duplikált tartalmat mutat fel, mást jelent a jogok és részben a tények, és ismét mást az adatok körében.

4. Az elektronikus adatfeldolgozás, adattovábbítás, okiratkészítés, bejegyzési kérelem és határozatközlés, a nyilvankönyvezés teljes körű elektronizációja a jogalkotás és joggyakorlat számára nem technikai kérdés, hanem meghatározóan a nyilvankönyvi jog alapját érintő kérdés.

5. Az elektronikus iratoknál felbukkanó ún. látens adathalmazok, látens iratok problémája a jogvédelmi hatásokat felmutató nyilvankönyv esetén teljes diszfunkcióhoz, a nyilvankönyv ellehetetlenüléséhez vezethet.

V. A nyilvankönyv szervezeti intézményi oldala és a jogvédelmi hatások

1. A nyilvankönyv szervezeti intézményi oldala nem érinti a jogvédelmi hatásokat.

2. A telekkönyv bírósági szervezetbe sorolása melletti érvek sokfélék, nem ellentmondásmentesek. A bejegyzés konstitutív hatálya és bírósági hatáskör nem feltételezik egymást.

3. A nyilvankönyv legalitásának nincs hatásköri vonatkozása.

4. A nyilvankönyvi ügyek nem vitássá tett, illetőleg megsértett jog megállapítása, hanem

annak ellenkezője, a felek közötti egyetértő nyilatkozat regisztrálása iránt ügyek.

5. A bírósági hatáskörben vezetett telekkönyveket nem bírók, hanem igazgatási tevékenységet végző igazságügyi tisztviselő vezeti. A Rechtspfleger a bírótól nem független, köteles végrehajtani a bíró bejegyzésre vonatkozó utasításait, a bíró tőle az adott ügyet elveheti. Érvényesül az utasítási jog, az azt feltételező hierarchikus viszony, akár a közigazgatásban.

6. A nyilvankönyvi ügyeket az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága, mint nem bírói feladatokat határozza meg.

7. A nyilvankönyv bírói ügyintézés esetén annak sokszínűségét és kiszámíthatatlanságát eredményezheti. A bíró eredendően jogviták feloldására, igazság szolgáltatására, egyedi ügyekben egyedi döntéssel ítélkezésre programozott személy. A nyilvankönyvi ügyek bírói felülvizsgálata is lényegében közigazgatási funkció, nem igazságszolgáltatási tevékenység. A nyilvankönyvi ügyben megengedhetetlen az egyedi döntés, mert a telekkönyvi és más nyilvankönyvi ügyekben az egyöntetűség a szabály. A nyilvankönyvi ügyben hozandó döntésnek ex ante nyilvánvalónak kell lennie, azaz a benyújtás előtt is számíthatónak és várhatóan, az nem függhet a hatóság egyedi mérlegeléstől és a kialakított gyakorlattól. A nyilvankönyvi ügyek maguk is eltérőek, de bejegyezhetőségük szempontjából egyneműek, azonos feltételek mellett csak azonos döntés hozható, nincs helye igazságszolgáltatásnak.

8. A nyilvankönyvi ügyek az igazságszolgáltatáson kívülre eső ügyek, ahol nem perpótló, nem perelhárító funkció, nem szűrőhatás érvényesül.

VI. Az értekezésben megfogalmazott javaslatok

1. A nyilvankönyvi bejegyzés fogalmát a nyilvankönyvi tulajdoni lapon történő változásveze-

tésre kell kimondani. A bejegyzési határozattal szemben megengedhető jogorvoslati lehetőségeket ennek megfelelően a lehető legszűkebbre kell szabni, és helyette a bejegyzés elleni perorvoslatoknak kell teret engedni.

2. A bejegyzési hatályokhoz kell kapcsolni a nyilvántartási publicitási hatásokat, a jogok hatályosulását is.

3. A bejegyzés az ügyleti vitától függetlenül önmagában jogkeletkeztető hatállyal nem bír. A nyilvántartási törvényből ennek ki is kell tűnnie.

4. A nyilvántartási bejegyzés konstitutív hatályának fenntartása a hatályos Ptk. alapján egyáltalán nem szükséges sem a belső, sem a külső jogvédelmi hatások fenntartásához.

5. A bejegyzés jogváltóztató hatályát duális tartalommal kell értelmeznünk, meg kell különböztetni annak pozitív, illetőleg negatív oldalát ahhoz, hogy a nyilvántartási jogváltóztató hatály ellentmondásmentesen megfogalmazható legyen.

6. A nyilvántartásban nem tartható a bírósági, más hatósági határozatokkal elrendelt jogilag jelentős tények és körülmények feljegyzésének informatív hatálya. Az ex lege jogváltóztatások sem informatív hatályúak. A tények feljegyzéséhez deklaratív joghatályt kell rendelni. Ezzel együtt biztosítani kell a ranghely biztosítását az elrendelendő tények számára, a visszaélészerű elidegenítések és megterhelések megelőzésére.

7. A nyilvántartási közhitelesség körüli, a Ptk. által teremtett fogalmi és joghatásbéli zűrzavar nem tartható fenn. A Ptk.-nak egyszerre kell szabályoznia a nyilvántartási eljárásjogi, illetőleg anyagi jogi joghatásait. Ennek keretében először meg kell határozni a nyilvántartási tanúsító erőt. Az új Ptk.-nak meg kell határozni a nyilvántartási tartalom alapján, abban bízva, jóhiszemű és ellenérték fejében nyilvántartási jogot szerző harmadik személy jogvédelmét, annak határait az anyagi jogi jogosulttól. A Ptk.-nak anyagi jogi szabályt kell adnia a jogvédelemi hatás eljárásjogi szabálya megalapozásául. Az alaki szabályokat a nyilvántartási jogszabályokba kell foglalni, amelyek a telekkönyvi tartalmat illetően a polgári törvénykönyvben felállított rendelkezéseken alapulhatnak.

8. A tanúsító erő megdönthető vélelemként, a jogvédelmi hatás feltétlen joghatásként nyerjen szabályozást.

9. A nyilvántartási teljesség fikciós tényállásán alapuló jogvédelmi hatás azonnal, a nyilvántartási vétel időpontjától érvényesüljön, külön jogszabály eltérő rendelkezése nélkül. A nyil-

vántartási helyesség fikciós tényállásán alapuló jogvédelem gyengített rendszere érvényesüljön, amely bizonyos ideig védi az anyagi jogosultat is. Ennek a határidőnek és feltételnek precízen meghatározottnak kell lennie. Az eljárásjogi és jogvédelmi hatásokra a szövegszerű javaslat a régi magánjogi törvényjavaslatokból, illetőleg az Inyvtv. 5. §-ából rendelkezésre áll. A nyilvántartási jogvédelmi hatás szabályát ki kell egészíteni a nyilvántartási alapon alapuló szerzés jóhiszeműsége kimondásával, adott esetben a rosszhiszeműség meghatározásával is.

10. A közhitelesség jogvédelmi hatását csak részlegesen lehet kiterjeszteni a nyilvántartási igénytel alátámasztott jogszerzésekre. A jogszerzők köréből a jogvédelmet főszabályként ezentúl is csak a bejegyzett nyilvántartási harmadik személyeknek kell biztosítani. Kiegészítő szabályként a nyilvántartási igényt előterjesztő, de be nem jegyzett, ún. quasi nyilvántartási harmadik személyeknek is biztosítani kell a jogvédelmet a nyilvántartási kívüli személyekkel szemben.

Az iktatott, de nem széljegyzett nyilvántartási igényen alapuló, jóhiszemű szerző szerzése védelmének kérdésében az legyen döntő, hogy a nyilvántartási harmadik bejegyzése megtörtént-e vagy sem. Ha a nyilvántartási harmadik csak széljegyzetet ért el, akkor az előtte iktatott nyilvántartási igénye nyerjen védelmet a rangsor jogvédelmi hatása alapján. Ha a nyilvántartási harmadik már bejegyzést nyert, akkor nincs mi tenni, a közhitelesség joghatása beáll.

11. A nyilvántartási alapon alapuló szerzés melletti jóhiszeműség védelmét nem a nyilvántartási törvényben, hanem a Ptk.-ban kell kimondani. A nyilvántartási határozza meg a nyilvántartási eljárás során definiálható és ennek alapján az eljárás keretein belül megítélhető fogalmi elemeket.

12. Az ingatlanok határvonala és abból származtatott térmértéke bevonható a nyilvántartási harmadikat érintő jogvédelmi hatások körébe, de eltérően a jogok és tények tekintetében fennálló jogvédelmi hatástól, csak a tényleges és jóhiszemű birtoklástól függően. Az ingatlanok határvonalának kiigazításával összefüggő igények érvényesítésével kapcsolatos jogvitákat felesleges földmérési és peres szakra megkettőzni, azt egy, azonnali jogi határvonal megállapítására irányuló perben kell „lebonyolítani.” Itt kell földmérési szakértőként kirendelni a földmérői hivatalt (földhivatalt – szerkesztő), amely a földmérési jogszabályok és szakmai szabályzatok alapján ad véleményt a határvonal és terület kérdésében.

13. Elkerülhetetlen a nyilvankönyvi eljárás egyszerűsége és gyorsasága érdekében a jogorvoslati határidők, a jogorvoslatok előterjesztésére jogosultak alanyi körének szűkítése. Ezzel összhangban a jogorvoslatok folytán orvosolható jogsértések meghatározóan a nyilvankönyvi alaki szabályok megsértése esetére terjedhessenek ki. Az anyagi jogi felülvizsgálat kivételessé váljon: a magánokiratok körére, azon belül az érvénytelen jogcím, a jog-, illetőleg cselekvőképesség, a képviseleti jog hiányának megállapítására korlátozódjon. Eppen ezért a nyilvankönyvi jogorvoslatok tárgyi körét szűkíteni kell, felesleges fórumait le kell építeni.

14. A jogorvoslatok szabályozása során a kérelemnek egységesen helyt adó, (esetleg elutasító) nyilvankönyvi határozatok esetére ki kell zárni a nyilvankönyvi határozatok bírósági felülvizsgálati rendszerét, helyükbe az azonnali perorvoslat intézményét kell beépíteni.

15. Meg kell szüntetni a nyilvankönyvi határozat bírósági felülvizsgálata folytán hozott bírósági ítélet elleni felülvizsgálati kérelem lehetőségét, itt is a perorvoslatra kell kényszeríteni a feleket. A nyilvankönyvi bejegyző határozat felülvizsgálata helyett a nyilvankönyvi bejegyzés felülvizsgálatára, azaz a perorvoslatokra helyeződjön a jogorvoslati rendszer, mivel ott van érdemi jogkérdésben való döntésre lehetőség. A nyilvankönyvi jogorvoslatok súlypontját a perorvoslatokra kell átállítani úgy, hogy a két jogorvoslati rendszer közötti átfedés csak a perorvoslatok oldalán maradhasson fenn. Az elsősorban nyilvankönyvi perorvoslat körébe eső jogkérdést lehetőleg ne dönthessenek el jogorvoslati szakban.

16. Az eljárások egyszerűsítése és gyorsasága érdekében – minimális célként – mind a jogorvoslatok, mind a perorvoslatok feljegyzése tényét a deklaratív hatályú bejegyzések körébe kell helyezni.

17. Az Inyvtv. 64. §-át a közhitelesség, illetőleg az azon is túl nyúló jogbiztonsági funkció miatt sürgősen meg kell változtatni: a benyújtott kereset alapján a nyilvankönyvi hatóságnak soron kívül, nyolc napon belül fel kell jegyeznie az Inyvtv. 64. §-a szerinti kereseteket, majd azt követően továbbítani azokat a per bíróságához.

18. További sürgős eljárási kiegészítés szükséges az Inyvtv. 17. §-át illetően: a perújítási kérelem, az ügyészi közérdekű jogorvoslat deklaratív hatályú feljegyezhető tényként való beépítése elodázhatatlan.

19. A közhitelességet szabályozó 5. §-ban a jóhiszemű nyilvankönyvi harmadik javára kimondott nyilvankönyvi teljesség fikcióját a jogorvoslattól és perorvoslattól független szabályként kell kimondani. A jogvesztésben vetlen anyagi jogosult védelmében a közhitelességet szabályozó 5. §-ban a jóhiszemű nyilvankönyvi harmadik javára kimondott nyilvankönyvi helyesség fikcióját pontosan meghatározott határidők mentén – elenyésző mértékben a nyilvankönyvi fellebbezéstől, mint jogorvoslattól, meghatározóan a perorvoslattól kell függővé tenni.

20. A bejegyzési határozatok kézbesítését szigorúan kell szabályozni. A pótlólagos kézbesítési igényt, az ezen alapuló rendes jogorvoslati lehetőséget ki kell zárni.

21. A perorvoslatok ténye feljegyzése iránti határidőt csökkenteni kell. Az Inyvtv.-be be kell foglalni egy olyan rövid (pl. 30 napos) határidőt, amelyen belül a törlési, kiigazítási per tényének nyilvankönyvi feljegyzését kérni kell, majd egy további – nem több, mint 30 napos – határidőn belül a bíróság által iktatott keresetet is csatolni kell a nyilvankönyvi hatóságnál ahhoz, hogy a perindítás joghatályai fenn maradjanak.

22. A nyilvankönyvi eljárásban szabály szerint egyszeri és teljes körű okirat szolgáltatási kötelezettségnek kell érvényesülnie. Ennek megfelelően meg kell akadályozni az ún. közbenső intézkedések, ügyiratpótlás lehetőségét. A nyilvankönyvi eljáráson belül a tényállás megújítási lehetőségeket a nyilvankönyvi törvényesség biztosítása, a nyilvankönyvi bizalmi elv érvényesülése érdekében szabály szerint meg kell szüntetni.

23. A közbenső határozatok közül az eljárás felfüggesztését rövid időn belül ki kell gyomlálni az Inyvtv.-ből. A bejegyzés megakadályozása helyett, vita esetére annak függő hatályát kell a nyilvankönyvnek tükröznie. A perfeljegyzés szabályán módosítani kell a törlési, kiigazítási keresetek esetén: azt a bíróság mellett/helyett közvetlenül az ingatlan fekvése szerint illetékes nyilvankönyvi hatóságon keresztül lehessen/kelljen benyújtani, amely azt – az eljárási rangsort törve – soron kívül, nyolc napon belül feljegyzi a tulajdoni lapra, és azt követően e haztóság küldi meg a bíróság felé.

24. Az előjegyzés intézményét vissza kell állítani, mert elősegíti a nyilvankönyvi eljárás gyorsaságát.

25. Nincs kényszer a nyilvankönyvi szervezeti és hatásköri rendszer szétválasztására, mint ahogy nem kellene egyesíteni sem két eltérő nyilvántartási

rendszer. A nyilvántartási jogorvoslatok és perorvoslatok különbözősége okából nem célszerű a jogorvoslatok és perorvoslatok közvetlen és egységes bírósági hatáskörbe telepítése.

26. Önálló ingatlan-informatikai rendszert kell kialakítani, amely a különböző jogi jellegű ingatlanokra vonatkozó, különböző nyilvánosságú és hatályú nyilvántartások tartalmának egyszerű és gyors, szelektív megismerhetőségét teszi lehetővé. Ez az egységes ingatlan-adatbanki hálózat a megrendelők információ igényét, az általuk kívánt adatösszetételben szolgálhassa ki az adatvédelmi korlátok keretei között.

27. Amennyiben a nyilvántartási hatóság előtti külső hiteles helyekre helyezük a bejegyzés alapjául szolgáló okiratok törvényességi felülvizsgálatát, illetőleg a nyilvántartási bejegyzést követő fázisban a jogorvoslatokról a perorvoslatokra helyezük át a nyilvántartási jogorvoslati rendszert, akkor elveszti jelentőségét a nyilvántartási bírósági, illetőleg közigazgatási hatáskörbe tartozásának kérdése is. A nyilvántartási törvényességnek, mint a jogvédelmi hatások feltételének biztosítékai a nyilvántartási eljárást megelőző időszakra helyeződnek át. Ez felel meg a gyorsan és törvényesen vezetett nyilvántartási, illetőleg a forgalom érdekeinek is.

28. Elkerülhetetlen a bejegyzés alapjául szolgáló okiratok nyilvántartási eljárást megelőző törvényességi ellenőrzése, másfelől a nyilvántartási nyilvánosságnak a bejegyzett jogosultak személyes adatait érintő nyilvánossága erőteljes korlátozása.

29. A nyilvántartási adatokba való betekintést csak a külső hiteles helyek – on-line kapcsolatra szorított – privilégiumaként kell szabályozni. A jogosultak, az általuk meghatalmazott személyek számára a közvetlen megtekintés, papíros okirat kiadása joga fennmarad.

30. Minimális változtatásként szükséges az Inyvtv. 77. §-ának módosítása, amelyben nemcsak a személyi azonosító jel, de a jogosult nevén kívül minden más személyes adat lekérdezésének tilalmát kell szabályozni.

31. A személyes adatok biztonságát, azon keresztül a nagyobb nyilvántartási bizalmat eredményezheti az Inyvtv. 4. §-ának módosítása, amely az okirattár megismerését csak kifejezett jogosult engedély mellett teszi lehetővé, és a személyi azonosító jel titkosságán keresztül marad biztosított a nyilvántartási jogosult védelme. A személyi azonosító szolgáltatása elmulasztását azonnali elutasítási okként kell fenntartani.

A dolgozatban tett megállapítások, illetőleg javaslatok a nyilvántartási jogalkotás és a jogalkalmazás során is felhasználhatók. Hasznosíthatók megállapításaim és javaslataim is a polgári törvénykönyvnek a nyilvántartási anyagi jogi hatályokat meghatározó része kodifikálása, a közigazgatási eljárási törvényben a Ke. és a különös közigazgatási eljárások közötti kapcsolat szabályozása során, illetőleg az egyetemi oktatásban is.

The transformation of Hungarian land registry law, in the light of security of real rights and of the protection of public faith

*Kurucz, M.
Summary*

The confidence in the land register does not only mean a general faith in the reliability of practical and legal institutions of a government, but has also a very concrete judicial meaning: the faith of real estate of buyers and creditors in the completeness of the land register.

In the process of formation of the German-Austrian type of land register (in the following: so-called central-European land register) we should outline principal remarks concerning the achievement of legislators:

a., Establishment of land register by the state, the land registration is considered as a public responsibility. The registration is in public property.

b., Formation of the so-called „Main-register”, where the objects of the registration are no title-documents, but real rights.

c., Building up the Main-registers by real-folio system.

d., Linkage of the Main-register to the cadastre and the cadastral map.

e., Embodiment of the principal of registration (Entry), moreover the positive and negative principle of public faith (bona fide protection), and the principle of ranking, determined by the registration.

f., Repression the secrecy, and privileges of the rights outside of the land registers, but formation the formal publicity.

The other types of land registers could be characterised as pure deeds-publication systems, with indirect obligation to registrations, obtaining priority effect, moreover negative elements

of public faith. Among them there are special forms, such as the so-called Torrens-Systems, and the title-registration in Australia and United Kingdom. Two legal systems are characterised as transitional form, namely the Dutch and Spanish land registry.

The Hungarian-type of land registry belongs to the Central-European land registry system, but with some changes. It has to be mentioned the modifications of organization, and procedure: the registration of real rights is unified with the cadastre system in the entity of two records, the registration is withdrawn from courts and delegated to government agencies of land survey, and as a consequence of governmental control the process of Entry is regulated by the public administrative procedure law. The substantial legal principles of Central-European land registry are maintained.

The substantial principle of central-European land registry is the principle of registration (Entry), which is considered as the bearer of public faith. There are different types of Entries, such as Entry with full effect (incorporation), provisional Entry with the effect of ranking, and the notice of facts with legal effects.

The legality of Entry determined by the quality of deeds, and by the competence of authorities supervising the filed title-documents before ordering about Entry. The basic element of the Entry is its double character: it is a decision of the authority, and a technical process of the execution at the same time. The two acts have different legal effects. The legal effects of the double character is laid in the fact, that just after the decision, it is compulsory to execute (make Entry) in the Main register, without waiting for applying legal remedies of interested parties. The Entry as a decision of authority is facing to the parties, but not to the third parties (so called intern relations).

The executed registration of registreable rights, entered in Main-register, is facing to third parties (extern relations). Both the decision about Entry and its execution are objects of legal remedies, but they are diverging ways in the circle of entitled persons to appeal, and the legal remedies have different effects upon the content of the register.

The adverse decisions of authorities could be contested only by the parties, interested in consensus, incorporated in deed. The executed Entry could be litigated by all persons, interested in the real rights in question. In the procedure of super-

vising of the decision about Entry can be asserted successfully mainly to procedural mistakes.

Some law does not admit recourse, as legal remedy against affirmative decisions, but does admit them against the adverse decisions of authority. As far as the legal remedies against the executed entries concerned with, we can do assessments of the variants only in the connection with the principle of public faith in registration.

The legality of Entries based on the authentication, as substantial requirement of validity and of the form requirement of deeds, incorporated the modifications of real rights.

The effect of public faith is not only a pure effect of legitimating of the registered right, but the really protection of third person of bona fide in the acquisition of real rights.

Whereas the German and Swiss law provide in case of incorrect executed Entry a directly effective bona fide protection to the trusting third person, the Austrian and the Hungarian law distinguishes two groups of cases for incorrect executed Entry in the Main-register.

If the originally correct state of Entry has become incorrect subsequently by non-registered acquisitions or expirations of the thrusting third person – independently how long the incorrect Entry has been existing – is protected at once (negative protection of public faith).

If the incorrect Entry has exist from very beginning, because the title of acquisition was incorrect or had been successfully contested, the protection of bona fide takes effect only as soon as the incorrect decision about Entry has become legally valid. Within the period of recourses, by means of recourses or litigation notes the entitled person by civil law can jeopardize the bona fide protection of trusting third persons (weakened positive protection of public faith).

The weakened variant of positive bona fide protection – if the incorrect Entry was made in the beginning – is in effect in the so-called Austrian law family, but not in the German and Swiss law.

The weakened positive protection of public faith has to be preferred in Hungarian law also in the future, because on the one hand it creates a more justified equalization between the interests of third persons and the entitled persons by civil law, on the other hand it allows an uninhibited fight against aggravating procedural errors, also in cases of affirmative decisions of land register authorities.

The formal publicity of the land register is regulated in considerably diverging ways within central European registers. The formal publicity in Austrian law family is subject to the principle of unlimited publicity. The latest Hungarian law has a restrictive attitude concerning the question the formal publicity of land registry as a whole, and requires explanation of justified interest to open the deeds-register. This model based upon a justified equalization between the interests of third persons and the protection of right to self-determination about information of entitled persons of civil law.

The effect of ranking-order protects the interests of in different time registered persons from other registered persons. The ranking of taking into effects of different rights is determined by time of the application for Entry. The effects of

ranking are fundamental from the point of view of transfer of rights. The transfer of real rights is retroacting to the date of application. The German law is diverging from this regulation where the transfer of rights is connected to the time of decision about Entry.

The organisatory linkage between the land register and the land survey having passed over to computer-aided system is no more desirable for technical reasons. The question of scope of authority, wither administrative bodies or judges are the perfect authorities to run the land register is not particular important question in the light of security and of protection of real rights, because it has no significant effect on the legality of registration. The registration of titles is considered as mainly administrative activity.

Beszélgetés dr. Vincze Vilmoossal

Lapunk olvasói ismerik azokat a riportokat, amelyeket a műegyetemnek a geodézia története iránt érdeklődő földmérő-hallgatói szakmánk nagy öregjeivel időről-időre készítenek, s amelyeknek szerkesztett változatai a Geodézia és Kartográfia szerkesztő-bizottságának jóvoltából az újságban időnként megjelennek. Ebben a sorozatban adjuk most közre azt a beszélgetést, amelyet Gregorics Zsuzsa és Ládai András készített Vincze Vilmoossal még 2002 novemberében. Az élő szöveget a magnetofon-felvételről papírra Paizs Zoltán ültette át, és a szükséges átszerkesztéseket is ő végezte el.

A riport közreadását éppen most a szomorú időszerecsés indokolja. Mi ezzel emlékezünk meg Vincze Vilmosról, a Geodézia Tanszék egykori oktatójáról.

És még ideiktatunk két mondatot a magnószalagról.

Kérdéseik kifogytával a riporterek megköszönték a beszélgetést, mire Vili bácsi ezt mondta: „Hát az jó, hogy itt beszélgették engem, mert fel tudtam én is magamban kavarni olyan dolgokat, amiket már húsz évvel ezelőtt elfelejtettem. Te-

kintettel arra, hogy mindössze kilencvenkét éves vagyok, ez nem is kevés!”

N.F.

■ Kérjük, meséljen a gyermekkoráról és a családjáról, amelyben felnőtt?

Hát az elég érdekes történet. Mi nagyon belekeveredtünk egy történelmi korszakba. 1910-ben születtem, ami azt jelenti, hogy az 1914-es háború kezdetekor már négy éves voltam. Akkor a család Bihar megyében lakott, Kisszedresen. Bihar megyének csaknem a délkeleti szélén van Kisszedres, Nagyváradtól még keletre. A háború vége felé, 1919-ben valamilyen csapatost állomásozott a falunk közelében, amikor is egyszer csak jött ez a csapat, élén egy ezredessel, aki átment a falun, és „Aki magyar, meneküljön!” jelszóval elvonult a seregével. Volt, aki maradt; volt, aki ment. Mi előbb Belényesre, majd Nagyváradra menekültünk, és onnan pedig Békés megyébe kerültünk, ahol rokonaink éltek. Vagonokba rakodtunk be, és úgy mentünk először Belényesre, majd azt a bizonyos '19-es hűsvétot Nagyváradon töltöttük. Én akkor már második vagy harma-

dik elemibe jártam. Máig élő emlékem erről a menekülésről, hogy volt otthon egy macskánk, és ez a macska az úton hűtlen lett hozzánk. Mi védtük, vigyáztunk rá nagyon, de mégis mikor először megálltunk, akkor a macska eltűnt. Az első állomáson megszökött tőlünk, és visszament a helyére; nem volt hajlandó elhagyni a hazáját. Nekünk muszáj volt. Szóval ebből megtanultam azt, hogy a macska az nem emberbarát, hanem helybarát. Ez egy olyan benyomás, amit nem felejt el könnyen az ember. Elég az hozzá, hogy aztán vagonba rakodva Nagyváradról Békésbe jöttünk. Mezőberényben volt rokonságunk, hát mi ott telepedtünk le. Így kezdődött nálunk a világtörténelem. Kisszedresen természetesen átvették a helyi lakosok helyét a románok.

■ A háború befejezése után mi történt Önnel? Hol folytatta ezután az iskolát, hol tanult tovább?

Tanulmányaimat Mezőberényben, és Békéscsabán folytattam, majd Budapestre költöztünk. Mikor elérkeztem a középiskolás korig, akkor már Budapesten voltunk, és a középiskolát reál-gimnáziumban kezdtem, mégpedig a nyolcadik kerületben, a Horánszky utcában. Vörösmarty főreálnak hívták akkor, és most is Vörösmarty gimnázium a neve. Ott, a Horánszky utcai Vörösmarty főreálban érettségiztem. Akkoriban a gimnázium volt az általánosan elismert iskola-típus, és a reáliskola újdonság volt. A reálban, mint ahogyan a nevében is benne van, bizonyos változtatásokat vittek véghez az akkor többnyire humán ismereteket közvetítő gimnáziumokhoz képest. A katonaságnak volt már ilyen iskolája, ahol szintén a reáltárgyak domináltak, de a polgári életben csak akkoriban alakult ez ki.

Elég jól rajzoltam, és miután leérettségiztem, akkor először nem akartam én más lenni, csak festőművész. Ez úgy kezdődött, hogy bemutat-tak különböző művészeknek. Elmentem néhány helyre, megmutattam a munkáimat, és mindenütt mindig csak azt mondták, hogy jó, majd jöjjenek jövőre. Az ember nem panaszkodhatott, csak akkor, ha legalább öt évig nem tudott elhelyezkedni.

Akkor Trianonon már túl voltunk, és ugye a békeszerződés értelmében először semmilyen haderőt nem tarthattunk, de érdekes módon egy idő után megengedték az önkéntes katonaságot. A baráti körből mondták, hogy „Te, menjél el katonának!” Azért volt jó egy évre katonának állni, mert aki utána az egyetemre került, az tandíjkezdvezményben is részesült. Tehát a barátaim javasolták, hogy menjek el: „Az Üllői út és a kör-

út sarkán van a Mária Terézia laktanya, ott most vesznek fel embereket, lehet beállni katonának.” Amikor be akartam menni a laktanyába jelentkezni, hát az nagyon tele volt a sok jelentkezővel. Akkor az ügyeletes tiszt, egy kedves fiatalember azt mondta: „Te ne menjél ide, hát nézd meg, tele van az udvar, itt annyian vannak, téged nem is vesznek fel.” És megsúgta nekem, hogy Angyalföldön valahol van egy olyan laktanya, ahol vállpaszományosokat vesznek fel. Az érettségizettek ugyanis a hadseregben eredetileg karpaszományt viseltek, de én ott már nem karpaszományos, hanem vállpaszományos lettem. A trianoni szerződés értelmében ugyanis katonaságot most sem lehetett akármennyit tartani, de akkor kitalálták, hogy mi nem karpaszományosok, hanem vállpaszományosok vagyunk. Ez rendőri alakulatnak volt minősítve, rendőri fejlesztést pedig megengedett a trianoni szerződés. Elég az hozzá, hogy: „Ne gyere ide, itt tömve van az udvar!”, és valahol Angyalföldön egy szünetelő laktanyában – mert a háború alatt működött csak ugye, és most békében voltunk – gyűjtöttek be bennünket. Ott jelentkeztem tehát vállpaszományosnak.

Az egy év önkéntes szolgálat után kiderült, hogy a jelentkezők kétharmad része olyan volt, aki nem is akart igazán katona lenni, csak lógni akart nagyjából egy évig. És ez azt is jelentette, hogy én is minden további nélkül az egyetemre mehettem. 1929-ben vagy 30-ban; azt hiszem ilyen tájban kerülhettem az egyetemre azzal, hogy nem karpaszományosnak jelentkeztem. Végül be tudtam sorolni az egyetemre.

A Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mérnöki Karán tanultam. Három kar volt: általános mérnöki, gépészmérnöki és vegyészmérnöki; azt hiszem akkor ez a három futott. Én általános mérnök lettem. Úgy emlékszem, akkor ott kilenc félvolt a tanulmányi idő. Oltay tanszéke, a Geodézia tanszék a félemeleten volt; most is úgy hívják azt a sarkot. Kőbányán laktunk, és onnan jártam be a Műegyetemre kilenc félvéven át. 1935-ben végeztem el az egyetemet.

■ Ezután hol helyezkedett el a tanár úr?

Először Balassagyarmatra kerültem az Állam-építészeti Hivatalhoz. A fizetések bizony nevet-ségesek voltak. Olyan fizetéseket kaptunk, hogy abból csak igen nehezen lehetett megélni. Azután nagy protekcióval a fővároshoz kerültem; a Budapesten akkoriban folyó részletes felmérésnél birtokelhatárolást végeztem. Itt épp a budai oldalon kellett a birtokelhatárolást végezni, a köveket

lerakni. Ez még mindig olyan se ingyen, se pénzért ment. Itt nem voltak komoly fizetések. Az a lényeg, hogy hogyan lehet megélni, mert a többi az csak mese. Meg kell élni, úgy kezdődik a dolog. A fiam is mérnök, meg az unokám is mérnök, és biztos, hogy ma sokkal jobb világuk van, nem is lehet összehasonlítani, hogy mennyivel jobb, mint mikor mi kezdtük ezt a szakmát. Maguk, mint fiatal emberek ezt valószínűleg másképp látják, de nyugodtan mondom, kopogják le, hogy sokkal jobb dolguk van, mint amin át kellett sétálni abban az időben.

Budapest akkoriban folyó felmérésénél először csak beosztott mérnökként vettem részt, majd néhány évvel később, akkor már a Fővárosi Tervező Irodánál szakosztályvezetői minőségben. De ott csak rövid ideig voltam, mintegy két évig, mivel –ha jól emlékszem ’50-ben – az Országos Földmérési Intézethez kerültem, és miután ott megalakult a Városmérési Iroda, annak lettem a vezetője.

Közben persze tanítottam is. Elég izgalmas korszak volt a számomra az ’56-os forradalom is. Úgy kezdődött, hogy az egyetemen délután volt egy előadásom, és amikor annak vége volt, akkor a hallgatók azzal búcsúztak, hogy most ők mennek a Szabadság térre, vagy a Múzeumhoz, vagy valamelyik minisztérium elé. Még mondtam nekik: „Vigyázzanak, mert ott aztán löhetnek is!” „Nem baj, nem baj!” És mentek.

■ Hol tanított tanár úr?

A 40-es években kezdtem a tanítást, akkor még csak mint külső előadó; itt az egyetemen, és aztán jóval később Székesfehérváron is tanítottam, amikor megindult az ottani földmérő-képzés. Én voltam az igazgatóhelyettese annak az intézménynek, kezdettől fogva vagy tizenkét évig, és én voltam tulajdonképpen a szakvezetője az egész iskolának.

Az úgy kezdődött, kérem szépen, hogy én akkor Budapesten a Földművelésügyi Minisztériumban, az ÁFTH kötelékében a geodézia oktatásának szakfelügyelője voltam az ország összes útépítési, vízepítési stb. szakközépiskoláiban, és történetesen meghívtak Székesfehérvárra érettségi biztosnak a Jáky József Út- és Vasútépítő Technikumba. Úgy kezdődött az egész iskola-alapítás, hogy *Deák János*, az akkori igazgató, mikor vége volt az érettséginek, bejelentette, hogy jövőre nem indul két párhuzamos osztály, hanem csak egy osztály lesz. Ez az év be van fejezve, többet párhuzamosan két osztály nem fog indulni. Erre azt mondtam neki, egyezzünk meg abban, hogy ezt a szabad pályát, a másik osztály indításának a lehetőségét átengedi a

földmérésnek. Az igazgató örült az ötletnek, hogy így azután sem lenne kevesebb tanulója. És akkor mentem Pestre rögtön a geodéziai főhatósághoz. A lényeg az, hogy azonnal meg tudtuk indítani az első évfolyamot. Úgy indult ez az iskola, hogy meghírdettük: érettségizett fiatal emberek tanulhatnak geodéziát; két év után vizsgát tesznek topográfia-ból, fotogrammetriából és geodéziából, és akkor ők földmérő technikusok lesznek. Tehát beindult a nappali és a levelező tagozat. Tán tizenkettő, vagy tizenöt főből állt csak az első évfolyam, és az is olyan összeverbuvált társaság volt. A levelezőre –mikor megindult – viszont már az első évben 120-an jelentkeztek. Benne volt az összes megyei földhivatali vezető, meg az ott dolgozó olyan szakemberek, akik 20–30 éve dolgoztak ott; a szakmát mint érettségizettek elsajátították, de nem volt róla papírjuk. Ez az iskola két évig működött így, és utána, 1962-től Felsőfokú Földmérési Technikum lett.

Én magam is attól kezdve tanítottam a fehérvári iskolában, mikor sikerült elindítani, vagyis 1959-től. Ugye először is én csak igazgatóhelyettes lehettem, mert 1956 után kiléptem a pártból. Az igazgató *Deák János* maradt, egy középiskolai tanár és jámbor párttag, én voltam az igazgatóhelyettes, a megtúrt legény, „Jó, a pártból kilépett, elfelejtjük neki, csak jöjjön dolgozni.” Az elején még nagyon vegyes volt a tanári kar, mert voltak külső előadók is. Aki tanította előzőleg az iskolában mondjuk a matematikát, az nálunk is tanított párhuzamosan, csak a tematika változott meg az idő szűkössége miatt. A matematika, ábrázoló mértan, topográfia és geodézia között szoros kapcsolat van, épp ezért például a geodéziai számításokat teljes egészében – az irányszög- és távolságszámítást, a poláris koordinátaszámítást stb. – a matematika keretében tanulták.

■ A tanár úr ipari geodéziával, bányaméréssel is foglalkozott. Mondana valamit ezeknek a szakterületeknek a sajátosságairól?

Az ipari geodéziának csak az elnevezése volt újdonság. Az útépítés, a vasútépítés, a metróépítés, a szerkezetek építése, a vízellátás és a csatornázás, az árvízmentesítés meg a többi szakterület mindig is igényelte a geodéziát; szóval a geodéziának egy nagy része mindig is ipari geodézia volt; már akkor is, amikor még nem annak hívták. Az, hogy a geodéziának ezt a részét úgy is nevezzük, az már egy fejlődési fok volt, de az ipari geodézia tulajdonképpen működött korábban is. Szóval az ipari geodéziát tulajdonképpen mindig műveltük, akár hívtuk annak, akár nem. Az ipari geodézia

tulajdonképpen csak leválasztása annak, ami egyébként is ipari geodézia volt mindig. Így lett belőle önálló tantárgy is ipari geodézia néven.

Az ipari geodézia ilyen értelemben együtt élt magával az iparral. Hazay volt az ipari geodéziának az egyik első olyan pártfogója, aki elfogadta ezt az elnevezést, és egyáltalán, hogy ilyen szoros kapcsolatba hozzuk az ipart a geodéziával, ez nagyjából az ő ötlete volt. Azt a szót, hogy „ipari geodézia” nem is szerette mindenki kimondani, és Hazay volt az, aki először ezt megtette. Az ő rektorsága alatt született meg maga a tantárgy is ezen a néven, és én voltam az első előadója.

Az ipari geodézia kezdetei a bányamérésben is megtalálhatók. Annak a tudománynak az a becsületes neve, de beleillik az ipari geodéziába is, hiszen valójában az is egy iparnak a geodéziája, jelesül a bányászatnak.

■ **Hogyan került tanár úr kapcsolatba a metróépítéssel?**

Oltay professzor úr nagyon kedvelt engem. *Széchy Károly* kapott megbízást a földalatti vasút építésének megszervezésére. A *Széchy* professzor pedig elment az *Oltay*hoz, hogy kit javasolna geodétaként ehhez az építéshez, és *Oltay* engem tanácsolt. A felszíni méréseknél használt engem *Széchy*; a földalatti vasút felszíni geodéziai munkáinak irányítására. Ez volt az egyik témám, a másik pedig a háromszögelési hálózatok kialakítása, fejlesztése volt, ami azután a kandidátusi disszertációm tárgyát is szolgáltatta.

■ **A diákok milyenek voltak akkoriban; mennyire lehetett nevelni az ifjúságot?**

Hát ennél könnyebbet is kérdezhetnének, nem mondom. Hát nézze, az az embertől is függ. Ha az illető nem rezonál arra, amire én akarom nevelni, akkor abból nem lesz semmi. Szóval az, hogy nevelhető, vagy nem nevelhető, erre én nem tudnék válaszolni. Valamelyiket lehet nevelni, valamelyiket nem. És egyáltalában szükséges-e nevelni, az is kérdés...

Én nagyon jól emlékszem arra, hogy a középiskolában melyik tanár nevelt engem a jóra, és melyik tanár ért el esetleg éppen ellenkező hatást. Úgy kezdődik a dolog, hogy volt, aki nevelt engem, és volt, aki nevelni akart, de nem is értett a neveléshez. Ahhoz is bizonyos érzékek kellenek.

Hát várjunk csak, visszagondolok az én tanáraimra. A legkülönbözőbbek voltak. Például *Oltay* egészen másként nevelt, mint a matematika tanár, vagy a fizika tanár. Ezek mind egyéniségek voltak. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a tanárok mind másképp nevelnek. Az egyetemen

is ahány tanár annyiféle volt. Van, aki nem is nevel; van, aki nevel is. Azt mindenki magáról tudja, hogy a nevelés nem csak a tanáron múlik, hanem azon is, hogy én hogyan rezonálok arra. A fizika prof – azt hiszem *Pogány*nak hívták azt a tanárt – az olyan volt, az olyan lezseren csinálta a dolgot, hogy beültette a kocsjába az embereket, akik vizsgázni akartak, és ott kérdezgette őket. Mentek egy darabig, és ha a hallgató nem tudott valamit, akkor kiszállította az autójából. Elégtelel nem írt be, hanem „Szálljon ki!” Szóval ilyen is volt, ez is egy nevelési mód. A geológia tanár az olyan volt, hogy vasárnap délelőtt fogadott bennünket, és mivel az egyetemhez közel van a Gellért-hegy, ott fenn a tisztáson, szemben a híddal, a hegytetőn valahol, ott oktatott bennünket közettanra meg növénytanra. Nem volt kötelező odamenni, de ahogy volt időm, mégis mindig elmentem. Szóval ilyen tanár is van, meg olyan is van.

Volt olyan, hogy beírta nekem a kitűnőt fizikából a *Pogány* szép nagy betűkkel, és az nagyon jó hatással volt a többi tanárra is. Amikor az indexet kinyitotta az a tanár, aki vizsgáztatott, és meglátta az én kitűnőmet, az már majdnem biztos volt, hogy jót kaptam legalább, mert olyan ritkán adott kitűnőt a *Pogány* tanár úr fizikából.

Még a doktori vizsgámba is beleszólt; anynyiból, hogy akkor megint két vizsgán kellett átesni: az egyik volt a matematika, a másik pedig a fizika; és így *Pogánnyal* akkor még egyszer találkoztam.

Jó iskola volt az egyetem; jobbnál jobb tanáraink voltak, tudós emberek, és persze nagy egyéniségek. Nekem nincs egyetlenegy tanáromról se kellemetlen emlékem.

■ **A Fasching Antal emlékérmét 1980-ban kapta meg. Mondana erről néhány szót?**

A Fasching Antal emlékérmét a munkásság elismeréseként adják, nem valami konkrét eredményért. A korom is belejátszott tehát abba, hogy pont én következtem. Kifejezetten geodéziai tevékenység elismerésére osztják tehát, és amit én addig csináltam, az úgy látszik elég volt hozzá.

■ **Szeretnénk végül arról megkérdezni, hogyan képzeli el a földmérés jövőjét?**

A geodéziának bizonyosan hihetetlen távlatai vannak. Fantasztikus, hogy mostanában mennyit fejlődik minden. Itt van például az is, hogy megy az utcán valaki, és beszél magában. Mondom, ez meg van örülve. Nem, azt mondják, telefonál. Fantasztikus, hogy valaki sétál az utcán, és akárhol van is, beszélhet.

Bárhonnan, bárhova, bármikor beszélhet. Akkora technikai fejlődésen kellett átmennie sok mindennek, amit nem is tud az ember megérteni. Én állandóan csodálkozom, hogy nincs a készüléknek semmi kapcsolata; se drót, se más, sehol semmi; és én beszélhetek vele. A háborúknak ilyen melléktermékeik vannak. Mert ehhez is egy háború kellett: az azért nem mindegy, hogy egy alakulatnak van-e kapcsolata a parancsnokságával, vagy pedig nincs.

Az a helyzet, hogy ezeket az eszközöket, és a geodézia eszközeit szintén biztosan lehet békében is továbbfejleszteni, attól függően, hogy milyen célokat tűzünk ki magunknak.

A fotogrammetria kifejlődése óriási nagy ugrás volt abban a korszakban, amelyben felnöttem. Azt hiszem, amennyit ebből a tudományból a haditechnika ki tudott használni, azt már ki is használta, de a fényképezés jobb kihasználására a polgári életben még látok lehetőségeket.

Az optika fejlesztésével még sok mindent el lehetne érni. Más eszközfejlesztéseket is el tudok képzelni. A térképezés is fejlődhet még. A szintezőműszereken is lehetne tökéletesíteni. Viszont, hogy most a valamikor nemzetközi hírű Magyar Optikai Művek egy kis piciny műhellyé zsugorodott, és igazából már műszereket sem gyártanak ott, az egy kicsit elkeserít.

Interview with dr. Vilmos Vincze

*Gregorics, Zs. – Ládai, A. – Paizs, Z.
Summary*

Probably the readers are familiar with interview which have been made by the history-interested students of our University (BUTE) with highly honored surveyors and geodesists, and have been published time after time in *Geodesy and Cartography* in courtesy of the editorial board of the journal. In this series an interview was published with Vilmos Vincze, dated from November 2002. It was made by Ms. Zsuzsa Gregorich and Mr. András Ládai. The text was typed and edited by Mr. Zoltán Paizs using the original tape-recordings.

The actuality of publishing the interview is a sad occasion. We pay tribute to the memory of Vilmos Vincze, a formal professor of the Department of Geodesy and Surveying.

We want to quote two sentences from recording.

At the end of the talk, when the interviewers thanked for the conversation Vilmos Vincze said: 'It was nice to talk to you, since it could make me remember things that have been forgotten for 20 years. Especially I am 92, which is really something!'

gpsnet.hu
GNSS Szolgáltató Központ

Valós idejű helymeghatározás

- DGPS korrekciók (országosan)
- RTK korrekciók (9 állomásról)

Utólagos feldolgozáshoz

- 24 órás RINEX fájlok
- 1 órás RINEX fájlok

FÖMI KOZMIKUS GEODÉZIAI OBSZERVATÓRIUM
Tel.: 27/374-980
Fax: 27/374-982

BESZÁMOLÓ A COST G9 PROJEKT KUTATÁSI MUNKÁJÁRÓL

Bevezetés

2001-ben több európai egyetem oktatóiból alakult munkacsoport, a COST G9 „Az ingatlanforgalmazás modellezése” akcióprogram keretén belül kutatómunkát végeznek. Az EU együttműködés keretében szervezett COST G9 projekt munkájában a NYME Geoinformatikai Főiskolai Kar tevékenyen részt vesz (magyar részről a munkacsoport elnöke *prof. dr. Márkus Béla* főigazgató és titkára *Mizseiné dr. Nyiri Judit* főiskolai docens).

A munka 2001-ben kezdődött, és befejezése a tervek szerint 2006-ben várható. A célkitűzés a COST Action 291/00 szám alatt bejegyzett kutatási együttműködés memoranduma tartalmazza, mely szerint: „Az együttműködés fő témája az ingatlanforgalmazásban zajló folyamatok modellezése és leírása egy alkalmasan megválasztott programnyelv segítségével. A projekt az elemzések alapján ajánlást dolgoz ki az ingatlanforgalmazás folyamatában a szabványosításra, a helyi adottságokhoz, a gazdasági normákhoz igazodó előírásokra.”

A projekt MC (Management Committee) tagjai (12 ország: Anglia, Ausztria, Dánia, Finnország, Görögország, Hollandia, Lettország, Magyarország, Németország, Spanyolország, Svédország, Szlovénia) képviselőiben vesznek részt a munkában. A Management Committee elnöke: *dr. Erik Stubkjær*, az Aalborgi Egyetem Fejlesztési és Tervezési Tanácsáról, titkára *Jaap Zevenbergen*, a Delfti Műszaki Egyetemről.

Három szakterületen folyik kutatómunka (WG1: Jog és modellezés, WG2: Kataszter tudomány; WG3: Közgazdaság). A munkacsoportok tagjai ingatlan szakértők, jogászok, közgazdászok, de nagyobb részt a kataszteri ismeretekkel rendelkező földmérők.

A projekt célkitűzéséről és az első eredményekről *Erik Stubkjær* projektvezető a 2002-ben, majd 2003-ban rendezett FIG üléseken beszámolt.

Az ingatlanforgalmazás módszereit és modellezését példákon keresztül mutatjuk be a COST G9 projektben. A modellezéshez az UML programnyelvet választottuk és ezen belül is az „aktív” diagrammal történő ábrázolást. Egyes esetekben „használati” és „osztály” diagrammokkal történő ábrázolásra is sor került. Külön figyelmet igényelt és komoly feladatot

jelentett a különböző országokban zajló tranzakciók összehasonlító elemzése. Fontos feladat annak feltárása, hogy a résztvevő országok milyen kataszteri vagy más, a földpiacot támogató rendszerrel rendelkeznek.

A modellezés különböző szempontok szerinti megközelítése

A projekt munkájának megkezdésekor megfogalmazott célok:

- Az ingatlanpiac áttekinthetővé tétele.
- Az ingatlanforgalmazás költségeinek csökkentése.
- Az ingatlanforgalmazás modellezése (hiteles, szabványosított és teljes).
- A modellezés eredményének bevezetése az oktatásba és a gyakorlatba.

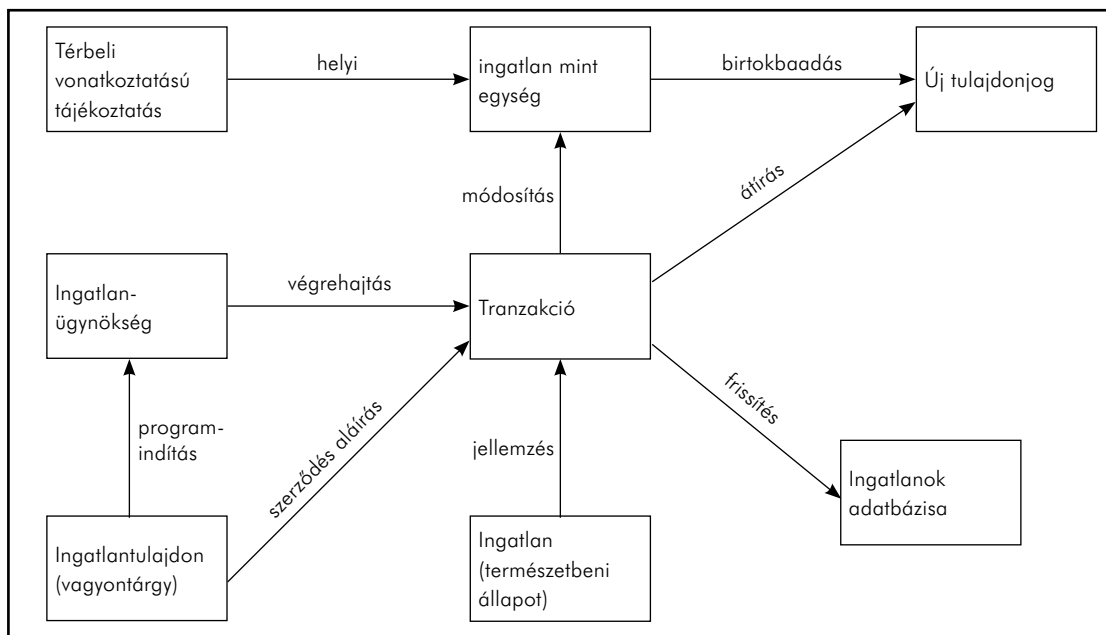
Látható volt, hogy a felsorolt célokat nem lesz egyszerű teljesíteni a különböző társadalmi berendezkedésű és fejlettségű országok között, sőt olyan országok esetében sem, melyek szomszédosak.

Eredetileg a módszert és az eszközöket a tranzakciós folyamatok hiteles modellezéséhez az ontológia és a metafizika köréből választottuk. (Erről szolt a 2001-ben megrendezett brémai munkaértekezleten *Stuckenschmidt* és társai által összeállított előadás; a kutatás anyaga 2003-ban könyv formájában jelent meg.)

A kezdeti időszakban kisebb eredmények születtek, két különböző szinten folyt a fejlesztés, az ontológia és kataszter területén dolgozó szakértők részvételével. Sikeresnek bizonyult az informatikai tervezés előkészítő fázisában a modellezéshez választott speciális típusú UML (Unified Modelling Language) program használata.

E. Stubkjær professzor 2003-ban Sopronban megrendezett COST G9 kutatás projekt 5. munkaértekezletén mutatta be a tranzakciós modell magját a jövőbeli fejlesztéshez, ezt az 1. ábrán láthatjuk.

Radoš Šumrada (Szlovénia, Ljubljani Műszaki Egyetem) az ingatlanforgalmazás folyamatát modellezte a használati diagram segítségével, később több résztvevő ország kutatói az UML aktív diagramot alkalmazta. Ezzel párhuzamosan a kataszteri tárgykörben is UML osztály diagram modellezésébe kezdtünk, *Christian Lemmen* és *Peter Oosterom* útmutatásai alapján; ez a bambergi FIG konferencián bemutatott előadásban olvasható. (*Van Oosterom/Lemmen* 2002a és *Lemmen/Oosterom* 2003, *Lemmen* és társai, 2003.)

1. ábra A tranzakciós modell magja

A 2004-ben megtartott rendezvények közül meg kell említeni a 2004. szeptember 2–3. között megtartott WG2 munkaértekezletet, ahol a munkacsoport Székesfehérváron a Geoinformatikai Főiskolai Karon ülésezett, a fő téma az UML modellezés és összehasonlító elemzés volt.

UML aktív diagrammal történő folyamatábrázolás

A résztvevő országok többsége – Dánia, Anglia, Finnország, Görögország, Magyarország, Hollandia és Svédország – részletesen leírták a hazájukban jellemző tranzakciós folyamatot olyan formában, hogy az alkalmas az összehasonlításra. A leírás a folyamat összes szereplőjének felsorolását a jogi, szakmai és közgazdasági intézeti háttérét is tartalmazta. A tipikus tranzakciós folyamatának aktív diagrammal történő modellezése történt. Megjegyzendő, hogy az UML nyelvezet alkalmazása egyfajta megoldáshoz vezet, de nem nyújt végleges megoldást. A modellezés két egyszerű példán keresztül történt. Az egyik egy egyszerű adásvétel folyamatának az ábrázolása, a másik eset egy megosztásra kerülő földrészlet tulajdonos váltásával kapcsolatos folyamat leírása volt. Más típusú tranzakciók, (szolgalmi jog létesítése és területrendezés) összehasonlító vizsgálata komplikáltabb folyamat, mivel az ezekhez kötődő jogi vonatkozások bonyolulttá teszik a modellezést. A megvitatásra igen jó alkalmat adtak az

ún. rövid tanulmányutak (STSM, Zevenbergen 2003 és Vaskovich 2004).

Jövőbeni feladatok

Tervezzük az eddig elért eredmények könyv formájában történő megjelentetését, amely tartalmazná az eddig elkészült fontosabb eredményeket, összehasonlító elemzéseket, a folyamatok informatikai összefüggéseit, továbbá a résztvevő országok nemzeti jelentését.

A munkaértekezleten és a konferenciákon sok ötlet született, de még korai dönteni arról, hogy melyik lenne a legmegfelelőbb egy kvázi-szabvány kialakításához. A résztvevők javasolják a kutatómunka folytatását más szakterületek bevonásával.

A fent leírtakban csak ízelítőt kívántunk nyújtani az eddig végzett kutatómunkáról. Az összes dokumentáció, a négy év alatt különböző országokban megrendezett üléseken elhangzott előadások és az irodalom a (<http://costg9.plan.auc.dk>) weboldalon olvasható.

Mizseiné dr. Nyiri Judit főiskolai docens
NYME Geoinformatikai Főiskolai Kar

IRODALOM

1. Erik Stubkjær (2002): Modelling Real Property Transactions, Proceedings FIG XXII International Congress, Washington, D.C. USA, 19–26 April 2002

2. Erik Stubkjær (2003a): Research contributions towards Guidelines for Land Administration, Workshop 'Spatial Information Management for Sustainable Real Estate Market – Best Practice Guidelines on Nation-wide Land Administration', Athens, 28–31 May 2003

3. Erik Stubkjær (2003b): Modelling units of real property rights, in: K. Virrantaus, H. Tveite (Eds) ScanGIS'03 Proceedings, 9th Scandinavian Research Conference on Geographical Information Sciences, June 2003. Espoo, Finland. ISBN 951-22-6565-6, p. 227–238.

4. Erik Stubkjær (2004): Modelling Cadastral Activities, COST G9, WG2 Cadastral Science, WG meeting, 2–3 September 2004, College of Geoinformatics, University of West Hungary, Székesfehérvár, HU

5. Jaap Zevenbergen (2002): A Systems Approach to Land Registration and Cadastre, Proceedings FIG XXII International Congress, Washington, D.C. USA, 19–26 April 2002

6. Heiner Stuckenschmidt–Erik Stubkjær–Christoph Schlieder (Eds) (2003): The Ontology and Modelling of Real Estate Transactions, International Land Management Series, Ashgate Publishers 2003. 186 p.

7. Christiaan Lemmen–Peter van Oosterom (2003): 'Further Progress in the Development of a Core Cadastral Domain Model', FIG Working Week, Paris, France April 2003

8. C. Lemmen–P. van der Molen–P. van Oosterom–H. Ploeger–W. Quak–J. Stoter–J. Zevenbergen (2003): A modular standard for the Cadastral Domain, in: Digital Earth 2003, Information Resources for Global Sustainability The 3rd International Symposium on Digital Earth, 21–15 September 2003, Brno, Czech Republic

9. Peter van Oosterom–Christiaan Lemmen (2002a): 'Impact Analysis of Recent Geo-ICT developments on Cadastral Systems', FIG XXII Congress, Washington DC, USA, April 2002

10. Radoš Šumrada (2003): Conceptual modeling of cadastral information system structures, in: Stuckenschmidt et al. (Eds), The Ontology and Modeling of Real Estate Transactions, International Land Management Series, Ashgate Publishers 2003, p. 139–148.

11. Marina Vaskovich (2004): Comparative analysis of property transaction models for Denmark, England and Wales and Slovenia, Report on the Short-Term Scientific Mission in the COST framework at University of Ljubljana (Slovenia) 22–28 August 2004, Presentation, September 2004, Székesfehérvár, HU

12. Bamberg (2004): Proceedings of the Workshop Standardization in the Cadastral Domain, Bamberg, Germany, 9–10 December 2004, FIG, Denmark, 2004

SUMMARY

Since 2001 a group of people, mainly from European universities, has been working in the framework of the COST Action G9 'Modeling Real Property Transactions' on describing and understanding the processes involved in transactions in land and other real estate within a number of European countries. The group includes information specialists, lawyers and economists, but is largely made up of land surveyors specialized in cadastral issues.

The main objectives and first results of the project have been presented within a FIG-setting before; (Stubkjær 2002) and (Stubkjær 2003a). Especially during 2004 a lot of progress was made within the project in all of the three Working Groups (1: Law and Models, 2: Cadastral Science, 3: Economy). In the paper this progress will be presented, with the emphasis on the progress related to the topics on the border of Working Group 1 and 2.

The methodologies for describing and modeling real property transactions will be introduced, including some examples. Modeling is mainly done in UML activity diagrams. However, use is also made of class and use case diagrams. Attention will be given to the lessons learnt and complications still encountered in comparing models between countries. Attention will also be given to underlying questions that have emerged. An important one relates to the different societal objectives cadastral systems are serving within different countries.

The main challenges remaining for the rest of the project (most likely completing early 2006) will be indicated in relation to what has been accomplished and learned so far.

Mizseiné dr. Nyíri, J.

ÚJ ÉPÜLETBEN SZOMBATHELY KÖRZETI FÖLDHIVATALA

2005. május 20-án került sor a Szombathelyi Körzeti Földhivatal (Szombathely Széll Kálmán u. 31–33.) ünnepélyes átadására. Az ünnepély a Savária Legio látványos bevonulásával kezdődött, melyet a Himnusz követett Szombathely Város Fúvószenekarának előadásában.

Szombathely város életében is jelentős eseményen jelen volt *dr. Németh Imre* országgyűlési képviselő, *dr. Suchman Tamás* államtitkár, országgyűlési képviselő, *dr. Ipkovich György*, Szombathely Megyei Jogú Város polgármestere, országgyűlési képviselő, *Szabó Lajos*, az Országgyűlés Költségvetési és Pénzügyi Bizottságának alelnöke, *dr. Gyimesi József* országgyűlési képviselő, *Sági József* országgyűlési képviselő, *Horváth Gábor* az FVM Földügyi és Térinformatikai Főosztály helyettes vezetője.

Jelenlétükkel megtisztelték a rendezvényt a Körzeti Földhivatal illetékességi területéhez tartozó települések polgármesterei, alpolgármesterei, főjegyző, jegyzők és aljegyzők, a Megyei Közgyűlés tagjai, Szombathely Megyei Jogú Város közgyűlésének tagjai, a társintézmények megyei hivatalvezetői, a fegyveres és rendvédelmi szervek vezetői, a megyében működő körzeti földhivatalok vezetői és dolgozói, a tervező és kivitelező cég képviselői, valamint az írott és elektronikus sajtó tudósítói.

Az ünnepség keretében *László Győző*, a Vas megyei Földhivatal hivatalvezetője röviden ismertette az új székház létrehozásának történetét.

A Szombathelyi Körzeti Földhivatal jobb elhelyezésére 2001 óta történtek kezdeményezések. A korábbi (Rákóczi utcai) épület rossz adottságait, a dolgozók mostoha munkakörülményeit, az ügyfélfogadás méltatlanul alacsony színvonalát a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 2001. évben tartott felügyeleti ellenőrzése is megállapította és jegyzőkönyvbe foglalta. A megyei földhivatal folyamatosan kérte a főhatóság segítő támogatását a munkavédelmi, tűzvédelmi szempontból is balesetveszélyes épület helyett egy jobb körülményeket biztosító irodaház létrehozásához.

A 2003. évi költségvetés tervezésekor, a jól előkészített, gazdaságilag és műszakilag megalapozott tanulmányterv határozott támogatást kapott *dr. Németh Imre* minisztertől. A Szombathelyi Körzeti Földhivatal elhelyezésének megoldása érdekében a minisztérium vezetése 2003. tavaszán **160 millió forintot** biztosított épületvásárlás céljára.

A földhivatali célra alkalmas épület kiválasztására a Vas megyei Földhivatal nyílt közbeszerzési eljárást folytatott le. A Savária Ruháipari Részvénytársaság pályá-

zata felelt meg az ajánlati felhívásnak. A közbeszerzési pályázat eredményének kihirdetése után a megvásárolt ingatlan állami tulajdonba és a Vas megyei Földhivatal vagyongazdálkodásába került. A Széll Kálmán utca 31–33. szám alatti ingatlant **154 millió forintért** vásároltuk meg. Ebből a telek 29 millió forint az épület 125 millió forint volt. A megvásárolt ingatlan előnyei; tömegközlekedési eszközökkel jól megközelíthető, a belvárosban helyezkedik el és a vasútállomás 5 perc kényelmes sétával elérhető. Az épület előtt helyi autóbussz megálló van, amely lehetővé teszi a vidéki és helyi ügyfelek számára a jó megközelíthetőséget.

Az épület(ek) átalakításához szükséges tervek 2003. évben *Csapody Gábor*, a Vasber Rt. építészete készítette el. Szombathely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala az irodaépület kialakításának építési munkálatait 2004 februárjában engedélyezte. A minisztérium felső vezetése a munkálatokhoz szükséges pénzeszközt, **174 millió forintot**, 2004. év elején bocsátotta rendelkezésünkre.

Az épületek átalakítására, felújítására nyílt közbeszerzési eljárást folytattunk le. A négy ajánlattevő közül a STRABAG

Építő Rt. Nyugat-dunántúli Magasépítési Területi Igazgatóság Győr ajánlata felelt meg az ajánlati felhívásban foglaltaknak. A nyertes pályázóval a vállalkozási szerződés megkötésére 2004. július 2-án került sor. Még ugyanezen a napon megtörtént a munkaterület átadása, az építési napló megnyitása, és megkezdődött az épületek átalakítása, felújítása. A munkálatok befejezésére és a használatbavételi engedély kiadására 2005. április 27-én került sor. Az irodaház berendezésére és technikai felszerelésére a minisztérium 2005 elején **55 millió forintot** bocsátott rendelkezésünkre. Ebből tudtuk megvalósítani az ügyfélszolgálat korszerű számítástechnikai berendezését, az irodák bútortal való ellátását, valamint a minden igényt kielégítő gördülő polcos irrattár kialakítását. Az irodabútorokat és az ügyfélszolgálat berendezését a székesfehérvári GARZON Bútoripari Rt. készítette el. A korszerű, az európai uniós normáknak mindenben megfelelő ügyfélbarát épületet 2005. április végén vettük birtokukba a dolgozók. Az ügyfélszolgálat elkülönített légkondicionált épületrészben került elhelyezésre, ahol megvalósul az

Körzeti Földhivatal, Szombathely

ügyfél teljes körű kiszolgálása (iratleadás, iratkérés, tulajdoni lap másolat kiadása, térképmásolat kiadása, információszolgáltatás). A személyiségi jogok teljes körű tiszteletben tartására tekintettel két kisebb méretű ügyféltárgyaló is kialakításra került. A háromszintes épület felső szintjét foglalja el az okirattár és az értekezletek tartására alkalmas tárgyaló terem. Az ügyintézés a földszint és az emeleti részen, mintegy 900 m² alapterületen történik, és azt 57 fő ügyintéző látja el. Az udvari földszintes épületben kialakított ügyfélszolgálat, több mint 325 m² alapterületen tíz ügyfélfogadó ablaknál folyik. A korszerű ügyfélhívó rendszer segíti az ügyfelek gyors és hatékony kiszolgálását. Az új Szombathelyi Körzeti Földhivatal 59 település, köztük 3 város (Szombathely, Kőszeg, Csepreg) közel 150 ezer lakosának földmérési, térképészeti, ingatlan-nyilvántartási, földvédelmi, földhasználati hatósági feladatait látja el, reményeink szerint közmegelegedésre európai színvonalon.

László Győző hivatalvezető megnyitó szavainak végén köszönetet mondott:

dr. Németh Imre miniszternek azért a támogatásért, amely lehetővé tette, hogy a kormányzati takarékosági intézkedések szigorú megtartása mellett is megvalósuljon a szombathelyi földhivatal;

dr. Németh Imre avató beszédét tartja

Szabó Lajos képviselőnek, az Országgyűlés Költségvetési és Pénzügyi Bizottság alelnökének a segítő támogatásáért; Szombathely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának és *dr. Ipkovich György* polgármesternek az engedélyezési eljárásokban tanúsított gyors és hatékony közreműködésért; az FVM Földügyi és Térinformatikai Főosztály, valamint a Költségvetési Főosztály főosztályvezetőinek és dolgozóinak a munkájukért, amellyel folyamatosan segítettek a beruházás megvalósítását; valamint a tervezők, a beruházók és az építők nívós munkájáért.

Dr. Németh Imre országgyűlési képviselő avató beszédében hangsúlyozta, hogy a földhivataloknak a rendszerváltást követően milyen feladatokat kellett végrehajtaniuk. Szólt a hatványozottan megemelkedett ügyiratforgalom kezelhetőségéről, az elektronikus ügyintézés lehetőségével a keletkező hátralékok felszámolásáról, a földügyi szervezetet érintő fejlesztésekről, a TAKAROS, a TAKARNET rendszerek bevezetéséről, a mezőgazdasági parcellaazonosító rendszerről, a külterületi és belterületi vektoros térképek készítéséről, az integrált irányítási és ellenőrzési rendszer működésének fontosságáról.

Dr. Ipkovich György, Szombathely Megyei Jogú Város polgármestere ünnepi köszöntőjében utalt Szombathely város évezredes múltjára, megemlékezve a rómaiak által végzett földmérői tevékenységről. Megemlítette, hogy ennek egyik bizonyítéka megtekinthető az OTP Rt. szombathelyi székházában üvegpadló alatt bemutatott régészeti kiállításon. Köszöntőjében hangsúlyozta a beruházásnak a város életében betöltött jelentőségét. Kiemelte, hogy a város polgárainak életminőségét javítja az európai szintű földügyi kiszolgálás, és a városképet emeli az igényesen felújított földhivatali épület.

A beszédek, köszöntők követően a földhivatali dolgozók nevében László Győző hivatalvezető a Vas megyei földügyi szakigazgatás kiemelt fejlesztéséért, a vasvári és szombathelyi körzeti földhivatalok megépítésében nyújtott kiemelkedő munkájáért és segítségével emléklapok nyújtott át: *dr. Németh Imre* országgyűlési képviselőnek, Szabó Lajos országgyűlési képviselőnek és Apagyai Gézánnak, az FVM Földügyi és Térinformatikai Főosztály főosztályvezetőjének.

Dr. Ipkovich György polgármester a város zászlóját adományozta a földhivatalnak, melyet *Csire Imre*, a Szombathelyi Körzeti Földhivatal vezetője vett át.

Emléklapok adományozása

A jelenlévők körében nagy sikert aratott a Szombathely Város Fúvószenekara által előadott Herkulesfürdői emlék, valamint a Gyermek Ház és a Szombathelyi Táncsportért Alapítvány Gyermektánc Együttesének Palotás tánca.

A műsor után *dr. Németh Imre, dr. Ipkovich György és László Győző* a hagyományos szalagátvágással átadta rendeltetésének az épületet, melyet a résztvevők ezt követően megtekintettek.

Az avatás ünnepélyes pillanata

Az ünnepséget követő fogadáson *Horváth Gábor* főosztályvezető-helyettes (FVM FTF) mondott pohárköszöntőt. Jókívánságait fejezte ki a megváltozott körülmények között végzendő munkához, és sok siker kívánt a jövőbeni feladatokhoz.

Ajkay Dezsőné–Kiss Péterné

A SZENTENDREI KÖRZETI FÖLDHIVATAL ÚJ ÉPÜLETÉNEK ÁTADÁSA

A Szentendrei Körzeti Földhivatal új épületének ünnepélyes átadására 2005. július 14-én került sor. Az ünnepségen részt vett és avató beszédet mondott *Benedek Fülöp* közigazgatási államtitkár, az FVM részéről megjelent továbbá *Apagyai Géza* főosztályvezető, *Horváth Gábor* főosztályvezető-helyettes, *Szendrői Dénes* osztályvezető a Földügyi és Térinformatikai Főosztály, valamint *Takács Lajos* és *dr. Sárréti Károly*, a Költségvetési Főosztály munkatársai. A meghívott vendégek között voltak *dr. Dombovári Ottó*, a Megyei Közigazgatási Hivatal vezetője, *dr. Poprádi Zsolt*, a Megyei Illeték-hivatal vezetője, *Miakich Gábor*, Szentendre város polgármestere és a körzeti földhivatal illetékességi területén működő települések polgármesterei, jegyzői is.

Az építkezés előzményei

A Szentendrei Körzeti Földhivatal a Kossuth Lajos utca 5. szám alatti rendkívül rossz műszaki állapotú, kedvezőtlen elrendezésű, földhivatali tevékenységre nem alkalmas, műemlék jellegű épületben dolgozott. Nagyon régi volt a szándék, hogy a hivatal a városon belül, a működéséhez szükséges megfelelő épületbe kerüljön elhelyezésre. Hosszas tárgyalásokat követően, több épület lehetőségét megvizsgálva, végül is a döntéshozók arra az álláspontra jutottak, hogy egy telekvásárlást követő építkezés lehet a végleges megoldás.

1998-ban az Önkormányzattal kötött adás-vételi szerződés alapján került a megyei földhivatal vagyongazdálkodásába az új épület elhelyezésére szolgáló Dunakanyar krt. 1. szám alatti ingatlan. A szerződés létrejöttét a kedvező vételár kialakításával támogatta a város képviselő testülete.

Sajnos ezt követően hosszabb idő telt el, és egy elvégzett kisebb tereprendezéstől eltekintve előrelépés nem történt; csak 2003 áprilisában indulhatott meg az új épület tervezése. A terveket a szentendrei illetékes Puhl Antal Építésziroda munkatársa, *Dajka Péter* építész készítette. Az új épület hasznos alapterülete közel 900 m², amely lényegesen nagyobb a régi épület 500 m²-nél. A tervezés során fontos szempont volt, hogy az épület ügyfél centrikus legyen, tágas ügyfélfogadóval, helytakarékos irattárakkal és természetesen korszerű irodákkal.

A beruházás költségeit a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium biztosította.

A Szentendrei Körzeti Földhivatalhoz 14 település tartozik, ebből város: Pomáz, Szentendre és Visegrád. Megyéink frekvenciált területe: a Dunakanyar gyönyörű íve, a Visegrádi-hegység értékes erdővel, valamint elegáns, kiemelt üdülőterületek tartoznak a körzeti földhivatalhoz. Az illetékességi terület 34 ezer hektárra terjed ki, mintegy 70 ezer földrészlettel. A Hivatal éves ügyirattal forgalma: 61 ezer ügyirat, és évente 150 ezer tulajdoni lapot állítanak ki az ügyfelek kérésére. Földmérési adatszolgáltatás iránti igény mintegy 6000 db volt, és 1200 db változási vázrajz került záradékolásra. A számokból jól látható, hogy jelentős az ingatlan forgalom, és nagy az érdeklődés a földhivatali adatszolgáltatás iránt. A földhivatal a feladatait 37 fővel látja el.

Mind a megyei földhivatal, mind a körzeti földhivatal és Szentendre város, valamint a földhivatalhoz tartozó települések örömeire és megelégedésére szolgál az épület, azt reméljük és várjuk el, hogy a földhivatali szolgáltatások még színvonalasabbak lesznek, ezáltal is nő a földügyi szakág elismertsége.

Hidvéginé Dr. Erdélyi Erika
a Pest megyei Földhivatal hivatalvezetője

KITÜNTETÉS

Győr-Moson-Sopron Megye Közgyűlése
 GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYE
 KÖZIGAZGATÁSÁÉRT
 DR. CSIZMADIA ANDOR-DÍJÁT
 adományozott
 Bolla Gyula,

a Győr-Moson-Sopron megyei Földhivatal hivatalvezetője részére.

A kitüntetést az államalapító királyunk ünnepe alkalmából a győri bazilikában megrendezett ünnepi közgyűlés keretében Szakács Imre, a megyei Közgyűlés elnöke adta át.

A Díj odaítélésénél különösen az alábbi tényeket és érdemeket vette figyelembe az adományozó testület.

Bolla Gyula 1945-ben született Pápán. 1964 és 1967 között Székesfehérváron elvégezte a Földmérési Felsőfokú Technikumot, majd az Erdészeti és Faipari Egyetem Földmérési és Földrendezői Főiskolai Karán szerzett mérnöki diplomát.

1967 óta a Győr-Moson-Sopron megyei Földhivatal dolgozója, 1984-ig megyei földmérési szakfelügyelői munkakörben tevékenykedett. 1985-ben nevezték ki földmérési osztályvezetőnek. 1998 óta a Győr-Moson-Sopron megyei Földhivatal hivatalvezetője.

Bolla Gyula kiemelten fontosnak tartja az országos és megyei szervezetekkel a szakmai és a társas-

dalmi kapcsolattartást. Sokat tett és tesz a megyei és körzeti földhivatalok elhelyezési körülményeinek javításáért, valamint a gördülékenyebb és ügyfélbarát ügyintézés kialakításáért. Munkássága során sikerrel előmozdította a települési önkormányzatok kárpótlási ügyeinek intézését. Támogatta és gyorsította a megyében a kárpótlás földmérési, földhivatali feladatainak végrehajtását. Szaktudásával segítette az önkormányzatokat rendezési tervük kialakításában.

A Magyar Földmérési Térképészeti és Távérzékelési Társaság (MFTTT) győri csoportjának titkáraként a szakmai társadalmi élet megbecsült, aktív részese, szervezője.

*

A rangos elismerések tagtársaink nevében is szívből gratulálunk, további sikereket és jó egészséget kívánunk.

Szerkesztőbizottság

INNEN-ONNAN

Az ELTE Informatikai Kar Kari Tanácsa az Egyetemi Tanács támogató javaslata alapján dr. Zentai László habil. egyetemi docenst bízta meg a Térkép-tudományi és Geofizikai Tanszék vezetői feladatainak ellátásával 2005. augusztus 1-től 2008. július 31-ig. Munkájához sok sikert kívánunk.

GEODÉZIA ÉS KARTOGRÁFIA

hirdetési díjai:

SZÍNES OLDALAK

FEKETE-FEHÉR /BELSŐ

hátsó külső oldal	110.000,-Ft	1 oldal	35.000,-Ft
címlap belső oldal	90.000,-Ft	1/2 oldal	23.000,-Ft
hátsó belső oldal	70.000,-Ft	1/4 oldal	11.000,-Ft
		1/8 oldal	8.000,-Ft

Egyedi megbeszélés alapján lehetőség van szórólap elhelyezésére is. Áraink az ÁFÁ-t tartalmazzák.

Az árak nyomdakész hirdetésre vonatkoznak, többszöri megrendelés esetén kedvezmény!

Jogi tagjaink részére 10 % engedményt adunk!

A kézirat leadási határideje minden hónap harmadika.

Megrendelés és hirdetésfelvétel:

MAGYAR FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI ÉS TÁVÉRZÉKELÉSI TÁRSASÁG

1027 Budapest, II. Fő u. 68. V. emelet 510. Telefon: 201-86-42 Fax: 201-25-26

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Lázár deák Térképészeti Alapítvány
és az Országos Széchényi Könyvtár Térképtára pályázatot ír ki a

„Szép Magyar Térkép 2005”

cím elnyerésére, amelyre minden magyar térképkészítő és -kiadó műhely
korlátlan számú, kizárólag **saját maga** által készített
és 2005-ben közreadott művel pályázhat határainkon innen és túl.

A pályaműveket szakértőkből és laikusokból álló zsűri értékeli és díjazza, amelynek elnöke az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója. (A térképvásárlók többsége sem szakmabeli, így értékelésük akár jelzés is lehet az alkotók számára.)

Pályázni lehet az alábbi kategóriákban:

- idegenforgalmi térképek és atlaszok (beleértve a város-, az autós- és turistatérképeket);
- iskolai térképek és atlaszok;
- tudományos térképek és atlaszok;
- kartográfiai sorozatok. (Sorozatnak az azonos lógóval és/vagy címlappal, díszítéssel ellátott művek tekinthetők. Részeik csak egyedi művek között indulhatnak e versenyben, függetlenül attól, hogy megjelentetésük és/vagy készítésük anyagi feltételét ki vállalta magára.)

A zsűri fenntartja magának a jogot, hogy a megnevezett kategóriák mellett más díjat is kiadjon.

A beküldött darabokból rendezett kiállítás előreláthatólag 2006. március 24-étől 2006. április 29-ig lesz megtekinthető az Országos Széchényi Könyvtár VI. szinti előadó termében, a könyvtár nyitvatartási ideje alatt.

Kérjük, hogy a pályázaton való részvételével segítse elő a magyarországi térkép kultúra elmélyítését.

Pályázat határideje: 2006. január 31.

**Beküldendő művek száma: minden nevezni kívánt művet
két példányban kell elküldeni.**

Cím: Országos Széchényi Könyvtár Térképtára, H-1827 Budapest.

Dr. Klinghammer István
az alapítvány elnöke

Dr. Plihál Katalin
OSZK Térképtár osztályvezető